

Raamatukogu

- * Meeli Veskus, Kaie Holm, Malle Kull, Ilme Sepp rahvaraamatukogust;
- * Anu Nuut infoteaduse uutest suundadest;
- * ERÜ aastakoosolekust;
- * Aimar Ventsel kultusraamatust *Generation X* jm.

2 / 1999

RK

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

2/1999

Toimetuse kolleegium:

AIRA LEPIK
REET OLEVSOO
KALJU TAMMARU
URVE TÖNNOV
TIIU VALM
ANNE VALMAS
MEELI VESKUS

Tegevtoimetaja/Editor ENE RIET
Toimetaja MAIRE LIIVAMETS
Keeletoimetaja ELLEN ARNOVER
Tehniline toimetaja TIIU TALI
Kujundus KERSTI TORMIS
Kaanefotod: TEET MALSROOS
Laagna haruraamatukogu Tallinnas.

Aadress/Address:

15189 Tallinn
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu
«Raamatukogu» toimetus
tel. (372) 6 307 128
faks (372) 6 311 410
elektronpost: enerk@nlib.ee
kodulehekülj:
http://www.nlib.ee/RK_ajak
http://www.nlib.ee/RK_ajak/i_index.html

ISSN 0235 - 0351
Ilmub 6 korda aastas

NORDAN TRÜKK OÜ, '99 T 287

Tere!

Raamatukogu on tõepoolest imeline koht – mida kõike siin ei tehta ja toimetata. Õnneks selekteerib kultuuri loomulik areng rumalused ja tarbetu loomingu välja ja elu kulgeb edasi. Kes meist ei oleks pikkade ja ka lühemate aastate jooksul kogenud tormakaid käsked ja korraldusi, mõttetu vormimuutusi, kuid raamatukogu põhisisu on õnneks alles jäänud. Muidugi võib vaielda raamatukogu funktsioonide muutumise üle järgmisel sajandil, aga kui raamatut – hästi, mõtleme teavikut, ja lugejat enam ei eksisteeri, siis, mida me peale hakkame? Sellise lihtsameelse arutluseni jõudsin pärast Leo Võhandu sõnu ajakirjas “Luup” (nr. 1, 1999). Oma intervjuus Andres Langemetsale ütleb ta: “Raamatukogud on meil lineaarsed, raamatukogu peab muutuma mittelinearseks, me peame hakkama infot saama horisontaalselt. Töötab ainult horisontaalsus, eneseregulatsioon, evolutsioon. See looduse poolt sisse pandud süsteem on targem kui mistahes ülalt alla juurasüsteem.”

Ükskõik, kui jõudsalt tehnika ka oma võimu me üle ei näita, jäävad kristliku ehk euroopaliku ühiskonna maailmatunnetus ja elementaarsed eetikanormid kehtima. Vähemalt maailma korrastatuse mõttes peaksid jääma. Minu arvates horisontaalinfo eksisteerib nahunii ja internet läheb oma teed, hoolimata raamatukogude tahtest. Euroopalik haridus toimib ju lineaarselt. Meile tuttava kultuuri ja süteemiga raamatukogud on ju tekkinud ühiskonna arengu käigus. Neid on sellistena vaja läinud. Ja meil on, millega täna omal erialal uhkustada. Huvitav, kas tehnikateadlase Leo Võhandu arvates kaob raamatukogude evolutsiooni käigus välja ka raamatukoguhoidja kui liik. Kes annab pea, et horisontaalinfo kogumise hind on väiksem kui tasakaalukalt ja läbiproovitud süsteemiga komplekteerimine ja varamute täiendamine. Ja kui teadlane Leo Võhandu ei vaja enam selliseid raamatukogusid, siis keegi kindlasti vajab neid. Vahest on nad vajalikud eesti kultuurile – eesti identiteedile. Ma pooldan traditsiooni ning säilitavat konservatiivsust raamatukogudes ja raamatukogunduses. Ootan eriala hästi valdavate inimeste kaasamõtlemit ja nende sõna sekka ütlemit.

Maire Liivamets

SISUKORD

■ AVAVEERG	Meeli Veskus	4
■ RAHVARAAMATUKOGU		
Tallinna Keskraamatukogu 1999. aastal	Kaie Holm	5
140 aastat avalikku raamatukogu Paides	Malle Kull	7
Hüva nõu on kallid	Ilme Sepp	9
Taanlaste muljeid Eesti raamatukogudest		10
■ TEADUSTÖÖ		
Uued suunad infoteaduses	Anu Nuut	11
■ TEADUSRAAMATUKOGU		
Humanitaarraamatukogu – 100	Ljudmila Dubjeva	14
■ * * *		
Eesti rahva-, eriala-, teadus- ja kooliraamatukogud 1997. aastal		16
Eesti rahvaraamatukogud 1998. aastal		20
Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse eriala		20
1998. a. lõpetajate diplomitööd		20
■ RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS		21
JUTUTUBA		
■ Uhke ja hää on palju teada: vestlus Elle Tarikuga	Maire Liivamets	25
RAAMATULUGU		
Eesti vanadel postkaartidel	Marita Paas	27
■ Kultusraamatuid: X-põlvkond, eskapism ja ignorants	Aimar Ventsel	28
EESTI MÖTTELUGU		
■ Sealpool klassikat ja moderni	Tiiu Tosso	30
SUHTEKORRALDUS		
■ Enne Nuustakule, siis Pariisi	Triin Soone	32
ARVUSTUS		
■ <i>Verba volant, scripta manent</i>	Milvi Tedremaa	33
EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING		
Aastakoosoleku ülevaade		34
Ja juttu jätkus	Maire Liivamets	37
■ Friedrich Puksoo auhind määratud	Kalju Tammaru	39
LUGEJA ARVAB		
■ Missugune raamat on eestikeelne	Uno Liivaku	40
■ SÕNUMID		40
■ SUMMARY		43

USKUEDES TULEVIKKU

Teatavasti on rahvaraamatukogudel täita tänapäeva infomaailmas üha suurenev osa. Eesti raamatukogudel on olnud hea stardipositsioon: meie rahvaraamatukoguvõrk on püsinud aastaid ning katnud ka geograafilised äärealad. Meil on täna 599 rahvaraamatukogu, neist munitsipaalraamatukogusid 579.

Aastakümneid hinnati raamatukogusid nende kogu suuruse järgi. Tänapäeva üha kiirenevas elurütmis on raamatukogu põhiülesandeks, olenemata tema asukohast ja suurusest, elanikkonna võimalikult parem raamatukogulik teenindamine ning lugejate nõudmiste igakülgne rahuldamine – lugejakesksus. Raamatukogutöö sisulise uuendamise eelduseks on raamatukogutöötaja pidev eneseharimine, kuid ka info- tehnoloogilised muudatused ning koostöö eri tüüpi raamatukogude vahel, seda ka rahvusvahelisel tasandil.

Nagu teame, on viimaste aastate märksõna automatiseerimine. 1996. aastal alanud rahvaraamatukogude automatiseerimise programm on jõudnud arengujärku, kus pooltel, tänu Kultuuriministeeriumi ja kohalike omavalitsuste koostööle, on olemas arvutid ning raamatukogu tarkvara *Kirjasto 3000*. Paljud omavalitsused on arvutiseerinud kõik oma valla raamatukogud. Heaks näiteks on Rae vald Harjumaal. Väikeses Kareda raamatukogus ja mujalgi laenutatakse arvuti abil. Omajagu probleeme on tekitanud aga ATP Tarkvara monopoolse seisundi tõttu esile kerkinud *Kirjasto 3000* vead. Kahjuks pole *Kirjasto 3000* kõrvale praegu pakkuda ka ühtegi teist arvestatavat raamatukogudele sobivat tarkvaraprogrammi. Ainsana tasub mainida vaid Raplamaal kasutatavat väikestele raamatukogudele mõeldud programmi "Raamat 2", mille vastu tuntakse huvi teisteski maakondades.

Suured muudatused on toimunud raamatukogude sise- ja välisilmes. Pea pooled rahvaraamatukogud on kolinud renoveeritud või

päris uutesse ruumidesse. Eelmisel aastal avati Lääne-Virumaa Keskraamatukogu uus hoone Rakveres, uhke ja majesteetlik. Sel kevadel avatakse Tartumaal Kõrveküla raamatukogu – Tartu maakonnaraamatukogu. Lähematel aastatel peaksid oma ruumimuredele lahenduse leidma ka Järvamaa, Viljandi ja Pärnu keskraamatukogu.

Kenad ruumid ja täiuslikud kogud eeldavad kogenud töötajaid. Meie raamatukoguhoidjad on hea haridusega. Nad on suutnud oma raamatukogudest kujundada tõelised kultuuri- ja haridusasutused. Paljude raamatukogude juures tegutsevad juba aastaid õpiringid, vabaharidusseltsid, näiteringid. Raamatukoguhoidjaid on valitud kohalike omavalitsuste volikogudesse ning kultuurikomisjonidesse.

Taasiseseisvunud Eestis on raamatukogude areng olnud tormiline, kuid teha on veel palju. Oleme muutunud iseseisvamaks ja iseteadvamaks. Edasise arengu garantiiks on raamatukogude materiaalse baasi täiustamine, automatiseerimine ja töötajate koolitamine.

Soovin kõikidele raamatukogutöötajatele tegusat ja kordaminekuterohket koostööaastat!

Meeli Veskus
Kultuuriministeeriumi rahvakultuuri osakonna
peaspetsialist

TALLINNA KESKRAAMATUKOGU 1999. AASTAL

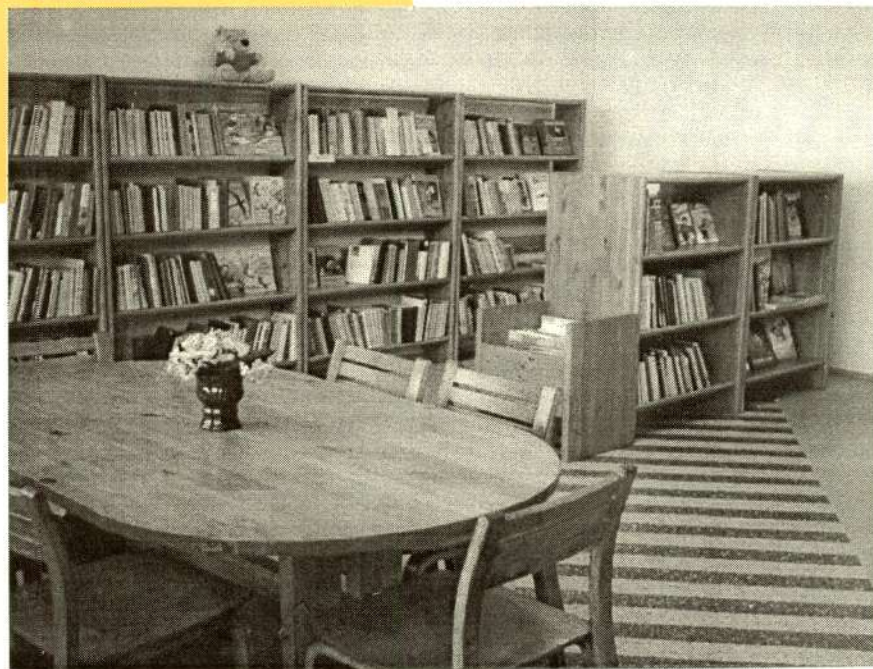
KAIE HOLM

direktor

Nii nagu teistel kohalikel omavalitsustel on ka Tallinna 1999. aasta eelarve tagasihoidlik, mis ei too kaasa raamatukogu eelarve protsendi suurt tõusu. Komplekteerimissummade aastatepikkuse alafinantseerimise juures on mõtetu loota linnalt ühe aastaga mitmemiljonilist hüpet, et jõuda rahvaraamatukoguseaduses sätestatuni (50% kohalikult omavalitsuselt, 50% riigilt). Ühe miljoni lisandumine trükiste ostmise summale leevendab küll osaliselt pingelist olukorda nii keskkogu kui harukogude komplekteerimisel, kuid lükkab edasi näiteks CD-ROM-ide ostmise plaani. Et leida vajalikke ressursse uute harukogude loomiseks ja kogude komplekteerimiseks, harukogude ja keskraamatukogu hoone remontimiseks, info- tehnoloogiale, internetiühenduste loomiseks jne., tuleb raamatukogul üle vaadata ka olemasolevad võimalused.

HARUKOGUDE VÕRK

Tallinna linna arengukava rõhutab elukohaga tihedalt seotud elanike vajadust tasakaalustatud elukeskkonna järele. Kõigi muude institutsioonide olemasolu kõrval tähendab see ka raamatukoguteenindust linnaosas. Tallinna rahvaraamatukoguvõrk ei vasta täna linnaelanike vajadustele. Tallinn on kasvanud ning uued linnaosad vajavad uusi raamatukogusid, samas kui teistes linnaosades on raamatukogusid kohati liialt tihedalt ning raamatukogud on suhteliselt väikesed. Haruraa-

1998. aastal avatud Laagna raamatukogu lugemissaali lastenurk.

Foto: Arda Mäepeere

matukogude võrgu korrastamisel tuleb vaadata iga linnaosa eraldi ja ka linna tervikuna. Pean oluliseks suuremate ning tugevamate haruraamatukogude tekkimist, kus lugejate käsutuses on võimalikult hea raamatute ja perioodikakogu ning kus lugejateenindus vastab tänapäeva nõuetele. Raamatukogu eksisteerimist ei saa põhjendada vaid sellega, et ühes kohas on aastaid tegutsetud. Ka raamatukogu peab täna oskama raha

lugeda. Seetõttu tuleb Tallinnas kaaluda mõne harukogu sulgemist, mis on ebapopulaarne otsus ja lugejale raskesti mõistetav.

Kõige enam probleeme on Lasnamäe linnaosaga, kus 1998. aasta kevadeni töötas vaid üks korteris asuv lasteraamatukogu. Juunis avatud Laagna raamatukogu (395 m²) Võru tänavas on tänaseks oma lugejate arvuga teistele haruraamatukogudele järele jõudnud. Tallinna Keskraamatu-

Linnaosa (01.01.1998)	Rahvaarv	Vajalik rk. arv	Rk. arv täna
Haabersti	36 023	vähemalt 2	1
Kesklinn	46 500	3	3
Kristiine	28 143	1-2	-
Lasnamäe	118 140	7-8	1 + 1 lasterk.
Mustamäe	65 374	4	3 + 1 lasterk.
Nõmme	25 755	2-3	3
Pirita	7 764	1	2
Põhja-Tallinn	55 403	3-4	6

kogu loodab avada aastal 2000 samas linnaosas veel ühe raamatukogu. Nimelt alustab Lasnamäe linnaosa valitsus 1999. aastal oma haldushoone ehitamist, kuhu taotleme ruume ka haruraamatukogule. Sel aastal saab oma raamatukogu Kristiine linnaosa, kuhu oleme väga kaua ruume otsinud. Raamatukogu saab ühe katuse alla Tallinna Haridusametile kuuluva õpetajate koolituskeskusega.

Lisaks loodavatele raamatukogudele vajavad uusi ruume või kapitaalremonti peaaegu kõik harukogud. 1999. aastal saab uue kodu Männiku raamatukogu (remonditavas sotsiaalmajas); lahenduse loodame leida ka keldris asuva Kadrioru raamatukogu ruumiprobleemidele; remonti lähevad Sõle ja Merivälja raamatukogu.

KESKRAAMATUKOGU

Osa valukohti keskraamatukogu osakondade jaoks lahendab vene (asub praegu Estonia pst. 8) ja muu võõrkeelse kirjanduse osakonna (Sõle tänava harukogus) kolimine Liivalaia 40 (Stockmanni kaubamaja lähedal). Ümberkorralduste järel paneme venekeelse kirjanduse osaliselt avariilule, lugejate käsutuses on eraldi lugemissaal ning interneti kasutamise võimalus. Varjusurmas olnud võõrkeelse kirjanduse kojulaenutuse osakonna toomisega kesklinna peab kaasnema ka senisest suurem tähelepanu selle kogu komplekteerimisele.

Kuigi kõik harukogud teenivad ka lapsi, on seni kesklinnas puudunud lasteteenindus. Lapsed saavad nii Liivalaia kui ka Estonia puistee hoones oma saali. Paljud teisedki probleemid lugejateeninduse korraldamisel ning töötajate töötingimustes leiavad sel aastal keskraamatukogu majas alustatava pikema remondi käigus lahenduse – luuakse eraldi lugemissaal uuema perioodika lugemiseks, eesti-keelse kirjanduse laenutusosakonnas kasvab avariilule osakaal, võetakse kasutusele elektrooniline turvasüsteem, raamatukogu saab uue ventilatsiooni- ja tuletõrjesüsteemi. Veel 1998. aasta lõpus kuulutas raamatukogu välja riigihanke projekterija leidmiseks. Projekti on

oodata kevadeks ja siis saab alustada järkjärgulise remondiga. Kuna Estonia puistee majas ei ole süsteemi ega ruumi, mis väljahahtamist või remonti ei vajaks, vundamenti hüdroisolatsioonist kuni katusealuserni välja, võib remont praegu ettenähtud summade juures venida mitme aasta peale.

TEENINDUS

1999. aastast muutub raamatukoguvälise teeninduse korraldus. Seni eraldi kogu baasil toimunud teenindust hakkab korraldama eestikeelse kirjanduse osakond, pärast kolimissagina lõppemist ka võõrkeelse osakond. Raamatukogu lõpetab asutuste teenindamise ning laiendab oma teenuse pakumist meditsiinasutustele, vanuritele ning liikumispuudega inimestele. Vastava teenuse pakumine iga linnaosa abivajajatele peab järk-järgult muutuma harukogude ülesandeks.

1999. aastal alustavad ühise osakonnana tööd lugemissaal ja bibliograafiaosakond. Kõrvuti asuvad saalid välistavad lugejate jooksutamise korruste vahel. Kevadest alates pakub raamatukogu, esialgu küll ühe arvutiga, ka infootsingut internetis.

Algav aasta ei tule Tallinna Keskraamatukogu töötajatele sugugi kerge. Nimelt alustame koos Tartu Linna Keskraamatukoguga ettevalmistusi raamatukogude suurust ning eripära arvestava tarkvara leidmiseks. Praegu raamatukogus kasutusel olev *Kirjasto 3000* ei ole laivõrgu süsteem ega sobi seetõttu raamatukogudele, mille majad või harukogud asuvad üksteisest eemal. *Kirjasto* probleemidega maadlemiselt kohe uue süsteemi juurutamise kallale asumine nõuab töötajatelt topeltenergiat, tahet uuesti alustada ning valmisolekut õppida.

TALLINNA KESKRAAMATUKOGU

1907. a. asutatud Tallinna Keskraamatukogu koos 21 harukoguga on vabariigi suurim rahvaraamatukogu ning teenindab kõiki Tallinna elanikke.

LINNARAAMATUKOGUDE HETKESEIS

* Tallinna Keskraamatukogu koos harukogudega sisaldab 1 196 794 teavikut.

1998. a oli Tallinna Keskraamatukogu

lugejate arv	26 366
laenutuste arv	898 344
külastuste arv	310 664;
haruraamatukogude	
lugejate arv	41 556
	(kasv 6783)
laenutuste arv	1 261 545
	(kasv 105 454)
külastuste arv	478 253
	(kasv 42 205)

* Kooseisus 174 töötajat, neist 126 raamatukoguhoidjat.

* Teavikute ostmiseks kulutati 5 104 570 krooni, s.o. 12,3 krooni elaniku kohta (1997. a. 11,5 krooni).

* Keskraamatukogu on avatud 62 tundi nädalas, harukogu 36 tundi nädalas.

* 21 harukogu pakuvad nii koha-peallugemis- kui kojulaenutus-teenust, kõigis harukogudes teenindatakse lapsi.

* Alus on pandud vanurite koduteenindusele.

* Keskraamatukogu kasutab 1997. aastast raamatukogutarkvara *Kirjasto 3000*, mille abil töödeldakse kogu süsteemi uudiskirjandust ning koostatakse koduloo andmebaasi.

* Keskraamatukogus on pandud alus lokaalsele arvutivõrgule (13 töökohta).

140 AASTAT AVALIKKU RAAMATUKOGU PAIDES

MALLE KULL

Järvamaa Keskraamatukogu direktor

Laiematele rahvahulkadele mõeldud raamatukogud hakkasid Eestis kujunema 19. sajandi teisel poolel. Linnades tekkisid laenu-raamatukogud sajandi esimesel poolel raamatukaupluste juurde. Sellise laenu-raamatukogu asutas 1844. a. oma kaupluse juurde Paides (tollal Weissensteinis) ka kohalik kaupmees Alexander Meyer.

Linnaraamatukogu asutamise mõte tekkis 1858. a., kuid lugejatele avati see 1. veebruaril (u.k.j.) 1859. Raamatukogu eesmärgiks oli "... kaasa aidata hariduse levikule, mistõttu ta peab põhiliselt koosnema üldhuvitavatest ja populaarteaduslikest teostest, kõrvale jätmata muide ka teaduse ja ilukirjanduse valdkonda kuuluvaid teoseid". Linn toetas raamatukogu igal aastal 25 rublaga. Raamatukogu võis kasutada iga Paide linna või selle ümbruse elanik, kusjuures Paide kodanik maksis raamatukogu kasutamise eest aastas ühe rubla, lugeja väljastpoolt linna – kolm rubla. Raamatute laenutamine toimus kord nädalas kuni kolmenädalase tähtajaga. Muretsetud raamatud köideti ja kanti põhinimestikku, nn. nõorraamatusse. Laenutatavad raamatud märgiti erilisse vihikusse, kuhu lugeja raamatu vastuvõtmise kohta ka oma allkirja andis. Raamatukogu tööd juhtis üheks aastaks valitav neljaliikmeline korraldav komitee. Raamatuid laenutas raamatukoguhoidja. Lugejatel oli õigus teha korraldavale komiteele

ettepanekuid muretsetavate raamatute osas. Vaatamata näilikele demokraatlikele juhtimisele jäi raamatukogu oma saksakeelse kogu ja linnavalitsuse saksameelse tegevuse tõttu linnaelanikele võõraks. Näiteks oli 1881. a. Paide ligi 2000 elanikust 63 protsenti eestlased, kuid raamatukogus ei olnud ühtegi eestikeelset raamatut. Alles sajandi lõpuaastatel hakati muretsema eestikeelset kirjandust. Esialgu F. R. Kreutzwaldi, L. Koidula, J. Pärna, F. R. Faehlmanni jt. teoseid. Küllalt suure osa moodustas usuline kirjandus, rohkesti oli ka ajaloo-alaseid raamatuid. 1909. a. katkestas linn toetuse maksmise, põhjuseks asjaolu, et raamatukogu ei kuuluks nagu linnale. Peremehta raamatukogu hooldajaks sai kohalikest sakslastest koosnev Paide Raamatukogu Selts. Eesti lugejaskond koondus peamiselt teiste Paidesse asutatud raamatukogude ümber, neist suurim oli karskusseltsi "Idu" raamatukogu.

1924. a. eraldas linnavalitsus karskusseltsile 50 000 marka lugemislaua ja raamatukogu toetuseks, sest see oli tollal ainuke eestikeelne maksuta rahvaraamatukogu Paides.

1927. a. otsustati asutada linna avalik raamatukogu. Paide Raamatukogu Selts andis uuele raamatukogule üle seni seltsile kuulunud eesti- ja venekeelsed raamatud, mis saidki uue Paide Linna Raamatukogu põhituumikuks. Raamatukogu oli avatud kaks korda nädalas, kummalgi päeval üks tund.

Raamatukoguhoidja ülesandeid täitis linnavalitsuse sekretär. Mõne aja pärast sai raamatukogu omale ka järjekordselt peremehta jäänud saksakeelsed raamatud. 1940. a. täienesid kogud karskusseltsi "Idu" raamatutega. Ka sõjaajal jätkas raamatukogu tööd. Sõjatulekahjudes hävis ja kadus palju raamatuid.

1944. a. kolis raamatukogu pastoraadi majja, kuhu jäädigi kuni 1965. aastani. 40-ndate aastate lõppu jäi ka lugemistoa, laste- ja rändosakonna avamine. Raamatukogust sai Järvamaa raamatukogude metoodiline keskus. Järgnes aeg, mil hävitati palju väärtkirjandust, mistõttu Paide raamatukogust kujunes tavakirjanduse kogu. Mõnda üle NSV Liidu raamatukogude tööstiilile: see tähendas näituste vitriine, päevasündmuste tahvleid, ühislugemisi, küsimustevastuste õhtuid, stalinlike viisaastakuplaanide propageerimist, Lenini-Stalini büste raamatukogus, sotsialistlikku võistlust jne. Kirjandusõhtutel esinesid tollal Paides asunud Narva Teatri näitlejad. Juhatajaks oli tollal Alice Orgo.

1950. a. loodi iseseisev lasteraamatukogu, mida juhtas kuusteist aastat Helmi Poak. Eeskujulikud lugejad pandi autahvlile. Igal pühapäeval toimus lugemistund ja loetu arutelu. Need olid aastad, mil maaraamatukogusid külastati sageli: tehti inventuure, aidati korraldada mitmesuguseid üritusi, esineti loengutega, käidi raamatutega rändraamatukogudes jne. Viidi raamatunäitusi küll partei- ja täitevkomitee üritustele, küll noorteõhtutele jm., võeti osa näitliku agitatsiooni ülevaatusdest (ja tihti edukalt!), osaleti Tallinnas kursustel ja korraldati seminare oma rajooni raamatukogude töötajatele. Kütte muretsemine ja raamatukogu ruumide remont oli samuti raamatukogutöötajate endi õlul.

Allakirjutanu asus Paide Rajooni raamatukogusse tööle 1968. aastal. Kaader täienes kahe metoodiku ametikohaga, varsti lisandus ka bibliograaf. Aina rohkem oli töös vaja erialaseid teadmisi ja oskust neid edasi anda. Neid aastaid iseloomustasid märksõnad "individuaalne töö lugejaga", "lugeja kasvatamine" jne.

1973. a. läksime üle tsentraliseeritud raamatukogusüsteemile. Eks sellelgi olid oma head ja vead. Tekkis uus raamatukoguväline teenindusvorm – raamatubuss, mis külastas paarikümmend laenutuspunkti. Bussilaenus tegutses meil aastatel 1975–1992.

1977. a. sõlmiti koostööleping Paide rajooni ja Kirjanike Liidu vahel. Tänu sellele avanes meie lugejatel võimalus kohtuda ka vene, kasahhi, kirgiisi, mari jt. rahvaste kirjanikega. Ligi kümnekonna aasta jooksul oli see tõeline kohtumiste maraton. Nii mõnelgi korral valitses põhimõte: mida rohkem, seda uhkem. Usun, et see oli koormav ka kirjanikele.

1979. a. lõpul loodi Aili Sakjase ja Ene Küti eestvedamisel nukuring. Nukud tehti ise, juhendajaks Lea Sibul. Väikeste vaatajate ette astuti kolme aasta jooksul mitme lavastusega. Laste hulgas olid nukuringi etendused väga populaarsed.

Nukuringi etendus Albu algkoolis 1982. a.

Raamatukogu kaader on olnud võrdlemisi püsiv, nimetagem veel staažikamaid töötajaid: Vilma Särev, Milve Kiima, Melanie Murumaa, Aleksander Tendermann, Elle Pass, Ene Kütt ja nüüd juba manalatele läinud Rita Vaahasalu.

Eesti Vabariigi taasisesivumine tõi meie töösse jälle uues suunad ja ümberhindamist. See aeg on meile olnud n.-ö. akna raiumine Euroopasse: nimetagem meie sõprusidemeid ja vastastikuseid külastusi Soome kolleegidega Haminast ja Vehkalahtist, Taani kolleegidega Fredensborg-Humlebeckist, Rootsi kolleegidega Eskilstuna Linnaraamatukogust. Palju tänu oleme võlgu väliseestlastele, kes on meie raamatukogude kogusid täienda-

nud mitme tuhande võõrsil välja antud eestikeelse raamatuga.

1993. aastast kuulub meie raamatukogu Paide linna alluvusse. Täidame ka maakonnaraamatukogu ülesandeid. Raamatukogus on ligi 85 000 teavikut, aasta jooksul lisandub 3000 eksemplari. Meie raamatukogu teenuseid kasutab ligi 3900 lugejat, kellele aasta jooksul laenutatakse üle 128 400 teaviku. Kuna raamatute hind järjest tõuseb, siis tulevad raamatukogusse ka need inimesed, kes varem kunagi siin ei käinud. Meie laenutajate tööpäev on muutunud pingelisemaks. Järjest rohkem pööratakse bibliograafide poole mitmesuguste materjalide leidmiseks referaatide, ettekannete, loengute, kursuse- ja aastalõputööde kirjutamiseks. Väga tublid töötajad on Silvi Mandli, Helle Orav, Mare Veebel, Esti Tähnas, Eha Palm, Marna Krabbi.

Kõrvuti regulaarsete seminaridega oleme raamatukoguhoidjatele korraldanud õppekursioone Võru, Valga ja Jõgeva maakonna raamatukogudesse. 1996. a. käisime Hamina ja Vehkalahti raamatukogus, 1997. aastal – Austrias, 1998. aastal – Baierimaal. Alla kirjutanal oli võimalus end nädal aega täiendada Rootsiskilistuna raamatukogus.

Tänu AEF-i, ERÜ ja kultuuriministeeriumi ühistele jõupingutustele saabusid esimesed arvutid meile 1996. aastal. Kahjuks pole Paide linnal raamatukogu automatiseerimiseks raha jätkunud. Tõsi, 1998. a. kitsukeses lasteosakonnas avatud avaliku internetipunkti jaoks andis linn ühe arvuti.

1997. a. korraldas meie lasteosakond maakondliku kirjandivõistluse “Minu viimase aasta lemmikraamat”. Eelmise aasta kevadel toimusid III Järvamaa päevad. Kirjandustoimkonna tööd juhtis keskraamatukogu. Nii toimus meil huvitav kohtumine raamatu “Meister” autori Ants Viidalepaga. Kohal olid ka tema abikaasa ja lapsed, vahelalu mängis kapell

“Järvakse”. See oli üks ilus ja õdus pärastlõuna. Raamatukogupäevade ajal kutsusime külla professor Toivo Niibergi, kellel oli lugejatega kolm kohtumist. Teemade valik oli lai: õige ja arukas toitumine, hoidiste ning koduveini ja õlle valmistamine, taimede kuivatamine, psühholoogiaküsimused, abielu eesti moodi jne. Kuna vestlejaks oli väga tark ja erudeeritud inimene, siis möödusid tunnid märkamatuult.

Käesoleval aastal tähistasime oma raamatukogu 140. aastapäeva juubelikonverentsiga. Oma tööaastaid meenusid endised töötajad. Tänu juubelile saime mitmelt töötajalt ka kirjalikke mälestusi. Loodame, et järgmiseks juubeliks saame need kaante vahele panna.

Vaatamata aastaid kestnud pingetele ei ole lahenenud raamatukogule normaalsete töötingimuste loomine, mis on meie kõige suurem mure. Praeguse maja remonti alustati juba 1990. aastal, kuid asi soikus pärast krooni tulekut. Ja seisab tänini. 1996. a. tegi arhitekt I. Jalas maja renoveerimiseks eskiisprojekti. Töö seiskus raha puuduse tõttu. Vahepeal pakuti meile ka võimalusi viia raamatukogu üle uude asukohta, sest olime jõudnud arusaamisele, et praegune maja jääks meile mõne aasta pärast ikkagi kitsaks. Otsus, et raamatukogu uueks koduks saab endine pooltühi koolimaja (teises tiivas asub Slaavi Gümnaasium) langetati pärast suuri vaidlusi linna volikogus. Kuna riigi rahaline toetus puudub, siis pole ümberehitusega ikka veel alustatud, kuigi uued projektid on ammu valmis. Raamatukoguhoidjatel on olnud piisavalt palju peamurdmist, vaidlusi ja ka väikesi naginaid oma soovide rakendamiseks uues majas. Meie käsutusse jääb 1600 ruutmeetrit põrandapinda, s.o. keldrikorru hoidla jaoks ja kolm korrust maa peal. Esimesele korrusele tuleb täiskasvanute laenutusosakond, teisele – laste- ja komplekteerimisosaakond, kolmandale muusikaosaakond koos videotoa, konverentsisaali, kohvikuruumide ja kabinetidega. Uues majas peab kindlasti paranema ja oluliselt täienema meie automatiseeritud infosüsteem. Kindlasti vajame ka arvutispetsialisti.

HÜVA NÕU ON KALLIS

ILME SEPP

Lääne Maakonna Keskraamatukogu direktor

Raamatukogu juurde nõuandva kogu loomine ei ole mingi uudne mõte. Ununenud vana hea mõtte teostegemisele asusime oma raamatukogus 1996. aasta varasügisel. Ees seisis võitlus 1997. aasta eelarve eest ja raamatukogu hea käekäigu nimel oli vaja vastu võtta põhimõttelisi otsuseid. Raamatukogu initsiatiivil kutsusime kokku inimesed, kes meie arvates on raamatukogusõbralikud ning koostööaldis ja kellel, mis seal salata, on ka mõjujõudu meie vajalikes ringkondades. Meie sooviks oli 5–7-liikmelise nõukogu loomine, kuhu pidid kuuluma linnavalitsuse esindaja, linnavolikogu või volikogu kultuurikomisjoni liige, hariduselu, kooliraamatukogude ja lugejate esindajad. Asutamiskoosolekule palusime igast esindusest kaks kandidaati. Kutsele ei vastanud mõlemad linnavalitsuse esindajad ja veel paar palutud inimest. Osalejate arvates vajas raamatukogu oma nõukogu, et arutada raamatukogu arengu nimel esilekerkivaid probleeme ka laiemas ringis kui ainult raamatukogu töötajate vahel. Leiti, et raamatukogu nõukogu esimees peaks olema linnavalitsuse kultuurinõunik, kui aga linnavalitsus sellise nõukogu olemasolu vajalikuks ei pea, siis võiks nõukogu juhtida raamatukogu direktor. Nõukogu otsustati luua seitsmeliikmeline. Sinna kuulusid lisaks eespool nimetatud valdkondade esindajatele kaks lugejat ning raamatukogu direktor. Nõukogu põhimääruse koostas raamatukogu direktor ning esitas selle linnavalitsusele kinnitamiseks. Paraku ei pälvinud raamatukogu ettevõtlikkus kiitust. Vastupidiselt oodatule

tuli nõukogu otstarvet veel kord selgitada, sest linnavalitsuse arvates tulnuks nõukogu luua hoopis raamatukogu direktori tööülesannete ja pädevuse kontrollimiseks.

Lääne Maakonna Keskraamatukogu nõukogu loodi Haapsalu linnavalitsuse korraldusega 10. jaanuaril 1997. aastal viieliikmelisena, raamatukogu valikut esindajate osas aktsepteeriti. Nõukogu põhiülesanneteks jäid raamatukogu eelarve, tegevusplaani ja -arude läbivaatamine, raamatukogule mittevajalike teavikute tasuta üleandmise või müümise ettepanekute läbivaatamine, raamatukogu arengusuundade ja -kavade läbivaatamine ning ettepanekute tegemine lugejate paremaks teenindamiseks. Nõukogu esimese koosoleku lõpul oli minul küll tunne, et nüüd oleme vihma käest räästa alla sattunud. Kõik probleemid, mis meile – raamatukoguhoidjatele tundusid vajavat lahendamist laiemas ringis, said vastuseks, et raamatukogutöötajad ei oska oma probleeme ise lahendada. Põhjus peitus meie soovis esitada kõik lahendamist vajavad küsimused ühel koosolekul, aga me ei jõudnud neid sügavuti tutvustada. Nii tegime järgmisel koosolekul nõukogule ettepaneku koostada tööplaan aasta jooksul arutamisele tulevatest teemadest. See võimaldas probleemi esitamist paremini ette valmistada, õppida väitlema ja end vajadusel ka kaitsma.

Nõukogu on kahe tööaasta jooksul mitu korda arutanud kogude komplekteerimist, tööprotsessi automatiseerimist, lugejateenindust, aasta-tegevusplaane, arengukavasid, eelarveid ja muid väik-

semaid probleeme. Raamatukogu nõukogu osales raamatukogu kasutamise eeskirja väljatöötamisel, raamatukogus pakutavate tasuliste teenuste ja nende hinnakirja arutamisel, avaliku internetipunkti töökorralduse ja kasutamise eeskirja koostamisel jne. Raamatukogu nõukogu toetas meie taotlust lasteosakonna hoone kapitaalremondiks, samuti rahaliste toetuste taotlusi sihtasutustele ja fondidele.

Raamatukogule on nõukogu töös kõige tähtsamaks osutunud konkreetsete küsimuste arutamine. Nimelt on kuulajate ring aja jooksul õppinud aru saada raamatukogu ülesannetest oma lugejate teenindamisel. Nõukogu liikmete kaudu saab raamatukogus tehtav töö teatavaks ka laiemale ringkonnale. Kuna nõukogu tööd juhib linnavalitsuse kultuurinõunik, ei pea sama küsimust enam teist korda arutama linnavalitsuses ja ka maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna juhataja kuuleb raamatukogu tegemistest ning probleemidest nõukogus osaledes. Ühiselt asja arutades on leitud nii mõnelegi küsimusele kõiki osapooli rahuldav vastus.

Nii tegi nõukogu ettepaneku lisada raamatukogu kasutamise eeskirja punkt, mis kehtestaks lugemissaalides elementaarse vaikuse. Toetust leidis raamatukogu soov osta Rahvusraamatukogust lugemissaalide käsutusse veel ühe andmebaasi täiendused. Toetati ka mõtet ühendada eraldi majas asuv lasteosakond arvutikohtvõrku ja selleks vajaliku raha leidmist linnaeelarvest ja toetuste taotlemist sihtasutustelt.

Raamatukogu nõukogu koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele, siiani kolm-neli korda aastas. Oluline on küsimuse õigeaegne tõstatamine, sest lahenduste leidmine võib vahel osutada arvatust keerulisemaks.

Täna võime me nõukogu liikmete toetusele kindlad olla, sest iga väärt ettepanek või initsiatiiv on leidnud kaasamõtlejaid. Kõik arutatakse koos läbi ning abistatakse nii *lobby*-töös kui finantseerimisel.

Meie oleme rahul.

Raamatukogu nõukogu loomine oli hea mõte.

T AANLASTE MULJEID EESTI RAAMATUKOGUDEST

4.10.–13.10.1998 viibisid Eestis kaks Taani raamatukoguhoidjat **Hanne Toftegaard** Kopenhaageni linna keskraamatukogust ja **Helene Gotke** Esterbo haruraamatukogust. Küllastati Tallinna ja Tartu, Lääne-Virumaa ja Harjumaa keskraamatukogusid ning mitut valla- ja külaraamatukogu (Sipa ja Sinalepa külaraamatukogu, Saue ja Saku vallaraamatukogu). Mõistagi jäid huviorbiiti ka Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Akadeemiline Raamatukogu, Tartu Ülikooli Raamatukogu ja Eesti Kunstiakadeemia Raamatukogu.

Taani kolleegid palusid edasi anda oma siiraima tänu Eesti raamatukogudele ja raamatukoguhoidjatele sooja vastuvõtu eest ning avaldada ajakirjas nende kirjutis.

Meie, kaks Kopenhaageni rahvaraamatukogude töötajat, külastasime möödunud sügisel Eesti Rahvusraamatukogu. Niisuguse võimaluse avas meile Eesti Rahvusraamatukogu ja Kopenhaageni rahvaraamatukogude vahel sõlmitud töötajate vahetuse leping. Eelnevalt külastasid Anu Nuut ja Krista Talvi Eesti Rahvusraamatukogust Kopenhaageni raamatukogusid ja raamatukogu institutsioone. A. Nuut ja K. Talvi olid meie võõrustajad ka Eestis. Meile tutvustati põhjalikult Eesti Rahvusraamatukogu, kohtusime Tiiu Valmiga. RR-i pühendunud raamatukoguhoidjad ja ilus hoone jätsid meile sügava elamuse. Eesti raamatukogude tegevuse juhtimine tundub olevat heades kätes. Mis puutub RR-i kogudesse, siis jätsid need hea mulje, kuid samas ei suutnud me kõrvale heita küsimust,

miks pole rohkem raamatuid lugejatele kohe kättesaadavad, st. avariilulitel. Ruumi paistis selleks jätkuvat. RR-i küllastajate arv näitab, et ollakse tõepoolest Tallinna hinnatud kultuurikeskus. Külastasime ka Taani Kultuuriinstituuti Tallinnas. Instituudi juhataja Silvi Teesalu tegi meie hommikuse ringkäigu instituudis erakordselt meeldivaks. Taani kultuur Eestis on hästi hoitud – ta ei näidanud mitte ainult oma laialdasi teadmisi Taanist ja taani kultuurist, vaid paistis, et tal on ka tähtsaid ja kasulikke sidemeid Taaniga, mis võimaldavad pakkuda tõepärast pilti taani kunsti ja kultuuri hetkeolukorrast. Kohtusime ka Eesti Kunstiakadeemia Raamatukogu ja Eesti Akadeemilise Raamatukogu ning Tartu Ülikooli Raamatukogu kolleegidega. Meie külaskäigud kolme nimetatud raamatukokku olid väga huvitavad, kuid me ei saa nähtut erialaselt kommenteerida, sest töötame ise rahvaraamatukogudes. Tartu linn ja sealne õhustik on võluvad. Nädala jooksul külastasime loomulikult ka mitut rahvaraamatukogu. Ka neis valdas tunne, et ollakse oma alale pühendunud, olgu töötingimused millised tahes. Me ei unusta kunagi Hilja Tamme Sinalepa külaraamatukogust. Ta tutvustas oma väikest, üksluise elamurajooni korteris asuvat kogu entusiasmi ja eheda uhkustundega. Teised nähtud väikesed raamatukogud peavad toime tulema saadaval olnud ruumidega, kuid nende kogud on korraldatud loominguiliselt. Mõnusa vastuvõtu osaliseks saime Saku vallaraamatukogu. Loomulikult vaatasime

Taani–Eesti raamatukoguhoidjate koostöölepingut vahendasid Eva-Kock Nielsen, Kopenhaageni linna pearaamatukoguhoidja ja Anu Nuut, RR-i raamatukogunduse osakonna juhataja.

üle ka suuremad keskraamatukogud – nii Tallinnas kui Tartus, uudistasime maakonnaraamatukogusid ja nende harukogusid.

Meid hämmastas, et väga sageli jaotatakse eesti ja vene kirjandus eraldi töötajaskonnaga osakondadeks. Teades, et vene rahvusväheumus on Eestis arvukas ja kohati polegi tegemist vähemusrahvusega, leiame, et sellise osakondadesse jaotamise kaotamine nõuab väga taktitundelist lähenemist, juhul kui raamatukogud soovivad vastavaid samme ette võtta.

Teine ootamatus oli eesti raamatute koondkataloogi puudumine. Taanis on olemas keskne institutsioon, kes kataloogib kõigi Taani raamatukogude tarbeks kõik Taanis trükitud raamatud. On selgemast selgem, et see hoiab kokku aega, kuid olulisem on, et see andmebaas oleks ühtne. Nägime palju äsjaehitatud ja -renoveeritud raamatukoguhooneid, mis kinnitab, et Eesti soovib hoida oma kultuuripärandit ja pidada sammu kiirelt areneva infoühiskonnaga. Meile sai selgeks, et nii nagu Taaniski, mõistavad Eesti raamatukoguhoidjad (ja mõned poliitikud), et raamatukogudes voolab rahva ja kultuuri elumahl.

UUED SUUNAD INFOTEADUSES

ANU NUUT

RR raamatukogunduse osakond

Kõik riigid liiguvad igas eluvaldkonnas arvutite ja uute infotehnoloogivahendite, sidevõrkude ja infoteenuste ning elektrooniliste teaberessursside kasutamise suunas. Infotehnoloogial on kõrgtehnoloogia arengus eriline koht. Infotehnoloogial on otsustav tähtsus riigi majanduse arendamisel ja efektiivsuse tõstmisel, rahvusvahelise konkurentsivõime säilitamisel ja suurendamisel, oma koha kindlustamisel maailmamajanduses ja turunduses. Infotehnoloogia ja informatsiooni kommunikatsiooni najal täiustatakse riigi haldusstruktuure ning tõhustatakse majandus- ja sotsiaalelu juhtimist. Infotehnoloogia areng muudab süvitsi kõigi eluvaldkondade sisu. Kiirenevad teabelevi ja infovahetus ning teaberessursside ja teabeteenuste kättesaadavus. Kõik see mõjutab riigi majanduselu arengut ja ka elukvaliteeti.

Eesti on asunud infoühiskonna teele. Oluline on Eesti riikliku infopoliitika kujundamine ja kindlakäeline elluviimine, mis võimaldaks arenenud majanduse ja sotsiaalelu puhul teha koostööd teiste Euroopa riikidega – olla võrdväärne majanduspartner, osaleda riigihalduses, teaduses, keskkonnanäitsetes, sotsiaalstruktuurides. Eesti seisab dilemma ees. Ühelt poolt riik nagu huvituks heatasemelise infoühiskonna kujunemisest ja arengust, teisalt aga jäetakse vahendite leidmine rohkem korraldajate mureks. Infoteadus kui distsipliin puudub sihtasutuse Eesti Teadusfond humanitaar- ja sotsiaalteaduste loetelust, mis on takistuseks raamatukogu uurimisinstituutide rahastamisele. Arvatavalt kuulub ta sotsiaalteaduste alla, aga kujutab ette, kui palju uurimisväärsid ja rahastamist vajavaid projekte on

Eesti sotsiaalsfääris. Siin mõjule pääseda on väga raske.

Raamatukogud moodustavad ühiskonda teenindavast teabelevi-süsteemist ühe osa. Selleks, et olla tasemel ja võrdväärne partner terves informatsioonilises infrastruktuuris, peame kaasa minema kõigi infoühiskonna arengutendentsidega. Ollakse harjunud, ja seda arvamust üldiselt ka jagatakse, et raamatukogus tegeldakse pigem tagasi-vaatavate ajaloouringutega.

Riigi informatsiooniline infrastruktuur hõlmab sidevõrke, inforessursse, andmekogumeid, võrkudel baseeruvaid elektroonilisi infoteenuseid. Laiemalt haarab mõiste organisatsioonilisi struktuure, mis rahuldavad riigi ja ühiskonna kõigi sektorite infovajadusi, sh. ka **raamatukogusid. Niisiis on informatsioonilise infrastruktuuri väljarendamine oluline samm ühiskonna informaatiseerimise protsessis ning loob alused infoühiskonna kujunemisele.**

Infoühiskonnas määrab informatsiooni kättesaadavus otsustavalt sotsiaalsete ja majanduslike protsesside kulgu. Raamatukogud muutuvad teavikuid ladustavatest hoidlatest infokeskusteks, kelle põhiülesanne on tagada nõutava informatsiooni kättesaadavus, olenemata selle füüsilisest asukohast. Teaberessursside levi korraldamisel võetakse kasutusele uusi infosüsteeme ja integreeritud raamatukogusüsteeme. Riigi infostruktuur moodustub infosüsteemidest.

Informaatiseerimine on teatud eluvaldkonna või kogu riigi elu ümberkorraldamine tänapäeva infotehnoloogia põhimõtete järgi. Iga arenenud riik või arengust huvitatud riik peab teadma, et informatsiooni kogumine, levi tagamine ja inforessursside oskus-

lik kasutamine on arengustrateegia kujundamisel otsustav tegur. Infotehnoloogia oskuslik ja õigeaegne rakendamine intensiivistab intellektuaalset tegevust ja edendab riiki sotsiaalmajanduslikult.

Informaatiseerimise põhieesmärgid on:

1. majanduse efektiivsuse ja konkurentsivõime tõstmine,
2. sotsiaalsete vajaduste parem rahuldamine,
3. elukvaliteedi tõstmine,
4. riigi suveräänsuse ja kultuurilise identsuse tugevdamine.

Tänu informaatiseerimisele saavutatakse riigi ja rahva sotsiaalse heaolu tõus ning luuakse eeldused Eesti integreerimiseks maailmamajandusse ning Euroopa Liitu.

Informatsioonilise infrastruktuuri arenguga kaasneb raamatukogude riikliku infosüsteemi kujundamine. See süsteem annab võimaluse moodustada keskeid elektronkatalooge andmebaaside kujul ning teha nad kättesaadavaks kõikides infosüsteeme omavates raamatukogudes. Nagu öeldud, raamatukogud kujunevad raamatuhoidlatest universaalseteks teabekeskusteks, kes säilitavad informatsiooni ka elektroonilistel infokandjatel. Päevakorda tõuseb kogude digiteerimine, mis uuendab raamatukogude teeninduskvaliteeti, avardab raamatukoguteenuseid, sealhulgas ka tasuta teenuseid. Koos andmesidevõrkude laienemise ja informatsioonilise infrastruktuuri kujunemisega areneb elektrooniline kirjastamine – elektroonilised ajakirjad, reklaami ja informatsiooni levi kodulehekülgedel jne. Elektrooniliste teabevõrkude kaudu toimuv rahvusvaheline koostöö võimaldab operatiivset andmevahetust. Sidekanalite kaudu pääseb ligi elektroonilisele teabeturule ja üldkasutatavatele andmekeskustele.

Avaliku teabeturu pakkujad on riigiasutuste infokeskused, raamatukogud, teadus- ja haridusasutuste infokeskused, teabevõrkudes toimivad teeninduskeskused, rahvusvahelised teabevõrgud, internet, välisriikide avalikud teabevõrgud.

Informatsioonilise infrastruktuuriga kaasneb rida uusi probleeme, mida raamatukogud traditsioonilises infovahetuses senini ei

pidanud arvestama – elektroonilise informatsiooni kasutamise ja levi õiguslikud aspektid, autorikaitse.

Raamatukogud peavad kujunema universaalseteks infokeskusteks, kus rakendatakse kõige uuemat infotehnoloogiat ja avatakse juurdepääs elektroonilistele infomassiividele. Tuleb süvendada ühiskonna üldist arvutiteadlikkust, raamatukoguhoidja ja info-töötaja ning infotarbija koolitust.

Informatsioonilise infrastruktuuri areng nõuab riigi teaduspoliitikalt infoteadusalaste baas- ja rakendusuuringute toetamist ja toetamist. Vajalik on lülitada rahvusvahelistesse programmidesse. Informatsiooniline infrastruktuur eeldab tugeva infotehnoloogilise baasi väljaarendamist.

Infoteadus on noor teadus, mis uurib informatsiooni iseloomulikke tunnuseid ja infovahenduse protsessi põhiolemust. Infoteaduses vaadeldakse raamatukogundust kui sotsiaalset valdkonda (Peter Ingwersen). Raamatukogu käsitletakse infoteadusliku uuringu rakendusala. Siin ilmnevad teadlaste erimeelsused. Mõned arvavad, et tegemist on kahe eri distsipliiniga, mis tegelevad sarnaste uuringutega ja on seotud ühiste huvide ning eesmärkidega. Infotehnoloogia areng lähendab infoteadust informaatikale, kuid neid ei tohi samastada (infoteadus – *information science*, informaatika – *computer science*).

Raamatukoguteaduse (*library science*) ja infoteaduse (*information science*) erinevus on olnud aastate pikku teadlaste huviorbiidis ja diskussiooniobjekt.

Romulo Enmark (Rootsi, Boråsi ülikool) arutleb eriala nimetuse üle ja peab seda küllalt tähtsaks, kuidas me oma eriala tegelikult nimetame. Eristades raamatukoguteadust (*library science*), raamatukogu ja infoteadust (*library and information science*), infoteadust (*information science*), informatsiooni ja raamatukoguteadust (*information science and library science, information research and library research*). Inglise keeles on kasutusel pea kõik loetletud terminid. Oluline on määratleda, kas teaduslikes uurimistöodes keskendutakse raamatukogule kui institutsioonile või informatsiooniprotsessi uuringutele.

Infoteadus kui sotsiaalteadus uurib protsesse, mis toimuvad inimeste ja kontseptuaalseid struktuure sisaldavate süsteemide vahel. Infoteadus keskendub informatsiooni kommunikatsiooni uurin-gutele. Kommunikatsiooni ja informatsiooni tuleb uurida sotsiaalse tegelikkuse tingimustes ning sotsiaalsetes muutustes.

Filosoofilisest seisukohast lähenedes uurib infoteadus subjekti ja objekti vahelisi seoseid, kus subjekt on infoedastaja ja objekt on info vastuvõtja – infotarbija. Teadlased on analüüsinud infoteaduse kontseptioone ja definitsioone ning on arvamusel, et tajumusliku (kognitiivse) lähenemise korral eksisteerib nn. subjekti (infoedastaja) ja objekti (infovastuvõtja) vahelistes suhetes uus mõiste – tajutava kanali olemus (*the cognitive channel metaphor*). Tema seisukoht põhineb subjekti-objekti filosoofial. Mõtlemine on igal subjektil individuaalne. Subjekt (inimene) võib mõista ümbritsevat maailma (objekti) erinevalt. Iga infotarbija kasutab informatsiooni kindla suunilusega ja igaüks mõistab teksti erinevalt. Seega peab subjekti-objekti vahel olema veel mingi suhe, mida me ei näe, ei tunneta, kuid mis on tajutav ja sõltub subjekti teadmistest ning isikupärast, tema haritusest.

Seega lisandub filosoofilisse käsitluse uue mõistena arusaam informatsioonist ja selle tähtsusest infoedastusprotsessides, mis ei ole nähtav, kuid on tajutav. Me ei saa käsitleda infovahetusprotsessi kui triviaalset subjekti ja objekti vahelist suhet. Just nimelt see tajutava kanali olemus annab informatsioonile väärtuse edastusprotsessis. Infoteaduse kui teadusdistsipliini olemust ja filosoofilist lähenemist on vähe uuritud.

Infoteaduse eesmärk on tõsta informatsiooni looja ja selle tarbija poolt soovitud relevantse informatsiooni vahetuse efektiivsust.

Infoteadus hõlmab kahte olulist terminit:

informatsioon – enim kasutatav ja prestiižne termin raamatukogu ja informatsiooni maailmas, mis omab kindlat kohta teadmiste ja andmete spektris ja infotöötluse ning infovahenduse protsess.

Igasugune informatsiooni töötlemine, olgu see siis tajumuslik või

sümbolitega esitatud, on teatavate kategooriate või kontseptioonide süsteemi vahendamine, mis moodustab infot töötleva üksuse jaoks maailma mudeli. Infoühiskonna kiire areng ja informatsiooni plahvatuslik levi seadis infoteadlaste ette uue küsimuse – kuidas olemasolevates infomassiivides orienteeruda. Infoteadusesse töid murrangu infotehnoloogia kasutuselevõtmise ja arvutiseerimisega kaasnevad muutused raamatukogudes – kuidas korraldada juurdepääs järjest kasvavatele füüsilistele ja intellektuaalsetele teadmistele.

Infoteadus kui interdistsiplinaarne teadus ja multidistsipliin **Interdistsiplinaarne tasand:**

kommunikatsioon
kognitiivne teadus
süsteemiteadus

Distsiplinaarne tasand:

psühholoogia
lingvistika
infoteadus
sotsioloogia
informaatika

Rakenduslik tasand:

dokumentatsioon
raamatukogundus

Infoteadlane H. Brooks on uurinud nn. *kolme maailma mudelit*, kus, esiteks, **maailm** koosneb inimestest ja loodusest, teiseks, **maailm** on indiviidi mõttes subjektiivne, kolmandaks, **maailm** koosneb objektiivselt salvestatud teadmistest, mis on inimõtte poolt genereeritud.

H. Brooks uuris nende kolme maailma vahelisi interaktiivseid seoseid, et aidata organiseerida *teadmisi* õigesti kasutama.

Põhirõhk infoteaduslikes uurin-gutes asetub koostoime kvaliteedile, mis toimub teadmiste looja ja kasutaja vahel info hankimisel.

Eristatakse eri tasandeid:

* info edastamine on olemuslikult kommunikatiivne süsteem (teaduslik kommunikatsioon, infovoog institutsioonis, formaalse ja mitteformaalse info edastamine)

* infovajaduse tekke uurimine ja areng ühiskonnas

* infosüsteemide ja informatsiooni edastamise efektiivsus (meetodid ja tehnoloogiad, mis täiendavad informatsiooni teostust ja kvaliteeti infosüsteemis, teooriate arendamine kergendamaks infoedastusprotsessi looja ja infotarbija vahel)

* suhe informatsiooni ja selle looja vahel (genereeritud teadmiste analüüs ja selle esitusvormid infosüsteemides)

* suhe informatsiooni ja info-
tarbija vahel (uurib informatsiooni tähtsust ja kasutamist ning info väärtust).

Infoteadust peetakse **multidistsipliiniks** ja eristatakse kolme astet. Kõigepealt moodustav, siis uurin-
gutel baseeruv probleemide lahendamise aste ja viimaks multidistsipliini staatuse määratlemine.

Erialaselt tähendab infoteadus vastava ala õpetuse traditsiooni jälgimist, selle kuulumist kutseala konteksti ja koolitust, kus teadlane annab edasi oma käsitluse ja meetodika.

1. Infoteadusel kui interdistsiplinaarsel teadusel on seos looduste-
teadustega. Loodusteadused on infoteadusele paradigmade ja meetodite allikas. Infoteaduse ajalooline areng on seotud loodusteadustega. Infoteadus keskendub printsiipide, seaduste, mudelite ja teooriate arengule, mis esitavad informatsiooni ilmingu koos looduslike ja tehissüsteemidega. Infoteadus on seotud matemaatika, statistika, informatsiooniteooria, küberneetika, süsteemiteooria, tehisintellektiga. Arvutid ja andmetöötlus infootsingul on põhjustanud informaatika meetodite ja teooriate kasutamise infoteaduslikes uuringutes. Eriti oluliseks on muutunud informaatika kokkupuude teadmisi vahendavate infosüsteemide loomisel. Informaatikas on rakendatud infootsingu infoteaduslikke uurimismeetodeid.

2. Infoteaduse seotus kommunikatsiooniteadusega. Infoteadus ei kuulu loodus-
ega tehnikateaduste hulka, ta on olemuselt sotsiaalne ja ühendatud tihedalt kommunikatsiooniteadusega. Nii info- kui kommunikatsiooniteaduses kasutatakse ühiseid uurimismeetodeid, lähtutakse üldisest süsteemiteooriast, infoteooriast. Nende kahe ala teadusuuringuteks kasutatakse samasuguseid mudeleid – uurimisvaldkondade osalise kattumise mudeleid, ühisteooria ja teemade lõikumismudelit jne.

Teadlased suunduvad ühest valdkonnast teise. Ühe ala uurijad rikastavad teist uute ideede, probleemide ja kontseptsioonidega. Ka

nende eelnimetatud kahe teadusala õpetamisvaldkonnad kattuvad osaliselt.

3. Infoteadus on väga tihedalt seotud humanitaar- ja sotsiaalteadustega. Interdistsiplinaarsus toimib õpetamis- ja uurimisprogrammide kaudu, kontseptsioonide, meetodite ja järelduste integreerimise või koordineerimise eesmärgil.

Interdistsiplinaarsete seoste arengut mõjutavad infoteaduses

* organisatsiooni infojuhtimise vajadus

* raamatukogu osatähtsuse kasv arenevas infoühiskonnas

* raamatukogude roll infotöötlusprotsessides

* raamatukoguhoidjate roll infoühiskonnas

* infojuhtimise süsteemide arenguks vajalikud teadmised ja oskused.

Infoteadus tegeleb ka inimitunnuse ja tunnetusprotsesside eri aspektidega. Samaaegselt on infoteadus rakendusteadus (*design science*), mis tegeleb nii teoreetiliste kui rakenduslike teadmiste otsinguga. Ta on konstrueeriv, projekteeriv ja kujundav teadus.

Infoteaduse peamised uurimisobjektid ja kontseptsioonid, probleemid ja lahendused tulenevad põhiliselt kutseala vajadustest. See arusaam teaduse olemusest on – teadus teadvusest ja käitumisest, stiimulist ja reaktsioonist (biheiviorism). Biheiviorismis on teaduslikud probleemid otsustuste kujundamise praktilised probleemid. Teadlane võib olla otsustuste tegija või nõustaja – praktiline tegevus põhineb uurimistulemustel. Selle vastandlik kontseptsioon on kognitivism, mille kohaselt teaduse esmane tulemus on teadmine. Uuringut vaadeldakse kui süsteemaatilist uue teadmise otsingut. Teadlane on tõe otsija, hankija. Kognitivism ei eita, et teadus on tegelikkuses baasiks praktilisele tegevusele.

Uuritavad teemad tänapäeva infoteaduses teadlase Pertti Vakkari arvates on:

1. **Raamatukogu ja infoteenuseid pakkuvad organisatsioonid** – rahvaraamatukogud, teadusraamatukogud, erialaraamatukogud, infoteenistused, kooliraamatukogu ja mitmesugused teised eri

tüüpi raamatukogud ning mitte-
raamatukogunduslikud organisatsioonid.

2. **Raamatukoguteadus ja informaatika** – raamatukogu- ja info-
teeninduse eriala, raamatukogu ajalugu, kirjastajate ja kirjastustegevus, haridus, teadusuuringute läbiviimise metodoloogia, raamatukoguteadus ja informaatika.

3. **Raamatukogu- ja infoteenuste uuringud** – laenutus ja RVL teenused, kogud, infoteenused ja nõustamine, kasutajakoolitus, raamatukogu ehitus ja sisustus, raamatukogu juhtimine ja planeerimine, finantseerimine, institutsiooni automatiseerimisega seotud uuringud ja infotöö raamatukogus.

4. **Informatsiooni edastamine ja hoidmine** – kataloogimisalased ning klassifitseerimise ja märksõnastamise alased uuringud, informatsiooni genereerimise, teatme- ja bibliograafiaandmebaaside ja teisi uuringud.

5. **Infootsingute uuringud** – informatsiooni levi, infokanalite/allikate ja informatsiooni kasutajate ning kasutamise analüüs, raamatukogu- ja informatsiooniteenuste kasutuse ning kasutajate uuringud, informatsiooni individuaalsed iseärasused ja informatsiooni kasutus ja informatsiooni juhtimine.

6. **Teaduslik kommunikatsioon** – teaduskirjandus, viited, teaduslik kommunikatsioon.

7. **Raamatukogu- ja infoteaduses** uuritakse ka ühiskonna rolli ja probleeme, mis ei kuulu otseselt raamatukogu- ja infoteaduse valdkonda.

Infoteadus käsitleb tänapäeva infoühiskonna kõige olulisemaid probleeme, mis aitavad kaasa informatsioonilise infrastruktuuri kujundamisele ja on tihedalt seotud raamatukogunduse ja raamatukogudega. Teades ja tundes infoteaduse põhivaldkondi on võimalik suunata raamatukogude tegevust ja aidata kaasa raamatukogude arengule. Maailmas on raamatukogu- ja infoteadus saavutanud teadusdistsipliinide hulgas oma koha ja õigused. Tehtud on arvukalt uuringuid ja esitatud uuringuaruandeid, avaldatud uurimustest kogumikke. Kuid ei leidu eriti uuringuid, mis käsitleksid infoteaduse filosoofilisi probleeme. Uuringud infoteaduses

on pigem rakendusliku iseloomuga, mille tulemused võimaldavad raamatukogude ja infoasutuste praktilist tegevust muuta, jättes kõrvale infoteaduse kui distsipliini uuringud, mis muutuvad ja arenevad ühiskonnas vajaksid enam käsitlemist.

Paljud teadlased leiavad, et uurimiseväärseks teemaks võiks tulevikus olla kognitiivne lähenemine infoteaduses. Tänapäeva infoteaduse temaatika on täienenud ja sellest lähtuvalt uueneb ka tuleviku-uuringute temaatika, mis hõlmab:

1. **Infoteaduse teooriat** – informatsiooniteooriat, informatsiooni hindamise ja infovajaduste rahuldamise tulemuslikkuse mõõtmist, informatsiooni esindatust ja organisatsiooni, informatsiooni klassifitseerimist, infoanalüüsi, informatsiooni imago tunnustamist, multimeediat, tehisintellekti, st. loomuliku keele töötlemise ja ekspertsüsteeme.

2. **Kommunikatsiooniteooriat** – elektroonilist meediat, inimese ja arvuti suhet, infovõrgu loomist ja juhtimist, informatsiooni ülekandmist, empiirilisi tähelepanekuid ja mudeleid ning innovatsiooniprotsesse.

3. **Juhtimist, ökonomikat ja turgu** – informatsiooni ökonomikat, infopoliitikat, infomudeleid ja otsuste tegemist, inforessursside juhtimist, infoteenuseid sihtgruppidele ja infoteenuste turu, infotarbija ja kasutajakoolitust, informatsiooni sotsiaalseid uuringuid ja informatsiooni kasutamise strateegiat.

4. **Infoteaduse rakendusalasid** – infosüsteemide kujundamist, arendamist, infosüsteemide operatsioone, standardeid, infotehnoloogia vahendeid, sidussüsteeme, töökohtade automatiseerimist, arhiivisüsteemide automatiseerimist ja juhtimist, elektrooniliste andmebaaside loomist, andmebaaside kaitset, digiteerimist, digitaalraamatukogude loomist.

4. **Informatsiooni sotsiaalseid ja õiguslikke aspekte** – infosüsteemide ja tehnoloogia mõju ühiskonna arengule, informatsiooni ja eetikat, informatsiooni õiguslikku ja regulatiivset külge, infoteaduse ajalugu, infoteadusharidust, rahvusvahelist koostööd, informatsioonilist infrastruktuuri, privaatsust, intellektuaalset omandit, autoriõigust.

Pertti Vakkari esitatud uuritavate teemade loetelu on raamatukogun-

duse ja raamatukogude töö seisukohalt rohkem rakendusliku loomuga. Infoteadust ei saa eraldada teistest teadusaladest, näiteks ökonomikast, ajaloo, kunstiteooriast, lingvistikast jne. Soovitud tulemusteni jõutakse, kui arvestatakse erinevate elualade teadusdistsipliine ja uuringumetoodikaid. Nagu eespool loetletust nähtub, on infoteaduse aktuaalsed probleemid rohkem infoühiskonna- ja informatsioonilise infrastruktuuri kesksed. Teooria ja praktika käivad käsi. Teoreetiliste uuringute analüüsi ei tehta tõeseid järeldusi ega arendata praktilist tegevust. Võibolla peaksime suunama pilgu rohkem ettepoole, üle vaatama oma igapäevatööd ja analüüsima, mis on oluline, millised probleemid vajaksid arutamist ja uurimist, et tõsta raamatukogude töö tulemuslikkust ja kvaliteeti. On ju töö tulemuslikkuse hindamine ja kvaliteet strateegilise planeerimise aluseks.

Arenenud Euroopa riikides, näiteks Suurbritannias, Rootsis, Taanis, Soomes jm., kus on välja kujunenud pikkade traditsioonidega institutsioonide ring, kes tegeleb infoteadusalase arendus- ja uurimistööga, ei ole uurimiseväärsete teemade väljaselgitamine probleem. See kujuneb uurimisasutuste, kõrgkoolide ja raamatukogude ühistgevuse kaudu, silmas pidades ühiskonna nõudlust. Kui riik on uuringutest ja teadustegevusest huvitatud, siis leiab ta ka võimalused uuringute rahastamiseks.

KASUTATUD KIRJANDUS

Brian C. Vickery, Alina Vickery. *Information Science in Theory and Practice*. – Bowker Saur, 1987.

Pertti Vakkari. *Library and Information Science: its Content and Scope*, 1987.

Peter Ingwersen. *Information Retrieval Interaction*. – Taylor Graham, 1992.

Romulo Enmark. *The non-existent point on the subject of defining library and information science and the concept of information* // IFLA '98, Annual Conference, Library Theory and Research section. Booklet 7. – p. 18–50.

Information Science. *Integration in Perspective* // Niels Ole Pors, Peter Ingwersen. Denmark, 1995.

Vana kalendri järgi 5. mail 1899 või 17. mail uue kalendri järgi asutati Tartu Ülikooli ajaloo-keeleteaduskonna juurde üliõpilasraamatukogu. Selle tööd jätkas paljudele humanitaaride põlvkondadele tuttav 1919. aasta novembris tööd alustanud filosoofiateaduskonna seminar, mis omakorda kasvas üle ajaloo-keeleteaduskonna raamatukoguks ja kannab nüüd humanitaarraamatukogu nimetust.

Seega tähistab Tartu Ülikooli Raamatukogu suurim erialakogu – humanitaarraamatukogu tänavu kaht tähtpäeva: 100 aastat asutamisest ja 80 aastat filosoofiateaduskonna seminari töö algusest. Rahvasuus kutsutakse teda **seminarkaks**.

Ettepaneku luua ülikooli pearaamatukogu kõrvale veel spetsiaalne üliõpilasraamatukogu tegi ajaloo-professor Jevgeni Šmuro 5. oktoobril 1898 /1/, põhjendades seda praktikumide sooritamise vajadusega, mis ajaloo osakonna üliõpilaste puhul võiks tähendada algallikate lugemist. Ülikooli pearaamatukogust aga oli neid puudumise või vähesel eksemplaarsusel töttu raske kätte saada ja see takistas üliõpilaste süstemaatilist ja järjepidevat tööd.

Ajaloo-keeleteaduskond toetas aktiivselt prof. J. Šmuro soovitusi ja esitas ülikooli valitsusele taotluse, mis rahuldati ülikooli valitsuse otsusega 1.05.1899. a. "Raamatute erikollektsioonide loomiseks" eraldati erisummadest raha.

Ajaloo-keeleteaduskonna otsusega moodustati neli osakonda: klassikaline filoloogia, keskaja ajalugu, vene filoloogia, Vene ajalugu. Ajapikku lisandusid veel üldajaloo ja uusaja ajaloo osakond. Osakonna etteotsa sai

HUMANITAAR- RAAMATUKOGU – 100

LJUDMILA DUBJEVA

vastava eriala professor, kelle aktiivse tegevuse tulemusena üliõpilasraamatukogu pidevalt täienes. Nad hoolitsesid pidevalt ka kataloogide loomise eest, mida koostati raamatukogu osakondade kaupa. Kataloogi koostamine nõudis osakonna eest vastutava professori suurt tähelepanu. Tihti kandsid nad ise kirjed kataloogidesse, sellest perioodist leidub hulgaliselt kataloogides nende oma käega kataloogitud raamatuid. Kõige aktiivsem oli vene filoloogias osakonna juhataja prof. Jevgeni Petuhhov, kes on tuntud ka kui Tartu Ülikooli 100. aastapäevale pühendatud mahuka Tartu Ülikooli ajaloo-käsitluse autor /2/, kus ta hindas kriitiliselt peakogu kogusid juba 19. saj. lõpus, kuigi seis lähenes praegusele humanitaarraamatukogu laiale haardele. Ta märkas seal palju lünki /3/ ja seda aktiivsemalt hakkas üliõpilasraamatukogu oma osakonda täiendama. Omaette ruume raamatukogul tollal ei olnud ja osakonnad paiknesid mitmel pool peahoones.

Ajaloo-keeleteaduskonna üliõpilasraamatukokku muretseti tolle aja uusimat teadus- ja õppekirjandust. Arvestades vajadusi, soetati väljaandeid mitmes eksemplaris. Üliõpilasraamatukogu säilinud nelja osakonna (keskaja, uusaja, Vene ajaloo ja vene filoloogia) kataloogi kanti 1917. aastaks 2726 kirjet, raamatukogu tegelik maht oli aga

1982. a. kolis seminarka endisesse ülikooli kirikusse.

suurem. Kuid aegade keerises on saanud kannatada ka tema kogud ja "seminari asutamise aegu leidusid tas 758 raamatut, mis olid osalt jäänud endiselt "üliõpilaste raamatukogult", osalt mujalt juhuslikult saadud" /4/.

Eduka õppetöö korraldamise eesmärgil loodud filosoofiateaduskonna seminar, mis ruumipuuduse tõttu ühendas teaduskonna eri õppetoolide raamatukogud ühtseks seminaraamatukoguks, kasvas kiiresti suureks, väärtuslikuks ja armastatud raamatukoguks. Talle anti ruumid ülikooli peahoones, endises õigeusu kirikus ja seal asus ta kuni 1982. aastani.

1982. aastal kolis seminarka 1860. a. valminud ja 1950-ndatel ümberehitatud endisesse ülikooli kirikusse /vt. foto/. Ta on Tartu Ülikooli Raamatukogu üks neljast filiaalist. Humanitaarraamatukogu sisaldab 13 nn. seminari: slaavi, usuteaduse, kirjandusteaduse, ajaloo, etnograafia, romaani, soome-ugri, germaani,

inglise, filosoofia, keeleteaduse, pedagoogika ja rahvaluule, milles leidub palju hinnalisi ja tihti ka unikaalseid teoseid.

Üliõpilasraamatukogu muutus üliõpilaste seas peatselt pärast asutamist väga populaarseks ja selle populaarsuse on säilitanud ka tema järelkäijad praeguse humanitaarraamatukoguni välja.

1. Dubjeva L. Tartu Ülikooli ajaloo-keeleteaduskonna üliõpilasraamatukogu aastail 1899–1919 // Kleio (1997) 4. Lk. 23–26.

2. Петухов Е. В. Императорский Юрьевский, бывший Дерптский, университет за сто лет его существования (1802–1902). Т. 1.; первый и второй периоды (1802–1865). Юрьев, 1902. 620 с. Т. 2: в последний период своего столетнего существования (1865–1902). СПб., 1906. 216 с.

3. Петухов Е. В. Т. 2. С. 118–119.

4. Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929 // Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli toimetised. C. Vihik 10. Tartu, 1929. Lk. 192.

EESTI RAHVA-, ERIALA- JA TEADUS- NING KOOLIRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	Rk-de arv	RAAMATUKOGU TÖÖTAJAD											
		Kokku ametis	Raamatukoguhoidjaid										
			Ametis	% töötajatest	Hariduse järgi								
					Ülikooliharidus			Rakenduskõrgharidus			Keskharidus		
					Kokku	R-kogundus-haridus		Kokku	R-kogundus-haridus		Kokku	R-kogundus-haridus	
Kokku	% rk. hoidjatest	Kokku	% rk. hoidjatest	Kokku		% rk. hoidjatest							
Rahvaraamatukogud													
1.Tallinn	28	184	137	74.5	86	64	46.7	6	6	4.4	45	20	14.6
2.Kohtla-Järve	13	76	53	69.7	17	12	22.6	2	1	1.9	33	20	37.7
3.Narva	4	70	47	67.1	23	22	46.8	0	0	0.0	24	20	42.6
4.Pärnu	6	52	41	78.8	23	15	36.6	3	3	7.3	15	9	22.0
5.Sillamäe	2	22	16	72.7	12	6	37.5	0	0	0.0	4	4	25.0
6.Tartu	5	135	100	74.1	63	33	33.0	5	5	5.0	32	15	15.0
7.Harjumaa	63	156	107	68.6	41	26	24.3	0	0	0.0	62	28	26.2
8.Hiiumaa	10	24	21	87.5	5	4	19.0	0	0	0.0	14	8	38.1
9.Ida-Virumaa	35	70	54	77.1	13	11	20.4	1	1	1.9	40	19	35.2
10.Jõgevamaa	31	63	56	88.9	20	11	19.6	4	4	7.1	32	21	37.5
11.Järvamaa	36	68	59	86.8	23	17	28.8	0	0	0.0	36	18	30.5
12.Läänemaa	24	58	42	72.4	15	9	21.4	0	0	0.0	26	8	19.0
13.Lääne-Virumaa	42	87	73	83.9	20	16	21.9	1	1	1.4	52	32	43.8
14.Põlvamaa	34	60	50	83.3	8	4	8.0	2	2	4.0	37	22	44.0
15.Pärnumaa	44	70	58	82.9	16	16	27.6	0	0	0.0	42	21	36.2
16.Raplamaa	35	70	59	84.3	17	13	22.0	1	1	1.7	40	23	39.0
17.Saaremaa	31	53	49	92.5	15	11	22.4	0	0	0.0	33	18	36.7
18.Tartumaa	50	73	60	82.2	20	14	23.3	1	0	0.0	38	24	40.0
19.Valgamaa	27	59	47	79.7	10	4	8.5	3	3	6.4	33	15	31.9
20.Viljandimaa	43	95	74	77.9	19	14	18.9	10	9	12.2	45	30	40.5
21.Võrumaa	39	75	66	88.0	17	11	16.7	3	3	4.5	46	21	31.8
Rahvaraamatukogud kokku	602	1620	1269		483	333		42	39		729	396	
Rahvaraamatukogude keskmine		2.7	2.1	78.3	0.8	0.6	26.2	0.1	0.1	3.1	1.2	0.7	31.2
Eriala- ja teadus- raamatukogud													
Rahvusraamatukogu	1	508	435	85.6	334	153	35.2	4	4	0.9	97	22	5.1
* Universaalrk-d	2	197	158	80.2	132	69	43.7	8	3	1.9	18	0	0.0
** Ülikoolirk-d	6	518	428	82.6	302	104	24.3	12	11	2.6	112	11	2.6
Muud kõrgkoolirk-d	10	29	29	100.0	19	17	58.6	1	0	0.0	9	7	24.1
*** Teaduslikud erialark-d	4	79	52	65.8	40	32	61.5	4	3	5.8	8	2	3.8
Muud erialark-d	92	134	118	88.1	78	33	28.0	5	2	1.7	33	8	6.8
Eriala- ja teadus- raamatukogud kokku	115	1465	1220		905	408		34	23		277	50	
Eriala- ja teadusraamatu- kogude keskmine		12.7	10.6	83.3	7.9	3.5	33.4	0.3	0.2	1.9	2.4	0.4	4.1

EESTI RAHVA-, ERIALA- JA TEADUS- NING KOOLIRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	Rk-de arv	RAAMATUKOGU TÖÖTAJAD											
		Kokku ametis	Ametis	% töötajatest	Raamatukoguhoidjaid								
					Hariduse järgi						Keskharidus		
					Ülikooliharidus			Rakenduskõrgharidus			Keskharidus		
					Kokku	R-kogundus-haridus	% rk. hoidjatest	Kokku	R-kogundus-haridus	% rk. hoidjatest	Kokku	R-kogundus-haridus	Kokku
Kooliraamatukogud													
1.Tallinn	98	140	140	100.0	89	44	31.4	13	4	2.9	37	11	7.9
2.Kohtla-Järve	13	17	17	100.0	8	4	23.5	1	1	5.9	8	5	29.4
3.Narva	19	27	26	96.3	19	15	57.7	0	0	0.0	7	7	26.9
4.Pärnu	15	21	21	100.0	12	10	47.6	2	1	4.8	6	4	19.0
5.Sillamäe	5	8	8	100.0	2	1	12.5	0	0	0.0	6	2	25.0
6.Tartu	27	34	34	100.0	22	11	32.4	0	0	0.0	10	6	17.6
7.Harjumaa	44	54	53	98.1	31	20	37.7	6	4	7.5	15	6	11.3
8.Hiiumaa	8	8	8	100.0	3	2	25.0	1	1	12.5	4	2	25.0
9.Ida-Virumaa	21	26	25	96.2	11	6	24.0	1	1	4.0	13	6	24.0
10.Jõgevamaa	26	29	29	100.0	14	3	10.3	1	0	0.0	14	3	10.3
11.Järvamaa	24	31	31	100.0	21	8	25.8	2	2	6.5	8	4	12.9
12.Läänemaa	28	30	30	100.0	12	4	13.3	6	0	0.0	10	4	13.3
13.Lääne-Virumaa	31	35	35	100.0	13	7	20.0	1	0	0.0	21	4	11.4
14.Põlvamaa	25	30	30	100.0	22	2	6.7	0	0	0.0	8	2	6.7
15.Pärnumaa	19	22	22	100.0	14	7	31.8	0	0	0.0	8	2	9.1
16.Raplamaa	27	36	35	97.2	17	5	14.3	0	0	0.0	18	4	11.4
17.Saaremaa	20	20	20	100.0	7	2	10.0	0	0	0.0	12	4	20.0
18.Tartumaa	23	27	26	96.3	14	4	15.4	1	1	3.8	10	6	23.1
19.Valgamaa	22	26	26	100.0	10	2	7.7	0	0	0.0	16	3	11.5
20.Viljandimaa	40	45	43	95.6	19	12	27.9	5	3	7.0	16	12	27.9
21.Võrumaa	36	38	38	100.0	13	3	7.9	1	1	2.6	24	6	15.8
Kooliraamatukogud kokku	571	704	697		373	172		41	19		271	103	
Kooliraamatukogude keskmine		1.2	1.2	99.0	0.7	0.3	24.7	0.1	0.0	2.7	0.5	0.2	14.8
Rahva-, eriala- ja teadus- ning koolirk-d kokku	1288	3789	3186		1761	913		117	81		1277	549	
Rahva-, eriala- ja teadus- ja koolirk-de keskm.		2.9	2.5	84.1	1.4	0.7	28.7	0.1	0.1	2.5	1.0	0.4	17.2

Rahva-, eriala- ja teadusraamatukogude näitarvud seisuga 31.12.1997. a.
Kooliraamatukogude näitarvud 1997/1998 õ/a kohta (01.09.1997.-31.08.1998.)

* - EAR, KMAR

** - TÜR, TTR, TPÜ, EPR, EMAR, EKAR

*** - Eesti Meditsiiniraamatukogu, Eesti Patendiraamatukogu, Eesti Standardiraamatukogu, Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.

EESTI RAHVA-, ERIALA- JA TEADUS- NING KOOLIRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	RAAMATUKOGU KASUTAMINE			TEAVIKUD aasta lõpul			KULUTUSED (tuhandetes kroonides)			
	Registree- ritud lugejaid	Külas- tusi	Laenu- tusi	Kokku	Raamatud		Tööjõu- kulud	Komplekteerimiskulud		
					Kokku	%teavi- kutest		Kokku	Ajakirjanduse tellimine	
									Kokku	% komp. kuludest
Rahvaraamatukogud										
1. Tallinn	66051	776361	2221285	1284639	1270653	98.9	7731.7	4989.1	1281.9	25.7
2. Kohtla-Järve	16037	191089	692546	462228	452776	98.0	2342.0	1809.8	481.9	26.6
3. Narva	21176	246703	641299	351581	345784	98.4	2338.0	1755.9	461.1	26.3
4. Pärnu	19114	219952	630174	368990	362878	98.3	1846.0	1348.0	204.0	15.1
5. Sillamäe	5907	78030	208906	101128	100583	99.5	535.3	573.1	137.0	23.9
6. Tartu	39989	483402	1650959	881876	843239	95.6	5213.8	2411.4	520.9	21.6
7. Harjumaa	28156	344846	995044	822097	810834	98.6	4092.5	3319.6	662.5	20.0
8. Hiiumaa	4897	73513	185844	104444	102857	98.5	732.0	592.0	131.0	22.1
9. Ida-Virumaa	15361	167765	487319	495007	489377	98.9	2177.6	1925.9	569.3	29.6
10. Jõgevamaa	15503	226281	571818	419823	411713	98.1	2109.7	1789.5	319.8	17.9
11. Järvamaa	15054	181203	560829	459491	452594	98.5	2120.5	1633.2	333.0	20.4
12. Läänemaa	9803	122226	310574	339737	333811	98.3	1448.6	1146.5	194.8	17.0
13. Lääne-Virumaa	22736	300404	835621	640121	628581	98.2	3025.7	2638.3	563.9	21.4
14. Põlvamaa	13693	175225	491816	386901	378534	97.8	1957.1	1680.9	358.1	21.3
15. Pärnumaa	15444	189426	570882	526544	520906	98.9	2260.0	2015.0	466.0	23.1
16. Raplamaa	13475	177093	455098	413471	407660	98.6	2244.0	1573.0	332.5	21.1
17. Saaremaa	14018	175861	405919	336694	331396	98.4	1817.6	1531.2	345.5	22.6
18. Tartumaa	15998	190878	533946	651886	645552	99.0	2596.9	1711.9	431.0	25.2
19. Valgamaa	13457	207295	531782	352766	346832	98.3	1728.9	1454.9	259.8	17.9
20. Viljandimaa	23826	283538	882231	663060	655179	98.8	3470.6	3223.9	506.9	15.7
21. Võrumaa	17454	211468	685308	558708	548863	98.2	2564.8	2069.8	405.6	19.6
Rahvaraamatukogud kokku	407149	5022559	14549200	10621192	10440602		54353.3	41192.9	8966.5	
Rahvaraamatukogude keskmine	676.3	8343.1	24168.1	17643.2	17343.2	98.3	90.3	68.4	14.9	21.8
Eriala- ja teadusrk-d										
Rahvusraamatukogu	57271	606922	557270	3120148	1979561	63.4	19230.5	5111.2	1450.1	28.4
* Universaalrk-d	17367	91540	502794	3004432	2505361	83.4	7923.0	10952.0	6732.0	61.5
** Ülikoolirk-d	52969	1232717	1660399	5748645	4131361	71.9	15503.3	14899.9	7626.8	51.2
Muud kõrgkoolirk-d	6465	333966	169198	486946	462445	95.0	1124.3	1198.2	233.2	19.5
*** Teaduslikud erialark-d	13838	72208	699205	25773717	320762	1.2	3482.7	2152.1	843.2	39.2
Muud erialark-d	26485	260770	525107	2072420	1530652	73.9	3895.4	2717.0	991.0	36.5
Eriala- ja teadus- raamatukogud kokku	174395	2598123	4113973	40206308	10930142		51159.1	37030.4	17876.3	
Eriala- ja teadus- raamatukogude keskmine	1516.5	22592.4	35773.7	349620.1	95044.7	27.2	444.9	322.0	155.4	48.3

EESTI RAHVA-, ERIALA- JA TEADUS- NING KOOLIRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	RAAMATUKOGU KASUTAMINE			TEAVIKUD aasta lõpul			KULUTUSED (tuhandetes kroonides)			
	Registree- ritud lugejaid	Külas- tusi	Laenu- tusi	Kokku	Raamatud		Tööjõu- kulud	Komplekteerimiskulud		
					Kokku	%teavi- kutest		Kokku	Ajakirjanduse tellimine	
									Kokku	% komp. kuludest
Kooliraamatukogud										
1.Tallinn	62804	885872	1914751	555479	1543259	99.2	4232.8	16324.0	385.1	2.4
2.Kohtla-Järve	7481	86568	136339	179188	177410	99.0	410.9	2235.8	103.7	4.6
3.Narva	12264	118766	185847	381118	378471	99.3	975.9	4068.9	82.3	2.0
4.Pärnu	8750	256264	155005	181486	180196	99.3	667.5	2183.9	57.3	2.6
5.Sillamäe	3371	2 9481	39447	54691	54449	99.6	158.4	677.2	41.5	6.1
6.Tartu	16668	227328	232977	364905	357158	97.9	1054.3	2735.8	125.0	4.6
7.Harjumaa	15526	296006	307428	385639	376936	97.7	1309.8	4652.3	242.6	5.2
8.Hiiumaa	1640	21360	27581	61981	60535	97.7	179.9	508.6	22.6	4.4
9.Ida-Virumaa	7995	110141	175912	334065	330984	99.1	662.1	1733.6	172.6	10.0
10.Jõgevamaa	5593	75243	80650	181500	179271	98.8	466.3	1813.3	112.3	6.2
11.Järvamaa	6259	121438	123385	264088	262223	99.3	724.3	1976.2	114.0	5.8
12.Läänemaa	5423	65139	72401	207852	204366	98.3	547.3	1404.8	87.3	6.2
13.Läne-Virumaa	10816	176979	195356	342345	337903	98.7	843.9	3735.3	219.1	5.9
14.Põlvamaa	5018	57680	79827	174019	171723	98.7	503.9	1718.7	127.6	7.4
15.Pärnumaa	5466	50336	71813	209321	206928	98.9	518.0	1157.8	80.0	6.9
16.Raplamaa	7447	113628	115851	233755	230040	98.4	860.4	2749.6	141.5	5.1
17.Saaremaa	4115	40051	32655	64852	63128	97.3	340.5	1289.8	80.9	6.3
18.Tartumaa	5701	91656	98859	221469	219327	99.0	660.6	2168.0	123.6	5.7
19.Valgamaa	5107	79198	99235	189729	187985	99.1	455.4	1476.6	86.6	5.9
20.Viljandimaa	9481	143563	134295	280268	278083	99.2	1049.1	2902.1	157.9	5.4
21.Võrumaa	7823	135935	164756	269525	266415	98.8	716.0	2373.9	169.4	7.1
Kooliraamatukogud kokku	214748	3182632	4444370	6137275	6066790		17337.3	59886.2	2732.9	
Kooliraamatukogude keskmine	376.1	5573.8	7783.5	10748.3	10624.9	98.9	30.4	104.9	4.8	4.6
Rahva-,eriala- ja teadus- ning koolirk-d kokku	796292	10803314	23107543	56964775	27437534		122849.7	138109.5	29575.7	
Rahva-,eriala- ja teadus- ning koolirk-de keskm.	618.2	8387.7	17940.6	44227.3	21302.4	48.2	95.4	107.2	23.0	21.4

EESTI RAHVARAAMATUKOGUD 1998. aastal

	Raamatu- kogude arv	Teavikuid 01.01.1999	Registree- ritud lugejaid	Laenutusi	Külastusi	Raamatu- koguhoid- jaid
1. Keskraamatukogud	20	3 051 547	164 972	5 907 170	2 159 855	499
2. Linnaraamatukogud	68	2 321 737	102 514	3 862 612	1 321 136	191
3. Lasteraamatukogud	9	181 448	11 742	328 778	144 588	28
4. Vallaraamatukogud	20	363 287	13 642	468 934	168 643	41
5. Külaraamatukogud	462	4 632 675	126 068	4 477 023	1 564 229	506
6. Üldkasutatavad rahvaraamatukogud	579	10 550 694	418 938	15 044 517	5 358 451	1265
7. Muud rahva- raamatukogud	20	168 026	9 499	307 234	103 519	6
8. RAHVARAAMATU- KOGUD KOKKU	599	10 718 720	428 437	15 351 751	5 461 970	1271

VILJANDI KULTUURIKOLLEDŽI RAAMATUKOGUNDUSE ERIALA 1998. a. LÕPETAJATE DIPLOMITÖÖD

Eensaar, Liina

Aastatel 1918–1940 ilmunud eestikeelsete sariväljaannete bibliograafia : I – II köide / Juhendaja Ilmar Vaaro. – Viljandi, 1998. – 372 lk.

Hiis, Merle

Aastatel 1918–1939 ilmunud eestikeelse usukirjanduse bibliograafia / Juhendaja Ilmar Vaaro. – Viljandi, 1998. – 184 lk. : ill.

Laan, Piret

Peeter Grünfeldt eesti raamatuloos : bibliograafianimestik / Juhendaja Eedo Jõesaar. – Viljandi, 1998. – 58 lk. : ill.

Luik, Diana

Helle Kull koduloouurijana / Juhendaja Ants Salum. – Viljandi, 1998. – 81 lk. : ill.

Ojemets, Merle

Viljandi Kultuuriselts "Koit" : taastamine ja tegevus (1991–1997 / Juhendaja Eedo Jõesaar. – Viljandi, 1998. – 135 lk. : ill.

Uusmaa, Maarika

Lõõla Raamatukogu Selts / Juhendaja Ants Salum. – Viljandi, 1998. – 81 lk. : ill.

1. aprillil avati RR-i peanäitusesaalis ja fuajees näitus "Vanu kaarte Liivimaalt". Näitus tutvustab välis-Eesti kolleksionaäri meditsiinidoktor **Ilo Käbina** (sünd. 1921 Narvas) **kogust ostetud** kaarte. Eksponeeritud on kuulsate flaami, rootsi ja saksa kartograafide **16.–18. sajandi II poole Liivimaa, Skandinaavia ning Soome lahe kaarte**. Ilo Käbina kogu oli suur vanade Läänemere kaartide kollektsioon, kuid see müüdi osati Saksamaale ja Ameerikasse. RR-ile osteti 52 kaarti, mis leiavad kohta kunstide teabekeskuse kartograafiakogus. Kaarte uuritakse ning ees ootab osaline ennistamine. Näitus sai võimalikuks tänu Ilo Käbinale, Toomas Käbinale, Alur Reinansile, Estonian Airile, Kultuurkapitalile ning Kultuuriministeeriumile.
Foto: Teet Malsroos

RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS

1999/2

Koostanud ENE SAHKAI

RAAMATUKOGUNDUSE ÜLDKÜSIMUSED

142. **Eesti** eriala- ja teadusraamatukogud 1997 : [statistilised andmed]. - Tallinn, 1998. - 92 lk. RR.
143. **Eesti** infopoliitika põhialused = Principles of Estonian information policy. - Tallinn, 1998. - 21 lk. - Rööptekst ingl. k. RR.
144. **Eesti** rahvaraamatukogud 1997 : [statistilised andmed]. - Tallinn, 1998. - 311 lk. RR.
145. **Raamatukogunduse** bibliograafia 1997. - Tallinn, 1998. - 137 lk. RR.
146. **Bibliothekspolitik** in Ost und West : Geschichte und Gegenwart des Deutschen Bibliotheksverbandes. - Frankfurt am Main, 1998. - VI, 322 S. - (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie ; Sonderheft 72). EAR.
147. **Creaser, C., Sumsion, J.** Deprivation and library performance : the DoE index of local conditions and library use in London and the Metropolitan districts of England. - Loughborough, 1995. - 31 p. - (Occasional paper No. 10). RR.
148. **EQLIPSE** : evaluation and quality in library performance : system for Europe. - Preston, 1997. - VI, 89 p. RR.
149. **Gorman, G. E., Clayton, P.** Qualitative research for the information professional : a practical handbook. - London, 1997. - 287 p. RR.
150. **Neregys** - knyga - biblioteka : tarptautinė konferencija (Vilnius, 1997 m. rugsejo 24-26 d.) = Sightless person - book - library : international conference (Vilnius, September 24-26, 1997). - Vilnius, 1997. - 221 p. - Osa teksti ingl., vene k. RR.
151. **Programme** for the promotion of reading and upgrading of libraries : pilot programme for Evros 1997 - 2006. - Athens, 1997. - 8 p. RR.
152. **Quality** inspection in libraries in the context of specification and contract : proceedings of seminar held in Stamford, Lincolnshire, 25th October 1995. - Bruton, 1996. - 31, [1] p. RR.
153. **Quality** management and benchmarking for library and information services : proceedings of a seminar held in Stamford, Lincolnshire, 7th June 1995. - Bruton, 1995. - 49, [2] p. RR.
154. **Spiller, D., Creaser, C.** LISU annual library statistics 1997 : featuring trend analysis of UK public and academic libraries 1986-96. - Loughborough, 1997. - 227 p. - (British library research and innovation report ; 73). RR.

155. **Stephen, P., Hornby, S.** Simple statistics for library and information professionals. - 2nd ed. - London, 1997. - 229 p. RR.

156. **Užsienio** bibliotekininkystės klausimai = Problems of librarianship abroad. - Vilnius, 1998. - 63 p. - Osa teksti ingl. k. RR.

*

157. **Abell, A.** Editorial : skills for the 21st century // J. of Librarianship and Inform. Sci. Vol. 30 (1998) no. 4, p. 211-214. RR, TTÜ.

158. **Bakken, F.** The possible role of libraries in the digital future // Libri. Vol. 48 (1998) no. 2, p. 81-88. TÜ.

159. **Bryant, T.** Strategic planning at the Library of Congress // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 4, p. 370-372. RR, TTÜ.

160. **Dilevko, J.** Bibliographic instruction and mass media news literacy : a theoretical background // Libr. Quart. Vol. 68 (1998) no. 4, p. 431-474. EAR.

161. **Dörpinghaus, H. J.** Sponsoring für wissenschaftliche Bibliotheken in öffentlicher Trägerschaft : steuerrechtliche Aspekte // Z. für Bibl-wes. und Bibliogr. Jg. 45 (1998) H. 3, S. 279-295. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

162. **European** Library declaration on behalf of European national, academic and research libraries // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 4, p. 491-494. RR, TÜ.

163. **Friend, F. J.** The relationship between international and UK licensing initiatives // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 4, p. 401-409. RR, TÜ.

164. **Griebel, R., Tschardt, U.** Etatsituation in wissenschaftlichen Bibliotheken 1997/1998 // Z. für Bibl-wes. und Bibliogr. Jg. 45 (1998) H. 6, S. 603-632. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

165. **LIBER** licensing principles // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 4, p. 484-490. RR, TÜ.

166. **Ryynänen, M.** Kirjastoasioihin vaikuttava EU-tasolla // Tietopalvelu. Vsk. 14 (1999) nro 1, s. 7. ERÜ, RR.

167. **Savenije, B.** Developing a strategic plan for the University Library of St. Petersburg : a project within the EU's Tempus Tacis Program // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 4, p. 373-388. RR, TÜ.

TEATMEKIRJANDUS

168. **Boriosi, E. G., Ascari, D.** Guida alle ricerche bibliografiche : dalla biblioteca alle banche dati, alle reti telematiche. - Bologna, 1995. - X, 254 p. - Sisaldab bibliograafiat. RR.

169. **Lietuvos** didžiosios bibliotekos = Biggest libraries in Lithuania. - Vilnius, 1997. - 42 p. RR.

RAAMATU JA RAAMATUKOGUNDUSE AJALUGU

170. **Kirik** ja kirjasõna Läänemere regioonis 17. sajandil = The church and written word in the Baltic Sea region in the 17th century = Kirche und Schrifttum der Ostseeländer im 17. Jahrhundert : [3.-5. mail 1996. a. toimunud konverentsi ettekannete artiklid]. - Tallinn, 1998. - 208 lk. - (Eesti Rahvusraamatukogu toimetised ; 7). - Tekst saksa, ingl. k. EAR, RR.

171. **Oskar Kallase päev** - 24.10.1998 : XVII Eesti raamatuteaduse konverents : ettekannete kokkuvõtted. - Tartu, 1998. - 18, [1] lk. - Tekst lehe ühel küljel. RR.

172. **Eisenstein, E.** The printing revolution in early modern Europe. - Cambridge, 1998. - XIV, 300 p. EAR.

173. Das **illustrierte** Buch im Baltikum 1890 - 1940 : das Beispiel Estland. - Göttingen, 1997. - 4, 48, 12 S. - (Göttinger Bibliotheksschriften ; 9). EAR.

174. **Middleton, B. C.** A history of English craft bookbinding technique. - 4th rev. ed. - New Castle (Del.); London, 1996. - XIII, 372, 8 p. EAR.

175. **История** библиотек Коми края . - Сыктывкар. - 1997. - 151 с. RR.

*

176. **Alderson, B.** A pretty piratical book of pictures // Bodleian Libr. Rec. Vol. 16 (1998) no. 4, p.341-350. EAR.

177. **Hakapää, J.** Ottaako oppia kirjoista? : Helsingin kauppiaiden hyötykirjallisuudesta 1700-luvun lopulla // Bibliophilos. Vsk. 57 (1998) nro 4, s. 19-25. RR.

178. **Notable** accessions : western manuscripts // Bodleian Libr. Rec. Vol. 16 (1998) no. 4, p.351-359. EAR.

179. **Richards, P. S.** Soviet - American library relations in the 1920s and 1930s : a study in mutual fascination and distrust // Libr. Quart. Vol. 68 (1998) no. 4, p. 390-405. EAR.

180. **Rundle, D.** Two manuscripts from the collection of Humprey Duke of Gloucester : part 2 // Bodl. Libr. Rec. Vol. 16 (1998) no. 4, P. 299-313. EAR.

181. **Trim, D. J. B.** Sir Thomas Bodley and the international protestant cause // Bodleian Libr. Rec. Vol. 16 (1998) no. 4, p.314-340. EAR.

RAAMATUKOGUTÜÜBID

182. **Tartu** Ülikooli Raamatukogu. Aastaraamat 1997. - Tartu, 1998. - 256 lk. - Peatükkide, artiklite kokkuvõtetted ingl. k. RR, TÜ.

183. **Biblioteki** publiczne w Polsce i na swiecie : materialy z Europejskiego Forum Bibliotekarzy Warszawa, 23-25 maja 1995 r. - Warszawa, 1996. - 192, 5 p. - Osa teksti ingl. k. RR.

184. **Creaser, C., Spiller, D.** TFPL survey of UK special library statistics. - Loughborough, 1997. - 121 p. - (LISU occasional paper ; no. 15). RR.

185. **Denmark's** Electronic Research Library : summary. - Copenhagen, 1997. - 34 p. - (Skrifter fra Statens Bibliotekstjeneste ; 16). RR.

186. **Herkdlova, K., Franc, Z.** Klementinska knihovna = The Clementinum Library : Bibliotheca semper viva. - Praha, 1997. - 55 p. - Osa teksti ingl k. RR.

187. **Koninklijke** Bibliotheek. Beleidsplan = strategic plan, 1998-2001. - Den Haag, 1998. - 56 p. RR.

188. **Koninklijke** Bibliotheek. Verslag. - Den Haag, 1998. - 48 p. RR.

189. **Koninklijke** Bibliotheek, 1778 - 1998 : collectors and collections. - Zwolle, 1998. - 232 p. RR.

190. **Leitfaden** für Parlamentsbibliotheken : mit einem Anhang über die wissenschaftlichen Fachdienste von Parlamenten. - Bonn, 1997. - XXIV, 228 S. RR.

191. **Library** Council of New South Wales : annual report, 1997. - Sydney, 1997. - 92 p. RR.

192. **National** Book Centre of Greece : programme 1998 : report 1997. - Athens, 1998. - 87 p. RR.

193. **Библиотека** по естественным наукам Российской академии наук = The Natural Sciences Library of the Russian Academy of Sciences. - Москва, 1993. - 31 с.

*

194. **Davies, S. C., Johnson, I. M.** The Mitterrand Library in context : the Bibliothèque Nationale de France and library provision in France // Libri. Vol. 48 (1998) no. 4, p. 187-211. TÜ.

195. **Kaltwasser, F. G.** Von der Sehnsucht nach nationaler Repräsentation : zum Gutachten über die Staatsbibliothek zu Berlin vom September 1997 // Z. für Bibl-wes. und Bibliogr. Jg. 45 (1998) H. 3, S. 255-279. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

196. **Rafste, E. T.** The school library in Norway : vision and reality // Scand. Publ. Libr. Quart. Vol. 31 (1998) no. 4, p. 25-29. ERÜ, RR.

197. **Smethurst, M.** European national libraries : a review of the year's activities // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 3, p. 235-284. RR, TÜ.

RAAMATUKOGUHOIDJA. HARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

198. **Innenansichten** - Aussenansichten : 50 Jahre Verein der Diplom-Bibliothekare an wissenschaftlichen Bibliotheken. - Frankfurt am Main, 1998. - VII, 167 S. - (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie ; Sonderheft 71). RR.

199. **Staff** development in academic libraries : present practice and future challenges. - London, 1997. - XIII, 148 p. RR.

200. **White, H. S.** At the crossroads : librarians on the information superhighway. - Englewood, Colorado, 1995. - XVIII, 422 p. RR.

*

201. **Bodi, S.** Ethics and information technology : some principles to guide students // J. of Academic Librarianship. Vol. 24 (1998) no. 6, p. 459-463. RR, TTÜ.

202. **Chambers, S., Perrow, D.** Introducing project management techniques to the Robinson Library, University of Newcastle // J. of Librarianship and Inform. Sci. Vol. 30 (1998) no. 4, p. 249-258. RR, TTÜ.

203. **Ferguson, S., Weckert, J.** The librarian's duty of care : emerging professionalism or can of worms? // Libr. Quart. Vol. 68 (1998) no. 4, p. 356-389. EAR.

204. **Jones, P. J.** Academic graduate work in academic librarianship : historicizing ACRL's terminal degree statement // J. of Academic Librarianship. Vol. 24 (1998) no. 6, p. 437-443. RR, TTÜ.

205. **Pitts Diedrichs, C.** Rethinking and transforming acquisitions : the acquisitions librarian's perspective // Libr. Resour. and Techn. Serv. Vol. 42 (1998) no. 2, p. 113-126. TÜ.

RAAMATUKOGU TÖÖKORRALDUS

206. **Cohn, J. M., Kelsey, A. L., Fiels, K. M.** Planning for library automation : a practical handbook. - London, 1998. - VIII, 140 p. RR.

207. **Public** library materials fund and budget survey, 1996-98. - Loughborough, 1997. - I, 243 p. - (LISU publications). RR.

208. **Resource** management in academic libraries. - London, 1997. - XVII, 239 p. RR.

*

209. **Hestvik, H.** The North-South Library // Scand. Publ. Libr. Quart. Vol. 31 (1998) no. 4, p. 18-21. ERÜ, RR.

210. **Larsen, S.** Contract management in research libraries : the Danish case : the contract of the State and University Library and the Royal Library with the Ministry of Culture // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 3, p. 351-363. RR, TÜ.

211. **Strandberg-Laine, Å., Visa, M. L.** Who needs whom? : teachers and school librarians working together // Scand. Publ. Libr. Quart. Vol. 31 (1998) no. 4, p. 10-13. ERÜ, RR.

212. **Tuck, J.** Performance and measurement in academic research libraries // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 4, p. 389-400. RR, TÜ.

STANDARDISEERIMINE

213. **ISBD (G)** : general international standard bibliographic description : annotated text. - München [etc.], 1992. - 36, 3 p. - (UBCIM publications N. S. ; vol. 6). RR.

*

214. **Sandberg-Fox, A., Byrum, J. D.** From ISBD(CF) to ISBD(ER) : process, policy, and provisions // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* Vol. 42 (1998) no. 2, p. 89-102. TÜ.

KOMPLEKTEERIMINE

215. **Bushing, M.** Using the conspectus method : a collection assessment handbook. - Lacey (Wa.), 1997. - [7], 200 p. EAR.

216. **Cooperative** collection management : the conspectus approach. - New York ; London, 1994. - 107 p. EAR.

217. **Spary, C.** Zu Bestandsaufbau und Erwerbungs Praxis in universitären Bibliothekssystemen der neuen Bundesländer ausgewählte Beispiele. - Halle (Saale), 1998. - 95 S. - (Schriften zum Bibliotheks- und Büchereiwesen in Sachsen-Anhalt ; 74). EAR.

*

218. **Harkness Connell, T.** Effects of series authority control for acquisitions // *Libr. Acquisitions : Practice and Theory.* Vol. 22 (1998) no. 4, p. 393-407. EAR, RR, TÜ.

219. **Kuo, H. M.** Flat or float? : a study of vendor discount rates applied to firm orders in a college library // *Libr. Acquisitions : Practice and Theory.* Vol. 22 (1998) no. 4, p. 409-414. EAR, RR, TÜ.

220. **Miller, H. S.** The monographic series approval plan : an attempt to refine purchasing of books in series // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* Vol. 42 (1998) no. 2, p. 133-140. TÜ.

221. **Secor, J. R., Swords, D. A.** Transforming the organization, part 2 strategy : moving beyond operational effectiveness // *Libr. Acquisitions : Practice and Theory.* Vol. 22 (1998) no. 4, p. 434-438. EAR, RR, TÜ.

KIRJELDAMINE

222. **Boydston, J. M. K., Williams, J. W., Cole, J.** Serials cataloging at the turn of the century. - New York [etc.], 1997. - 209 p. EAR.

223. **Komputerinisų bibliografinisų ir autorizuotų / įrašų sudarymo metodika.** - Vilnius, 1998. - 131 p. RR.

LIIGITAMINE

224. **Lancaster, F. W.** Indexing and abstracting in theory and practice. - 2nd ed. - London, 1998. - XIII, 412 p. RR.

KATALOOGID

225. **Cherry, J. M.** Bibliographic displays in OPACs and Web catalogs : how well do they comply with display guidelines? // *Inform. Technol. and Libr.* Vol. 17 (1998) no. 3, p. 124-137. EAR.

KOGUD

226. **Feather, J., Love, C.** Special collections on the World Wide Web : a survey and evaluation // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* Vol. 30 (1998) no. 4, p. 215-222. RR, TTÜ.

KOGUDE HOID

227. **Ostrow, S. E.** Digitizing historical pictorial collections for the Internet. - Washington, 1998. - 28 p. RR.

*

228. **Duchain, M.** Le bâtiment, élément essentiel d'une politique de conservation // *LIBER Quarterly.* Vol. 15 (1998) no. 4, p. 423-435. RR, TÜ.

229. **Fox, P.** Microfilming versus digitisation as a tool for preservation : long-term access to digital material // *LIBER Quarterly.* Vol. 8 (1998) no. 4, p. 436-447. RR, TÜ.

230. **Guerra, R. A., Vives, J. G., Monmany, J. D., Garrido, J. F.** The effect of aqueous solutions of alkoxy-polyethyleneglycols (ALKPG) of the mechanical properties of paper // *Restaurator.* Vol. 19 (1998) no. 4, p. 187-211. EAR, TÜ.

231. **Lusenet, Y. de.** The case of the Dutch hamster : promoting awareness and preservation management training in Europe // *LIBER Quarterly.* Vol. 8 (1998) no. 4, p. 458-471. RR, TÜ.

232. **Masson, F.** Les supports électroniques dans les collections : évolution ou révolution // *LIBER Quarterly.* Vol. 8 (1998) no. 4, p. 472-483. RR, TÜ.

233. **Mcintyre, J. E.** A dual approach to risk management // *LIBER Quarterly.* Vol. 8 (1998) no. 4, p. 448-457. RR, TÜ.

234. **Sistach, M. C., Ferrer, N., Romero, M. T.** Fourier transform infrared spectroscopy applied to the analysis of ancient manuscripts // *Restaurator.* Vol. 19 (1998) no. 4, p. 173-186. EAR, TÜ.

235. **Weaver-Meyers, P. L., Stolt, W. A., Kowaleski, B.** Controlling mold on library materials with chlorine dioxide : an eight-year case study // *J. of Academic Librarianship.* Vol. 24 (1998) no. 6, p. 455-458. RR, TTÜ.

LUGEJATEENINDUS

236. **Creaser, C., Murphy, A.** A survey of library services to schools and children in the UK, 1996-97. - Loughborough, 1997. - 222 p. - (LISU publications ; Nov., 1997). RR.

237. **Libraries without walls. 2 : the delivery of library services to distant users : proceedings of a conference held on 17-20 September 1997 at Lesbos, Greece....** - London, 1998. - X, 177 p. RR.

238. **Providing customer-oriented services in academic libraries.** - London, 1996. - XVIII, 187 p. RR.

*

239. **Lock, D., Nordon, J.** Designing DiLIS : a distance learners' information service // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* Vol. 30 (1998) no. 4, p. 241-248. RR, TTÜ.

LUGEMINE

240. **Skaitymas, skaitytojas, bibliotekninkas.** - Vilnius, 1997. - 287 p. - (Visuomenės skaitymas : Saltiniai ir tyrinėjimai). - Osa teksti inglise, vene k. RR.

241. **Читающая Россия : мифы или реальность : по материалам Рос. науч. практ. конф., Москва, декабрь 1996.** - Москва, 1996. - 208 с. - (Человек, книга, жизнь). RR.

*

242. **Rasmussen, C. C.** Danish school libraries riding high // *Scand. Publ. Libr. Quart.* Vol. 31 (1998) no. 4, p. 7-9. ERÜ, RR.

BIBLIOGRAAFIA JA INFOTÖÖ

243. **Fecko, M. B.** Electronic resources : access and issues. - London etc., 1997. - XII, 148 p. - (Topics in library and information studies). RR.

244. **Leidiniu** katalogas = Catalogue of publications 1993-1998 / Lietuvos Nacionaline Martyno Mažvydo Biblioteka. - Vilnius, 1998. - 34 p. - Osa teksti ingl. k. RR.

*

245. **Beer, S. F., Marcella, R., Baxter, G.** Rural citizens' information needs : a survey undertaken on behalf of the Shetland Islands Citizens Advice Bureau // J. of Librarianship and Inform. Sci. Vol. 30 (1998) no. 4, p. 223-240. RR, TTÜ.

246. **Knapp, S. D., Cohen, L. B., Ivedes, D. R.** A national language thesaurus for the humanities : the need for a database search aid // Libr. Quart. Vol. 68 (1998) no. 4, p. 406-430. EAR.

247. **Metsäkoivu, R.** Patenttien erityispiirteitä tiedonlähteenä // Tietopalvelu. Vsk. 14 (1999) nro 1, s. 43. ERÜ, RR.

248. **Tapio, E.** Työtä kirjasto- ja tietopalvelun hyväksi // Tietopalvelu. Vsk. 14 (1999) nro 1, s. 32-34. ERÜ, RR.

INFORMAATIKA. INFOTEADUS

249. **Krcmar, H.** Informationsmanagement. - Berlin [etc.], 1997. - XIII, 362 p. RR.

250. **Лийв, Э. X.** Информатика : обобщенная - энтропия и неэнтропия. - Таллинн, 1998. - 198 с. - Originaali pealkiri: Infodynamics. RR.

*

251. **Carfield, E.** From citation indexes to informetrics : is the tail now wagging the dog? // Libri. Vol. 48 (1998) no. 2, p. 67-81. TÜ.

252. **Symposium** "Informationsstruktur im Wandel" : Anforderungen und Bedürfnisse, Programme // Bibliothek : Forschung und Praxis. Jg. 22 (1998) H. 1, S. 13-31. TÜ.

AUTOMATISEERIMINE JA INFOTEHNOLOOGIA

253. **Batt, C.** Information technology in public libraries. - 6th ed. - London, 1998. - VII, 159 p. RR.

254. **Creaser, C.** Electronic publishing - statistics of supply and library use. - Loughborough, 1996. - 54 p. - (LISU occasional paper ; No. 13). RR.

255. **New technologies for the humanities.** - London etc., 1996. - XXII, 509 p. - (British Library research and innovation report ; 2). RR.

256. **Online-Datenbanken** : CD-ROM-Datenbanken, Trends und Qualitätskriterien. - Innsbruck, 1997. - 251 S. - (Biblos-schriften ; Bd. 158). EAR.

257. Die **Unendliche** Bibliothek : digitale Information in Wissenschaft, Verlag und Bibliothek. - Wiesbaden, 1996. - 120 S. - (Gesellschaft für Buch ; Bd. 2). RR.

*

258. **Bezug** und Bereitstellung elektronischer Publikationen // Bibliothek : Forschung und Praxis. Jg. 22 (1998) H. 1, S. 78-84. TÜ.

259. **Bunzel, J.** Neue Informations-Infrastrukturen // Bibliothek : Forschung und Praxis. Jg. 22 (1998) H. 1, S. 25-30. TÜ.

260. **Caro, C.** The electronic library in Spain // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 3, p. 298-318. RR, TÜ.

261. **Christensen, C., Engelstad, K., Lageggen, D.** Electronic libraries in Norway // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 3, p. 334-341. RR, TÜ.

262. **Gödert, W., Lepsky, K.** Semantische Umfeldsuche im Information Retrieval // Z. für Bibl.-wes. und Bibliogr. Jg. 45(1998) H. 4, S. 401-425. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

263. **Graves, K. J.** Re-engineering the library for improved access to electronic health information : electronic reserves // Libri. Vol. 48 (1998) no. 4, p. 237-241. TÜ.

264. **Guidelines** for collecting aggregations of Web resources // Inform. Technol. and Libr. Vol. 17 (1998) no. 3, p. 157-160. EAR.

265. **Häkli, E.** The development of a national electronic library in Finland // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 3, p. 342-350. RR, TÜ.

266. **Hochschulen** als Produzenten und Anbieter von Information // Bibliothek : Forschung und Praxis. Jg. 22 (1998) H. 1, S. 31-45. TÜ.

267. **Jakac-Bizjak, V.** Planning the national electronic library in Slovenia // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 3, p. 285-297. RR, TÜ.

268. **Kooperationsmodelle** zur Realisierung neuer Informationsinfrastrukturen // Bibliothek : Forschung und Praxis. Jg. 22 (1998) H. 1, S. 84-89. TÜ.

269. **Koring, B.** Bibliothek im Netz : Überlegungen zur Entwicklung der Universitätsbibliotheken auf der Basis eines Interfacekonzepts // Z. für Bibl.-wes. und Bibliogr. Jg. 45 (1998) H. 4, S. 387-401. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

270. **Kranch, D. A.** Beyond migration : preserving electronic documents with digital tablets // Technology and Libraries. Vol. 17 (1998) no. 3, p. 138-148. EAR.

271. **Lehmann, K. D.** Die Deutsche Bibliothek as a European digital deposit library // LIBER Quarterly. Vol. 8 (1998) no. 3, p. 319-333. RR, TÜ.

272. **Maass, D.** Anforderungen aus Forschung, Lehre und Studium an die Infrastruktur für Information und Kommunikation // Bibliothek : Forschung und Praxis. Jg. 22 (1998) H. 1, S. 22-24. TÜ.

273. **McGeachin, R. B.** The feasibility of using document management software in the scholar's workstation // J. of Academic Librarianship. Vol. 24 (1998) no. 6, p. 449-453. RR, TTÜ.

274. **Multimedia** in der Hochschule // Bibliothek : Forschung und Praxis. 22 (1998) H. 1, S. 45-78. TÜ.

275. **Simpson, P., Seeds, R.** Electronic journals in the online catalog : selection and bibliographic control // Libr. Resour. and Techn. Serv. Vol. 42 (1998) no. 2, p. 126-133. TÜ.

276. **Wille, P.** A comparison of the Internet presences of German libraries and companies // Libri. Vol. 48 (1998) no. 4, p. 224-236. TÜ.

277. **Windau, B.** Internationales Netzwerk öffentlicher Bibliotheken : Zwischenstand einer Initiative der Bertelsmann-Stiftung // Bibliothek : Forschung und Praxis. Jg. 22 (1998) H. 1, S. 102-106. TÜ.

HOONED JA SISUSTUS

278. **Deutsche** Bibliothek Frankfurt am Main : ein Dialog zwischen Architekten und Bibliothekaren. - Ostfildern-Ruit, 1997. - 130 S. RR.

ÜRITUSED

279. **Heimbürger, A.** Virtuaaliyityksen perustana on luottamus // Tietopalvelu. Vsk. 14 (1999) nro 1, s. 13-14. ERÜ, RR.

280. **Kononen, L.** Online : Lontoo joulukuu 1998 // Tietopalvelu. Vsk. 14 (1999) nro 1, s. 20-21, 23, 27. ERÜ, RR.

UHKKE JA HÄÄ ON PALJU TEADA

Ütlus kuulub legendaarsele rahvaraamatukoguhoidjale ELLE TARIKULE, keda tunnevad küll kõik vanad ja nooremadki Eesti raamatukoguhoidjad. Ennekõike tema vaheda mõtte ja otsekohe sõna tõttu. Iseloomulikke arvamusi ja teravapilgulist olukorra hindamist kohtate meie vestluseski. Kolmkümmend viis aastat raamatukogundusele pühendanud Elle Tarik alustas oma karjääri, nagu praegu kombeks öelda, 1964. aastal Tartumaal. Tegutses siin ja sääli Tartumaa paigas, aastatel 1975–1983 oli aga O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu direktor, siis metoodikaosakonna juhataja, 1988. aastast väliseesti kirjanduse osakonna raamatukoguhoidja.

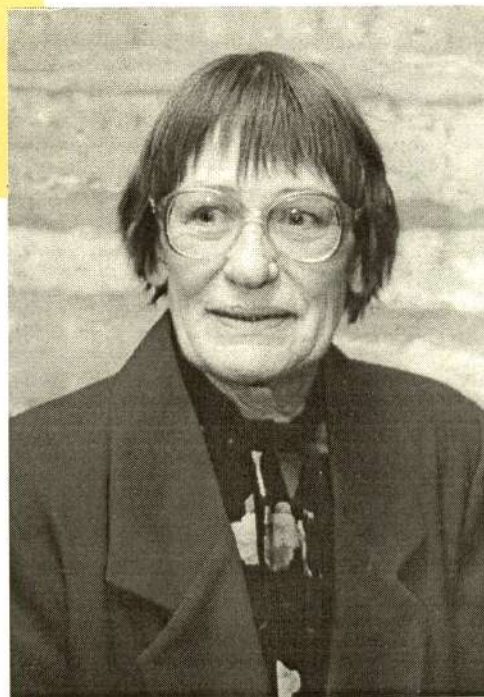
Olen sageli mõelnud, millised iseloomuomadused peaksid raamatukoguhoidjal ilmtingimata olema, et ta oma alal hästi toime tuleks. Muusikul peab olema muusikalist kuulmist ja joonistusõpetaja peab oskama joonistada, aga meie?

Aegade jooksul on nende iseloomujoonte kohta ju loetelusid tehtud, aga midagi eriti spetsiifilist pole avastatud. Mõnikord nimetatakse kümme positiivset omadust ja arvatakse, et raamatukoguhoidjal ongi need kõik olemas. Münd aga hakkab sel puhul närima kahtluse, kas ühes inimeses, olgu või raamatukoguhoidjas, saab nii palju head olla. Tõenäoliselt leiame sealt ka teistsuguseid märke, sest raamatukoguhoidjad erinevad ju samuti oma suundumuste ja meeldimuste poolest. Suures raamatukogus on elu lihtsam, üks tunneb raamatut paremini, teine mõistab paremini lävida inimestega. Väikeses raamatukogus pole võimalik neid rolle jaotada. Kindlasti ei tohi raamatukoguhoidja arvata, et ta on lugejast

targem, veel vähem tohib ta seda välja näidata. Mõtlen siin ka raamatukogu organiseeritud struktuuri: lugejale ei pruugi see loogilisena tunduda, ta võib hätta jääda. Näiteks meie kataloogid, liigitussüsteem, mis on kokkuleppeline ja aitab meil orienteeruda raamatukogus. Need on meie reha ja labidas, millela ei tule ükski raamatukoguhoidja toime. Teiseks peab raamatukoguhoidja tahtma inimest teenida. Teenimine pole sugugi paha sõna ja see oli ka varem Eesti Vabariigis tarvilis. Raamatukoguhoidja peab tähelepanelikult lugejat kuulama ja jälgima hoolega, kuidas ta raamatumaailmas orienteerub ja hakkama saab. Mida ta vajab. Raamatukoguhoidja peab minema lugeja juurde, st. peab olema teadlik, mida lugeja raamatukogus teeb ja loeb. Siis oskab ta ka soovitada. See ongi kogu meie ameti kunst. Nn. bibliograafiline vaist tuleb alati kasuks.

Teadusraamatukogude ja rahvaraamatukogude töötajate erinevast teadmistepagasist ja -vajadusest on varemgi räägitud. Võimalik, et tulevikus siin enam vahet ei esine, aga praegu dikteerivad aeg ja võimalused meile erinevaid kohustusi. See lihtsalt on nii.

Raamatukoguhoidja on oma keskkonnas, oma raamatukogus kõige suuremate teadmistega ja ta peab teadma kõige paremini seda, mida talt konkreetsetes ametis nõutakse. Raamatukoguhoidja tööroõm on poolik, kui ta suhtub lugejasse pealiskaudselt. Teadusraamatukogus ei pea kõik olema nii altid suhtlejad ja tundma kogu raamatukogu varasid. Raamatukoguhoidja töö on väga raske amet, aga mida vähem töötajaid, seda raskem ja keerulisem see on.

Milles peitub Teie meelest raamatukoguhoidja võlu ja vaev, miski on ju Teid ja arvukalt meie kolleege raamatukogus hoidnud?

Minust targemad on öelnud, et kui inimene tahab hommikul tööle minna ja õhtul tahab jälle koju tagasi tulla, siis on temaga kõik korras. Mulle meeldib suhelda ja raamatud meeldivad mulle ka. Mulle aga ei meeldi, kui raamatukogust räägitakse kord lugejat tähtsustades, siis jälle raamatukoguhoidjat või raamatut esile tõstes. Raamatukoguhoidjat pole raamatuta olemas – kõik on tervik. Raamatud ilma inimeseta on aga mingi surnud ladu. Vahel kuuldub, et kirjanikul on ükskõik, kas tema raamatuid loetakse või ei – mina seda ükskõiksuse väidet ei usu. Iga raamat on kellelegi vajalik, iga raamat on kirjutatud inimeselt inimesele. Eks me oleme tundnud erinevat võlu ja vaeva. Oleme tagasi pöördunud raamatukogu alusmõtete juurde. Raamatukogu on üks demokraatlikumaid asutusi, sest sinna tulevad kokku erinevad vaatepunktid, mõtteviisid, käsitluslaadid. Siin kohtuvad lugejad ja raamatute autorid. Nii lugejate summa kui raamatukoguhoidjate summa kujundavad tõeliselt mõtlevat inimest. Raamatukoguhoidja tasu on arenev ja haritud lugeja.

Meil, vanematel raamatukoguhoidjatel on seljataga aeg, mil valitses ainult üks mõtteviis, nüüd on neid palju. Me õpime neid alles tundma. Loomulikult oli rutiinne komplekteerida 50 eksemplari parteidokumente, kuid, ime küll, süsteem oli nii oskuslikult üles ehitatud, et kõigil läks neid vaja. Praegune kirjanduse valik on tohutu.

See valik on kaasa toonud ka omad võidud ja kaotused. Luge-must jälgides ja eesti kirjandust tutvustades olen tähele pannud, et raamatukoguhoidjate ja ka õpetajate huvi raamatute vastu on teisenenud ja vähenenud. Kakskümmend aastat, isegi veel kümme aastat tagasi imetlesin raamatukoguhoidjate haritust. Nüüd, kibe tõde, on see vahetunud kergemate žanride ja tehnikaklõpsutamise vastu. Belletristika tundmine, sealhulgas eesti kirjanduse 90-ndate aastate olulisemate kirjanike tundmine, kuulub meie professiooni kohustuste hulka, või ma eksin?

Viimased kümme aastat on riulitele toonud väga palju uutmoodi kirjandust, sealhulgas ka nn. kollast kirjandust. Ka seda peab kuigi palju olema, ja kui raha jätkub, siis võib mõne ka raamatukogusse tellida. Ma nõustun, et keegi vajab seriaale, keegi naistekaid. Kuid proportsioon kollase ja väärtkirjanduse ostmise ja lugemise vahel peab minema õigele kohale. Kui 1992. ja isegi veel 1994. aastal käitusime nagu kevadel valla pääsenud vasikad ja uurisime põnevusega, mida maailmas ühest või teisest asjast kirjutatakse, misuguseid seriaale filmitakse, siis praegu on juba selge, et seda tüüpi raamatuid tasub vaid paar tükki läbi lugeda. See on konstrueeritud kirjandus, nõrgem kui ükskõik millise algaja kirjaniku ebakindel, ent kunstikindel väljenduslaad. Teise klassi naistekad on kirjutatud ju kindlate reeglite järgi, ja öelda nende kohta kirjandus, on liiga hea sõna. Ses osas leidub raamatukoguhoidjatel lugemispatte samamoodi nagu teistelgi lugejatel. Eesti asja ja eesti kultuuri peab ajama eesti inimene – ja nende hulka kuulub ka raamatukoguhoidja. Kui rääkida rahvaraamatukoguhoidjast,

siis valikud algavad komplekteerimisest. Midagi pole parata, kuna raha pole piisavalt, kuulugu prioriteet eesti kirjandusele ja eesti kultuuriloole! Ka külaraamatukogus peab olema "Eesti mõtte-lugu", ja kui seda loebki piirkonnas ainult kolm inimest, on tellimine õigustatud. Ükski maainimene paraku seda praegu osta ei jõua, ja kui me laseme lati veel allapoole, siis... Niisuguse olukorra põhjus peitub ka keskhari-duses. Vahepeal polnud tark see, kes palju teadis, mängus olid hoopis muud tegurid. Ma ehitan oma optimismi siiski praegusele koolile, kus harituse vajalikkust on juba hästi mõistetud. Igal pool peab rääkima ja veel kord rääkima, et kõigepealt vajame me eesti kultuuri ja selle tippteoseid. Maksimaalset kultuurihuvi ei saavuta me muidugi kunagi, aga me peame püü-dlema selle poole. Uhke ja hää on palju teada.

Olen kuulnud kurtmist, et noored ja värsked raamatukoguhoidjad ei leia raamatukogudes erialast tööd. Teame sedagi, et rahvaraamatukogudes tegutsevad valdavalt kesk-eas ja üle selle inimesed. Kas Te näete siin probleemi ja kas proportsioonid põlvkondade rakendamisega on korras?

Suuri üldistusi ma siinkohal teha ei oska. Meie raamatukogus, ja ma usun, et ka teistes keskkogudes, võetakse noori lõpetajaid hea meele-ga tööle. Ka arvan, et esindatud peavad olema kõik põlvkonnad. Külade suhtes olen ebalev. Kas päris noor inimene, kes on elanud näiteks linnas ja tuleb kolledžist, suudab külaraamatukogu juhata-jana läbi lüüa? Tal on võimalus üsna kiiresti läbi põleda, st. ta ei suuda end vallas tõestada. Kui noor inimene otsustab rahvaraamatukoguhoidja ameti kasuks, siis peab ta mõistma, et see on võitlus. See on kaalukas võitlus, ja mitte oma koha eest, vaid kogu raamatukogu eksistentsi eest. Eesti Vabariigis pole küll ühtegi väikest kogu kinni pandud, aga nügitud neid aeg-ajalt ikka on. (Väikeste koolide sulgemise küsimus on juba tõusnud päevakorra-le.) Tänapäeval peab ameti saamiseks palju

teadma ja palju tegema, tuleb pidevalt end tõestada. Noored muidugi teavad seda, aga vanematel on praktilised kogemused. Nad tunnevad kohalikke olusid, oskavad vallaga suhelda ja neid kuulatakse ehk paremini kui sissetulnud inimest. Raamatukoguhoidjate enese-teadvus on viimasel kümnendil kasvanud. Oluline on olnud ERÜ mõju.

Viimasel ajal on hakatud kõnelema laenutustasust, aga nagu me teame, ei leidu külakogudes eesti kirjandust vajalikul hulgal. Mida me siis teeme ja mille eest kirjanikule makstakse?

Tõepoolest, kõik algab komplekteerimisest. Enne kui laenutus-tasu põhimõtted seadustada, tuleks rahvaraamatukogudes teha kirjanduse leidumuse ja lugemuse uuring. Külakogude seis võib paljusid ehmata. Kuna nn. pearaha on väike, siis leidub ka eesti kirjandust vähe. See omakorda tingib tiraazide languse. Jälle on kõik omavahel seotud. Kirjastajad on juba taibanud, et raamatukogud on kindlad ostjad ja toetavad neid. Aga kirjanikkond arvab endiselt, et kui rahvas ei osta, on lugu paha. Nad peaksid aru saama, et raamatukogud ostavad rahvale, sest rahval pole raha praegu ise osta. Nii toimub ka Põhjamaades. Rahvast haritakse raamatukogude kaudu. Riik omakorda peab toetama rahva lugemust, mis tähendab pearaha suurendamist. Pearaha suurendamisega toetab riik eesti kultuuri rohkem kui mõne unikaalse projek-tiga. Kõigile kirjanikele tuleb anda võimalus turule ilmuda.

Meie tänane põhiteema on saanud minu meelet osava käsitluse. Haritus nõuab küll natuke raha, aga teisi-pidi annab seda ka vastu. Valik on meie kättes. Raamatukoguhoidjatel on siin ilmas veel palju korda saata. Mida Te soovite oma kolleegidele?

Teravat silma igas mõttes ja rõõmsameelsust. Kui olla raamatukoguhoidja, siis olla terve hinge-jõuga.

Juttu ajas Maire Liivamets

EESTI VANADEL POSTKAARTIDEL

MARITA PAAS

EAR

Lõppev 20. sajand on eestlastele olnud nii suurte võitude kui ka raskete kaotuste aeg. Sõjatules on hävinud terved linnad, küüditamistega hävitatud kunagine linna- ja talukultuur. Sõjajärgne majandus- ja ehitustegevus on muutnud Eesti kohati tundmatuseni teiseks. Kodumaast kõneldes mõtleme eelkõige tema tänasele päevale. Kuid kõigil meil on ka oma mälestuste Eesti – meie enda lapsepõlve, meie vanemate ja vanavanemate kodu, koduküla, kodulinn.

Eesti piltpostkaardi ajalugu algab aastaga 1894, mil Tallinna raamatukaupmees Ferdinand Wassermann kuulutas kohalikes ajalehtedes, et müüb Tallinna vaatega postkaarte. Algul oli kaartide väljaandmise initsiatiiv saksa ja vene soost raamatukaupmeeste käes.

Eestlastest andsid esimestena postkaarte välja raamatukaupmehed ja kirjatarvete müüjad Emma Just, Karl Eduard Sööt ja Friedrich David Liblik Tartus, Thomas Jakobson, Richard von der Ley, Gustav Pihlakas ja Jakob Ploompuu Tallinnas, Rodion (Reinhold) Pöder Narvas ja Hans Leoke Viljandis. Pärast 1910. aastat oli vaatekaartide väljaandjaid juba igas linnas. Selle sajandi esimeste aastakümnete suurim postkaartide kirjastaja oli R. von der Ley, kes andis välja üle 1200 Tallinna ja selle ümbruskonna vaate.

Postkaarte trükiti algul Rootsis ja Saksamaal. Eesti Vabariigi aegsetest vaatekaartidest anti suurem osa välja fototehnikas paljundatult. Selle põhjuseks oli fotograafia kiire areng ning kodumaise trükitehnika mahajäämus.

Kaartidel kujutati eelkõige turistidele huvi pakkuvaid vaatamisväärsusi. Tallinnas olid lemmikkohtadeks vanad romantilised ehitised – Pikk Hermann, Paks Margareeta, Pirit kloostri varemed, Narvas Hermann ja Jaanlinna kindlus, Rakveres ja Viljandis lossivaremed. Peale ehitiste ja maastike pildistati inimesi, sageli etnograafilises miljöös – rahvarõivastes, rahvakommetega seonduvalt või

tavapärase töö juures. Niisuguseid postkaarte kirjastasid Eesti Rahva Muuseum Tartus, R. von der Ley Tallinnas, Kuressaare raamatukaupmees Theodor Lange ja fotograafid Carl Bulla, Rostislav Christin, Carl Sarap.

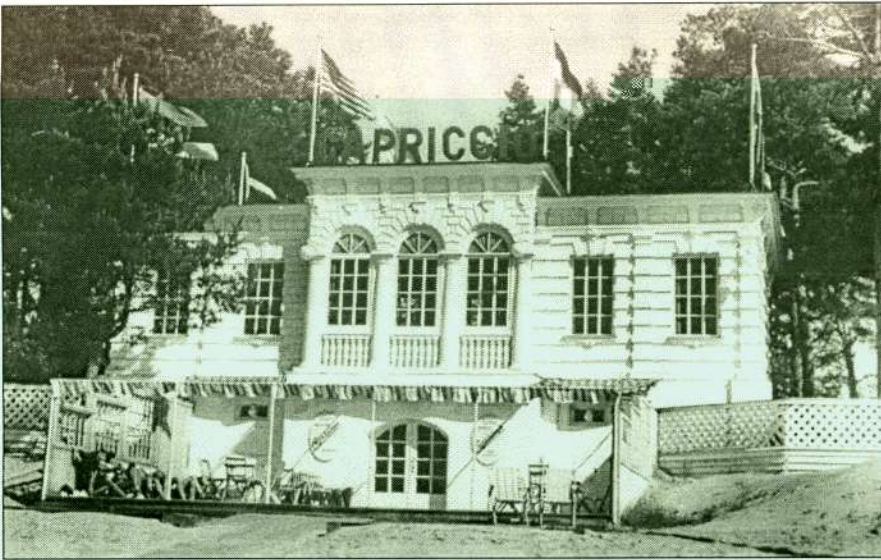
Pärast 15-aastast vaheaega korraldati Eesti Akadeemilises Raamatukogus taas näitus vanadest postkaartidest ja fotodest. See oli avatud 19.01.–19.03.1999. **Näituse koostas Marita Paas, teda aitas Mare Luuk, kujundas Tiia Eikholm.**

Näituse 453 postkaarti meenusid meile Eestit 1890-ndate aastate lõpust 1940. aastani.

Ekspositsiooni koostamisel püüti näidata kõiki Eesti maakondide nende 1940. a. kehtinud piirides, alustades Harjumaast ning lõpetades Virumaaga. Eelkõige olid välja pandud need postkaardid, millel kujutatud on hävinud või pole säilinud esialgsel kujul. Ajastut ilmestavaid kohavaateid täienda-

Vaatetorn Munamäel 19. 07. 1925.

Villa Capriccio Narva-Jõesuus.

sid huvitavaid sündmusi (meeleavaldused, paraadid, kohalikud laulupeod) ning isikuid (Kerenski vastuvõtt Tallinnas) jäädvustanud fotod. Tuntud paiku on eri aegadel pildistanud paljud fotograafid – Tallinn (teada on üle 10 000 vaatekaardi) ja Tartu on läbi aegade olnud enam eelistatud, väiksemad maakohad on enamasti vaid omakandimeeste või asjaarmastajate fotograafide tähelepanu vääriinud. Seetõttu on just nende tööd sageli haruldased ja väärtuslikumad suurel arvul trükitud klantspiltidest kõigile tuntud paigust. Üks näide niisugustest haruldustest on albumitäis fotosid Lelle-Pärnu kitsarööpmelise raudteeliini rajamiselt 1926–1928.

Näitusel eksponeeritud ennesõjaaegne fotoaparaat ning muud fototarbed kuulusid Eesti kaitseväge Tallinna autotankirügemendi ohvitserile, harrastusfotograaf Eduard Karjatsele (1904–1998).

Näitus äratas vaatajais erakordselt elavat huvi ning külalisteraa-

mat sisaldab vaimustunud sissekandeid mitme generatsiooni esindajailt. Seega pakkus näitus noortele teadasaamis- ja vanadele äratundmisrõõmu. Näitusekülastajad olid valmis abistama seni tuvastamata paiku kujutavate postkaartide määratlemisel.

Väljapanek oli osa Eesti Akadeemilise Raamatukogu baltikaosakonna postkaardi- ja fotokogust, mis sisaldab umbes 14 000 postkaarti ja fotot. Põhiosa neist on välja antud enne 1940. aastat. Kogu loodi 1970-ndate aastate lõpul, sellest ajast saadik on postkaarte ja fotosid järjepidevalt juurde hangitud. Suurima osa kogust moodustavad Eesti kohavaated, neile järgnevad õnnitlus- ja tähtpäevakaardid. Vähem on kultuuri- ja ühiskonnategelaste fotosid, grupipilte, etnograafilisi ning kunstipostkaarte, Eestis tegutsenud päevapiltnike fotode üksinäiteid. Postkaartide ja fotode kohta on raamatukogus koostatud kartoteek.

Riigivanemäi suveloss Orul. Fotod: O. Haidak

Käesolevas kirjatükis tahaksin käsitleda **Douglas Couplandi raamatut *Generation X*** (St. Martin's Press, 1991).^{*} Teost, mis andis nime tervele põlvkonnale. Põlvkonnale, kelle jaoks on kõik kadunud. Mitte seetõttu, et maailma oleks mingi suur õnnetus laastanud, vaid sellepärast, et kõik on juba olemas ja enam polnud millegi poole püüelda. X-põlvkonda kuuluvad lääne ühiskonna *twenty-something* – kahekümneaastased üheksakümnendate alguses. Nad on hea haridusega noored, kes avastavad, et kivistunud ja staatilises keskkonnas on kõik juba ette määratud, isegi see, kuidas käib karjääriredelit pidi ülesronimine. Ühel hetkel paistis elu mõttetu. Kogu ühiskond näis ideaalideta, tarbimisele suunatud ja lootusetult elutu. Kõik, ka mäss, oli ilusasti plastikusse pakitud ja müüdiv. See, mille nimel nende vanemad elasid ja rühmasid ("Me kulutame nooruse raha teenides ja raha noorust püüeldes", lk. 10), tundus trööstitu ja perspektiivitu. *Generation X*-i lugedes paistab kogu maailm nii tõeliselt steriilne, kipsist kui ka kergelt tolmunud. Poole raamatu peal tuleb tahtmine kõik nurka vista ja rändama minna. Peaasi, et saaks liikuda, peaasi, et ei tekiks kopitanud tunnet vindunud näoga elutuid *yuppie*'sid nähes.

Samal ajal sai kuulsaks Seattle'i ansambel "Nirvana" albumiga *Nevermind*. Need lood olid samuti troostitud ja lootusetud ning ühtäkki oligi sündinud X-põlvkond. Samal Eesti põlvkonnal on vastupidiselt "kõik teed valla" ja on vist raske aru saada, miks Douglas Coupland oma raamatuga nõ. platsi puhtaks lõi. Raamat räägib noorte elust USA väikeses unises kolkalinnas keset Mojave'i kõrbet. Tegelasid on hea haridusega: valdavad võõrkeeli ja erinevalt tavaameeriklasest on kursis maailma mõttelooga ning diskuteerivad meeleldi selle üle. Vabal ajal külastavad noored üksteist, joovad kokteile ning räägivad, räägivad, räägivad. Ja ausalt öeldes, mida sellises kolkas muud teha ongi! Nad kõik

^{*} Puudub RR-is ja TÜR-is.

X- PÕLVKOND – ESKAPISM JA IGNORANTS

KULTUSRAAMATUID

AIMAR VENTSEL

töötavad. Teevad väikest pespektiivitud tööd – kes baaris, kes büroos ning hüüavad sedasorti tegevust *McJobs*’iks. Pärinedes keskklassi jõukaist peredest, poleks neil ju otsest vajadust ametis käia. Vähe-malt mõnda aega. Nende ülemus-teks on kuuekümnendate mässu-põlvkonna vananenud liikmed, kes endistest aegadest on säilitanud küll liberaalse hobusesaba, kuid on sellest hoolimata eeskujulikud ja nõudlikud õllekohuga büroojuhid. Sestap pole ka ime, et noorte arva-tes tuleks vanemate põlvkond maha kanda (lk. 85). Raamatus tehakse lühikesi tagasivaateid lapse-põlve ja noorusaastaisse, ka teist-sugusesse keskkonda – näiteks vanematekoju.

Coupland täitis mitmed lüngad ka minu teadmistes ja arusaama-des Ameerika keskklassi elustiili kohta. *Generation X* on ood nii sot-siaalsele võõrandumisele kui ka selle küüsi jäänud põlvkonnale. Ühelt poolt ei taha nad oma vane-mate maailma, teisalt on neil pind jalge alt kadunud. Ebakindlust aitab ületada poleemika, kokteili-loomine, pealiskaudne seks ja üks-teise külge klammerdumine. Et nii-sugust olukorda paremini mõista, peab kirjeldatud olukorda ise kogema. Kindlasti pole ka Eestis kaugel aeg, mil ühiskond stabili-seerub ja tekib meie põlvkond X. Raamatus rõhutatud “üksioleku kul-tust” võib juba siin-seal täheldada. (Autonoomia vajadus, mis tähendab tavaliselt pikaajalistest suhetest loobumist. Üldjuhul saavutatakse sõltumatus teistest hoolimatult üle sõites. Lk. 69). Ka Eestis hakkavad arvatavasti jõukad keskkihi vane-

mad kunagi kolima väik-se m a t e s s e korteritesse, et nende teises

linnas elavad täiskasvanud lapsed neid ei külastaks ega ööbiks nende pool. Peresuhted redutseeritakse jõulukaartidele (lk. 144), lapsed subli-meerivad oma stabiilsuse ja kodu-soojuse vajaduse näiteks kasvõi vaevaga soetatud plaadikogusse (lk. 57).

Iseenesest pole Couplandi raama-tus midagi erilist. Ta lihtsalt rebis kätte arvamuse, et elatakse nii väli-selt kui sisemiselt ilusas ühiskon-nas ja formuleeris must-valgel töed, mida sinnamaani vaid igavlevate noorte intellektuaalide kokteili-loomist jutujäkuks kuulda võis. Samas kirjeldab Coupland halastamatult, kuidas tänapäeva inimene ennast identifitseerib ja teostab tarbimise kaudu. (*Underdogging* – läbikukkunud, väheedukaid või halva välimu-sega tooteid tarbitakse põhjendu-sega: “Ma tean et need viini vorstike-sed ei kõlba kuhugi, aga nad nägid nii kurvad välja teiste *yuppie*-toidu-ainete kõrval, nii et ma lihtsalt pidin nad ära ostma.”, lk. 137). Enam ei haletseta nälgivaid lapsi arengu-maades vaid läbikukkunud tooteid!

Lääne tarbimisühiskonna alla-käigu üle võib ju irvitada ja sellele parastades näpuga näidata, aga enamik inimesi teeb just seda, mida tegid noored polemiseerijad nii raamatus kui ansambelis “Nirvana”. Ka ansambli fännid lähevad olukor-raga vastupanuta kaasa. Juba kuue-kümnendail on ameerika sotsio-loog Thomas Roszak tähendanud hipide seas tendentsi keelduda täiskasvanuks saamast pikenda-

“Nirvana” liikmed

maks noorpõlve nii palju kui või-malik. Douglas Coupland kirjutab nähtusest *occupational slumming* – tuleb otsida töö allpool oma või-meid ja/või väljaõpet, et mitte astuda täiskasvanute maailma täis vastutust ja riski (lk. 113). Kui kuue-kümnendate noored jäid vanemate kaela peale elama, siis üheksaküm-nendate põlvkond soovib täiskas-vanuks saamist vältida vanemate abita. Raamatu *Generation X* lõpetavad traditsiooniliste väärtuste kadu demonstreerivad tabelid: loodusreostuse kasv, abielude vähenemine, vaesuse kasv jne. Tabelite andmetel arvas USA-s 1990. aastal 58 protsenti 18–29-aastastest, et pole mõtet teha tööd, kui see ei paku täielikku rahuldust!

Douglas Coupland dokumen-teerib mentaliteedimuutust üheksa-kümnendate alguses. *Kuningas on alasti* poliitika kirjandusrindel on vaid õigel ajal ja õigel kohas edukas. Suisa üliedukas. Küüniline ja juur-tetu põlvkond sai napilt 180 lehe-külje jooksul defineeritud ja paika pandud. Selle raamatu õigeaegsust ja ajakohasust näitab tõsiasi, et hilisemate raamatutega pole Dou-glas Coupland samasugust edu saa-vutanud. *Generation X* jääb ajatuks dokumendiks mentaliteedist, mida saabki vaid raamatus edasi anda. Olgu põlvkonna X esindajad pea-legi Jevgeni Onegin & Co nüüdis-aegsed ideekaaslased, nad olid ja on olemas ning ainuüksi juba see peaks andma mõtlemisainet.

SEALPOOL KLASSIKAT JA MODERNI

TIIU TOSSO

RR

*Rudolf Tobias. In puncto musicorum /
Koostanud ja kommenteerinud Vardo Rumessen. –
Tartu: Ilmamaa, 1995. – 256 lk. – (Eesti mõttelugu 2.)*

Rudolf Tobiasele oli muusika eelkõige vahend oma ideeliste taotluste väljendamiseks. Tema muusika tugines isikupärale, kõrgele vaimsusele ja suurele eruditsioonile. Tema jaoks oli oluline kunstilis-kujundlik idee ning teoste sisemine kooskõla, mitte niivõrd muusika kaunikõlalikus – selle kõlailu, meloodilisus ja tunde väljendus. Muusikalised kujundid tekkisid tal spontaansete mõtteväljatustena, nendes torkab silma väljenduse jõulisus ja reljeefsus. Tema mõttemaailm oli sageli liiga rikas uute ideede ja kujundite poolest. Nii võis Tobias pakkuda mõnikord ootamatult kummalisi lahendusi ja mõtteid. Tihtipeale osutusid need aga mõttesähvatusteks või eskiisideks millelegi suuremale. Tema käsikirjad näivad tihti rohkem eskiiside või katsetustena kui lõplikult valminud helitöödena. Rudolf Tobiasele loominguks läksid käekirja iseloomulikud osa avaldubki visandites või lõpetamata jäänud teostes. Siiski on Tobiasele loominguks läinud kaugusesse ja kõrgusesse. Tema loominguks läinud suured helipannod, teravad kontrastid ja monumentaalne väljenduslaad. Mart Saar on öelnud: “Mis Tobiasele teostest välja paistab – on erk, julge, ärgas ja elujaatav meeoleu ja tung võimsate, tugevate, jõurikaste ja grandiooslikkude kontseptsioonide järele.” Muusikalistes töekspidamistes oli Tobias suurte saksa klassikute

austaja, kelle mõju võime tunda ka tema loomingus. Eelkõige on ta väljendanud austust Bachi ja Händeli vastu.

Tobiasele stiili välise tahumatus, vahest isegi robustsuse taga võib näha beethovenlikku seesmist võitlust, mis annab tema muusikale jõulisuse. **Rudolf Tobias (1873–1918) on mitmes mõttes eesti muusikaloos esimene.** Ta oli esimene eestlane Peterburi konservatooriumi kompositsiooniklassis. Samuti esimese sümfoonilise suurvormi looja. Ka esimene eesti keelpillikvartett ja klaverikontsert on Tobiasele kirjutatud. Kui nimetaks ainult need *esimesed* – piisaks sellestki. Tobiasest kõnelemiseks on aga enam põhjust. Sajandialguse Tartus oli ta lausa legendaarne kuju, orel- ja klaverivirtuoos, meisterlik improviseerija, dirigent, muusikaõpetaja.

Võõrsile siirdunud pani see Hiiu maal sündinud mees oma oratooriumiga “Joonase läheta mine” tolleaegse kuulsaima saksa muusikateadlase Hermann Kretzschmari kõnelema Bachi vaimu taassünnist. Selle töö eest pälvis ta professoritooli Berliini Kuninglikus Muusikaülikoolis. Samal ajal kirjutas ta Kalevipoja ainelist ooperit, mis jäi aga lõpetamata. Kahjuks jäid paljud suured eesmärgid nii paljutöötaval kunstnikul saavutamata. Tehtu ei ole aga oma väärtust minetanud. Rudolf Tobias oli võitlejatüüp, kes püüdis oma loominguks energia ja selgete

kunstiliste töekspidamistega mõjutada nii kaasaega kui tulevikku – seda kirjasõnaski.

Rudolf Tobias pani aluse eesti muusikateadusliku mõtte arengule.

Tema artiklites on ühendatud nii eesti rahvuslikud kui üldkultuurilised mõtted. Neis avalduvad Tobiasele muusikalised töekspidamised, millel oli kahtlemata oluline mõju eesti muusikaelule. Ta käsitleb ka mitmesuguseid esteetilisi ja filosoofilisi probleeme, peatub helikeele uuendamise teemadel. Tema artiklites avaldub ergas ja kujundlik mõttemaailm, mis annab tunnistust tema kõrgest eruditsioonist ja professionaalsusest. Tobiasele kirjanduslik stiil on omapärane ja vaimukas, ta kasutab ohtralt võõrkeelseid tsitaate ja aforisme. Oma laiahaardelise käsitluse, originaalse väljenduslaadi ja läbinägeliku pilgu poolest omavad Tobiasele artiklid kahtlemata püsiväärtust eesti muusikaloos.

Tobiasele-heliloojale sekundeerib põnevust pakkuvalt Tobias-kirjamees. Tartu päevil võis tihti tema nime kohata “Päevalehe” ja “Postimehe” veergudel. Saksamaal tegi ta kaastööd *Deutsche Allgemeine Musikzeitung*’ile. Need kirjatööd on saadetud ka kodumaale.

Tobiasele kirjutised paistavad silma tõsise asjatundlikkuse, aga ka värvika väljenduslaadiga. Ta on kodus nii muusikaklassikas kui ka kirjanduses ja filosoofias. Vanade õilsate euroopalike kultuuritradit-

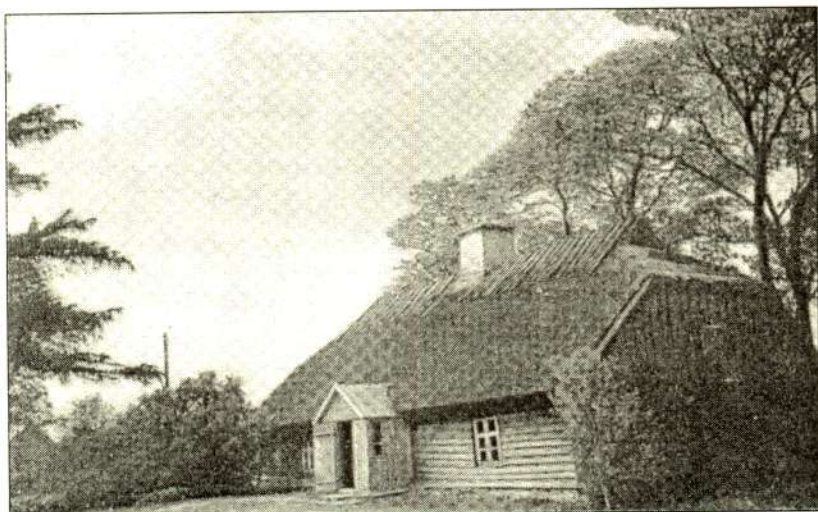
R. Tobias abikaasaga.

sioonide jüngrina on tema südameasjaks ennekõike eesti muusika. Küll üsna õhukeses kultuuris juuri ajav, aga ometi elus ja lootust äratav. Tobias oskab näha asjade olemust, tagamaid, tema perspektiivtunne on lausa üllatav. Nii näiteks muretseb ta laulupidude tuleviku ja kunstilise taseme pärast. Samuti leiab ta, et eesti professionaalne helikunst peab oma jõu ammutama rahvaviisidest. Tobias on ka mõtisklenud Kreutzwaldi "Kalevipoja" rahvuslikkuse üle. Tema sulest on ilmunud artikleid muusikakriitika ülesannetest ja hulganisti kontserdiarvustusi. Sageli on tema sulejooks vaimukalt huumoriküllane, aga sealtki paistab läbi kirjutaja suur eruditsioon ja avar mõttelend. Raamatu pealkiri on võetud ühe artikli järgi "Mõnda *in puncto musicorum*" –

st. muusikute vaatepunktist, mis on kirjutatud Leipzgis ja ilmunud ajalehes "Päevaleht" 6. juunil 1909. Artikkel "Sealpool klassikat ja moderni" on samuti kirjutatud Leipzgis, ajal, mil Tobias töötas oratooriumi "Joonase lähetamine" kallal. Kolmest osast koosnev programmiline artikkel on saanud oma pealkirja ilmselt F. Nietzsche teose "Sealpool head ja kurja" järgi ning käsitleb helikunsti igavikulisi probleeme.

Oma oratooriumiga "Joonase lähetamine" jõudis Tobias heliloomingu maailmaklassi.

Ehtsa nooreestlasena on ta deviisiks: olgem eestlased ja saagem eurooplasteks! Seda kinnitab tema suur toetus meie rahvaviiside kogumisele. Rahvaviisides nägi Tobias eestlase iseloomu, tõelist loovust ja jõulisust. Tobiase kirjanduslik pärand – artiklid ja arvustused aitavad meil kujundada ettekujutust tema vaimu täisverelisusest, suuruselt, jõulisest edasipürgivast kunstnikunatuurist, erudeeritud mõtlejast. Samuti on need asendamatu väärtusega eesti muusikaajaloo tundmaõppimisel. Tobiase artiklitekogumiku koostaja ja tema pärandi kauaegne uurija Vardo Rumessen on kirja pannud sõnad: "Nii osu-tub Tobias meie rahva prohvetiks, kes pole mitte ainult esimene iseseisvuslane meie helideriigis, vaid ka sõnumitooja."

Käina köstrimaja, kus helilooja 1873. aastal sündis.

Käesoleva aasta teises kvartalis ilmub Eesti Rahvusraamatukogu väljaanne

EESTI ÜLDISE MÄRKSONASTIKU katseversioon

Märksõnastik on mõeldud kõigile Eesti raamatukogudele märksõnastamise abivahendiks ja sisaldab ligi 22 000 märksõna 59 teemal. Sõnastiku maht on ligi 1000 lehekülge, see ilmub köitmata kujul ja umbkaudne hind on 300–500 krooni.

Lähemat infot

märksõnastiku kohta saab RR-i normandmete osakonnast tel. 630 7130, e-post krista@nlib.ee

Märksõnastiku tellimuse palume esitada RR-i avalike suhete osakonda Marju Allikule tel. 630 7520, e-post infoleht@nlib.ee

ENNE NUUSTAKULE, SIIS PARIISI

TRIIN SOONE

RR-i turundusjuht

Eestlastel on tore ütlus: enne kui lähed Pariisi, käi ära Nuustakul. Seega – enne kui hakata aktiivselt välismaailmaga suhteid korraldama, peaks vaatama, kuidas on lood sisemiste suhetega. Ma olen kindel, et asutusi, kel pole probleeme siseinfo liikumisega, võib ühe käe sõrmedel üles lugeda. Olukord, kus juhid ei taha alluvatega suhelda ning asutuse uudiseid võib lugeda enne ajalehest, kui kuuled oma ülemuste käest on üsna igapäevane.

Igal asutusel on oma **ilme** e. **imago** e. **kuvand**. See on inimeste ettekujutus firmast, mis tekib informatsiooni, tähelepanekute, kogemuste, uskumuste, tunnete ja hoiakute põhjal. Inimesed kogevad asju individuaalselt ja oma seisukohast lähtudes, seetõttu pole ka asutuse imago ühene. Firma kuvand võib olla hea või halb, tahtlikult kujundatud või juhuslikult tekkinud, aga ka hoopis neutraalne. Asutuse imago mõjutab oluliselt tegevusala. Nii näiteks on raamatukogu mõnele koht, kus tädid susse lohistades õppuritele kulunud raamatuid välja laenutavad, teisele pensionäride päevakodu ning kolmandale moodne teabekeskus. Firmal on alati olemas kuvand, soovitakse seda või mitte. Kui asutuse kohta ei ole saadaval piisavat teavet, täidavad inimesed infosulu väljamõeldiste ja oletustega. Nõnda kujunenud imago on ebasoodne ning takistab eesmärkide saavutamist. Seevastu adekvaatse informatsiooni ja positiivsete kogemuste põhjal tekkinud imago on asutuse kaitsekilp, mille varjus on hea ja kindel tegutseda.

Asutuse olemus ja imago algab asutuse seest. Mõttetu on ajakirjanduses maalida firmast rõõmsavärvilist pilti, kui oma töötajad seda mustades toonides näevad. Siseinfo liikumist raamatukogus pean ma aga eriti oluliseks, sest kuidas üks infoasutus võib pakuda infoteenuseid, omamata ise konkreetset siseinfot. Siin tuleb eirata tuntud tõde, et kingsepal pole kingi ega rätsepal kuube.

Enne kui hakata midagi looma või ümber korraldama, peab teadma, milline on hetkeseis ehk töötajate suhtumine ja hoiak. Parim tee selgitamiseks töötajate arvamust asutuse juhtimise ning töökorralduse kohta on küsitlus ehk **kommunikatsiooniaudit**. Alles selle tulemuste põhjal on võimalik valida sobiv strateegia ja sisekommunikatsiooni korraldamise meetodid. Asutuse sisese infolevi strateegia valikul on oluline vastata kolmele küsimusele.

Kellele?

Infojagamise ulatus ja vahendite valik sõltuvad asutuse suuruselt. Mõttetu on välja anda majasisest infolehte, kui töötajaskond koosneb 10–15 inimesest, kes niigi iga päev agaralt omavahel suhtlevad. Seevastu aga sajalikmelises kollektiivis on see hädavajalik.

Sihtrühmade valikul tuleb meeles pidada, et iga töötaja on infokandja, kes peab olema kursis asutuses toimuvaga. Informatsiooni kõigile ühtmoodi jagada paraku ei saa, arvestada tuleb sihtrühmade erinevuse ja omapäraga. Määratlemise aluseks võib võtta tööloigud, vastutusalad või ametipositsioonid. Olulisim on, et teave leiaks õige adresaadi.

Mida?

Info on varandus, mida omades tunneb inimene ennast rikkana. Eks seetõttu ei raatsita seda ka jagada. Siinkohal tuleks tagasi sakslaste sõnastatud põhitõeni – tee head tööd ja räägi sellest, aga kui midagi läheb viltu, siis räägi ka sellest. Niisama oluline kui vestelda ajakirjanikuga ettevõtte tegemistest, on suhelda oma kollektiiviga. Töötajate teadlikkus kujundab neis positiivse suhtumise oma asutusse, motiveerib töötama ning loob usaldusliku õhkkonna. Seevastu töötaja, kes ei tea asutuse suundumusi ja sihte, ei saa anda ka maksimaalset panust eesmärkide saavutamisse. Seega on infojagamise tulemuseks kõikide rikastumine.

Kuidas?

Asutusesisene info peab voolama nii ülevalt alla kui alt üles, nii kirjalikult kui suuliselt.

Suulise teavitamise enim levinud viise on **infokoosolekud**, mis peavad haarama kõiki töötajaid ning toimuma regulaarselt. Sellises teavitamisahelas on oluline roll keskastmejuhtidel, kes vahendavad tippjuhtide otsuseid reatöötajateni ning reatöötajate arvamusi ja seisukohti tippjuhtidele. Hea lahendus on suurte infokoosolekute pida-

V ERBA VOLANT, SCRIPTA MANENT

*Meie õppisime raamatukogundust Tartu Ülikoolis /
Koost. Maare Kümnik, Kaja Noodla. –
Tartu, 1998. – 88 lk.*

*Peahoone ja soovunelmate vahel
noorusaastatetagune igatsus
kõnnib ikka mu kõrval...*

Valmar Adams

Tänu Tartu kolleegidele on ilmunud raamat "Meie õppisime raamatukogundust Tartu Ülikoolis", mis on koostatud TÜ raamatukogunduse ja bibliograafia eriala 1997. a. vilistlaspäevade materjalidest.

Raamatu välimus on kaunis. Kunstnik **Maarika Tangi** kaanepildi kujundus ja värvilahendus on õnnestunud. Ka paber on kvaliteetne ja šrift hästi loetav.

Kuna olin üks neist, kes kokkutuleku ettevalmistamisel osales, lugesin raamatut suure huviga. **Kaja Noodla** ettekanded "**Raamatukoguhoidja hädas lugejaga – ja vastupidi**" ja "**Kuidas minust sai bibliograafia õppejõud**" on köitvalt kirjutatud. Nimetatud tekstid edastavad ilmekalt vaadeldava ajajärgu ajaloolist tausta.

Meenutustest ja mälestustest on mulle kahtlemata meeldivaim **live Jagomägi** kirjapandu, ehk seetõttu, et meie õpingud Tartus kattusid ajaliselt. Tänu temale elustus nii mõnigi tudengielu seik.

1960. a. lendu esindab oma mälestustega kursusekaaslane **Vello Lään**. Ta on pealkirjastanud nad järgmiselt: "**Mälestused aastaist 1956–1958**". Lugemisel tekkis aga küsimus: miks meenutas ta ainult neid aastaid? Meie stuudium kestis ju 1955–1960. Kas esimesest ja kahest viimasest õppeaastast tõesti ei olnud midagi meenutada? Olnuks ma kogumiku toimetaja, öelnuks

ma Vellole: "Kui sa selle töö käsile võtsid, siis näe rohkem vaeva, sest sinult kui ajakirjanikult ootame rohkem. Ootame säravat kirjatükki, praegu jääb materjal vaeseks nii sisult kui mahult – veidi üle ühe lehekülje." Oleksin küsinud ka seda: "Kas sõnnikutõstmine Kustanai oblastis oli nii meenutusväärne, et seda avaldada?"

Küsimusi leidub teisigi. Lk. 8 loeme: "**Laine Peep** rääkis huvitavalt raamatust, raamatukogust ja rahast, keskendudes eriliselt oma uuele tegevusele raamatukaubanduses..." Lk. 40 aga leiame tema ettekande, mida kokkutulekul ei esitatud! Mis kaalutlustel see materjal kogumikku võeti? Maare Kümnik soovib raamatus kõigile sõprust ja ühtekuuluvustunnet. Vaevalt et nimetatud ettekanne seda taotleb! Läbi aastate nii tuttav Tallinna raamatukogude ja kolleegide ründamine. Kõik Tallinna suuremad teadusraamatukogud saavad oma jao. Õnneseenend, kes puutumata jäid! Kirjatükk kujundab raamatukoguhoidja imagot väljenditega: "bibliotekaaridest said kas passiivsed hoidjad või aktiivsed punapoliitikud" (lk. 45). "Neis on [Tallinna raamatukogudes], nii igauht omaette võttes, eriti aga ühtekokku, hulgaliselt kasutamatu hoidlas seisvaid "surnud" raamatuid ning igavlevaid ja vaesuses vaevlevaid töötajaid." (lk. 45) Paradoks – niisuguseid väljendeid kasutab inimene, kes on ise raamatukogus töötanud ja need avaldatakse raamatukogunduslikus juubeliväljaandes! Ettekande autori arvates on Eesti Meditsiiniraamatukogu asukohaga

mine, kus juhtkond kohtub alluvatega silmast silma ning mõlemal poolel on võimalus tutvustada oma probleeme ja esitada küsimusi.

Märksa laiemalt kasutatakse kirjaliku suhtlemise meetodeid, millel on suulise teavitamise eesmitu eelist. Nimelt jõuab kirjalik informatsioon kindlasti kohale, ei moondu nagu suuline info telefonimängus, ta ei kao, sest seda võib alati uuesti lugeda, ka on see tõendusmaterjal.

Tuntuim asutusesisese teabe levitaja on **infoleht**. Sisult võib infoleht olla ainult informeeriv, aga sisaldada ka meelelahutuslikumat teavet (töötajate tähtpäevad, üritused, fotokroonika, naljad jms.). Kindlasti ei tohi infolehte pidada ainult juhtkonna häälekandjaks, vaid pigem sisemise kommunikatsiooni tekitajaks, kus oma arvamust asutuses toimuva kohta avaldavad nii juhtkond kui töötajad.

Kui infoleht on eelkõige uudiste kajastaja, siis kokkuvõtet asutuse tegevusest ja eesmärkidest peavad töötajad saama **aastaruannetest ja -plaanidest** või **strateegilistest arengukavadest**. Nimetatud dokumendid tuleb koostada *meie*-kesksena, et tähtsustada ja motiveerida töötajaid, kes on plaanid ellu viinud ning kellest sõltub asutuse edasine käekäik.

Põhjalikke muudatusi tööalasesse suhtlemisse on toonud arvutitehnika laialdasem kasutuselevõtt. Igapäevaseks on saanud teabelevitamine **e-posti, elektroonilise infolehe, interneti kodulehekülje** või **intraneti** teel. Kõikide nende vahendite kasutamisel peab aga arvestama info vastuvõtja ning tema tehniliste võimalustega. Kui elektrooniline võrk on välja ehitatud ja kõikidel adressaatidel juurdepääs olemas, on otstarbekas seda ka kasutada. Elektrooniline teabelevi on operatiivsem ja odavam.

Milline eelmainitud meetoditest on sobivaim, sõltub ikkagi asutuse eripärast ja seal töötavatest inimestest. Peamine on tagada infolehti, olgu selle vahendajaks kasvõi seinaleht, kuid sisukas.

Nuustakul käidud, ees ootab Pariis.

*Kontakttel. 630 7271
e-post Triin.Soone@nlib.ee*

Tallinnas nonsenss ja selles süüdistab ta Moskva raamatukogu juhte. Kas ka USA Rahvuslik Meditsiiniraamatukogu asukohaga pealinnas Washingtonis on nonsenss? Niisamuti võib küsida pealinnades asuvate meditsiiniraamatukogude (Kopenhaagen, Helsingi) kohta? Ehk ulatus Moskva "mõte" koguni nendeni?

On kahju, et ilmunud raamatus puuduvad grupifotode all inimeste nimed, meie erialal võrduks see raamatukataloogimisel autori nime märkimata jätmisega. Leidub lakoonilisi lauseid, kus koht on tähtsam kui inimesed: rühm 1959. a. lõpetajaid; 1960. a. lõpetanuid TÜ Raamatukogu juures Tiigi tänavas; 1966. a. lõpetanuid vilistlasõhtul TÜ Ajaloomuuseumis.

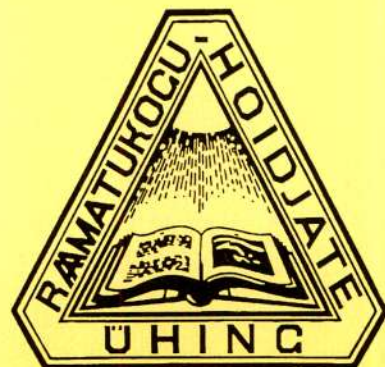
Koostajad on unustanud tõe – inimese nimi on talle kauneim ja tähtsaim aare. Nimi pildil on ausus pildilolija vastu, kuid mitte ainult – ta on oluline fakt kultuuriloos ja kui nimi puudub, on tulevastel põlvedel seda raske, tihti võimatu taastada. Võib-olla on see TÜ Raamatukogu töötajate arusaam fotode esitamisest – ka 1998. a. Eesti Rahvusraamatukogus toimunud TÜ Raamatukogu näitusel oli rohkesti nimedeta fotosid. Isegi direktorite foto puhul olid jäetud nimed lisamata.

Raamatu parimaks osaks on lisa – Tartu Ülikoolis aastail 1927–1988 raamatukogundust ja bibliograafiat õppinute nimestik. Meie erialajaloo korrektselt vormistatud dokument. Ideaalis soovinuks siin näha ka vilistlaste fotosid. Arvan, et koostöös oleksime sellega ka hakkama saanud. See on ju vajaminev materjal eriala bibliograafilisele leksikonile.

Käesolev kirjutis ei võimalda oma mahult avaldada mõtteid ülevaatest, mis tehti küsitluslehtede alusel, sest see oleks omaette diskussiooni teema.

Kuna kokkutuleku kutse oli kujunduslikult õnnestunud – seda väitsid mitmed kokkutulnud – siis oleks võinud ta raamatus ära tuua (või vähemalt koostajat mainida). Elle Tikerpäe illustratsioonid võinuks raamatu lugejat häälestada emotsionaalselt ka aastate pärast. Sama aidanuks ka August Sanga luuletuse sissevõtmine. Raamatukoguhoidja elukutse on ääretult kaunis ja on hea meel, et osa selle elukutse esindajaist on jäädvustatud.

*Milvi Tedremaa
Eesti Meditsiiniraamatukogu*

AASTAKOOSOLEK 18. VEEBRUARIL 1999. AASTAL

oli varasematest osavõtjaterohkem. Vastavalt eelmisel koosolekul tehtud põhikirjamuudatusele oli seekord kvoorumiks vajalik vähemalt poolte liikmete kohalolek või volitus enda esindamiseks. 656 liikmest osales koosolekul 243, volituse esindamiseks oli kirjutanud 105. Järgmisel aastakoosolekul peaksid need ühingu liikmed, kes ise ei saa kohale tulla, mõtlema rohkem selle peale, keda ühingu kaaslastest volitada end esindama.

Koosoleku päevakord oli traditsiooniline: juhatuse ja revisjonikomisjoni aruanded eelmise aasta tegevusest, 1999. aasta tegevuskava, auliikmete ja uute juhatuse liikmete valimine, sõnavõttud. Koosolekut juhatas ka seekord kindlakäeliselt juhatuse aseesimees Kalju Tammaru.

Kuna 1998. aasta tegevuse aruanne koos töörühmade, toimkondade jt. struktuuriüksuste aruannete ja 1999. aasta kavadega oli kõigile usaldusisikutele levitamiseks eelnevalt välja saadetud, piirdus juhatuse esimees Krista Talvi oma suulises esinemises kõige olulisemate ja tähtsamate sündmuste või tegevussuundade rõhutamisega. Koos Tartu Ülikooli Raamatukoguga korraldatud Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil tehti kokkuvõtteid meie raamatukogude olukorrast ja seati sihte lähitulevikuks. Omamoodi ülevaateks kujunes ka näitus "Eesti raamatukogude uued kodud

1993–1998". Raamatukogupäevadel "Raamatukogud õpikeskonna osana" tutvustati lugejatele oma kogusid ja andmebaase, korraldati arvutikursusi. Rahvaraamatukoguhoidjad võistlesid kirjanduse tundmises ja teadusraamatukogud interneti infootsingus. K. Talvi tõi esile olulisema iga toimkonna, sektsiooni vm. ühingu juures tegutseva ühenduse (kokku 11) tegevusest ja nimetas neid, kes esindavad Eestit IFLA sektsioonides või töörühmades. Esinaine pidas aastat õnnestunuks ja tänas kõiki ERÜ toimkondades vm. tegutsevaid tehtahtelisi inimesi, raamatukogude juhte, kes on ühingu tegevust soosinud ning Kultuuriministeeriumi.

Krista Talvi tänas ka ERÜ aasta-preemia esitatuid – Pärnu maakonna Allikukivi raamatukogu juhatajat **Pilvi Pilvetit** tubli töö eest koduvallast Saarest pärineva keeleteadlase, polügloti, orientalisti ja luuletaja Pent Nurmekunna mälestuse jäädvustamisel, Lääne-Virumaa Keskraamatukogu direktorit **Liisa Düünat** lõpulejõudnud töö ja vaeva eest raamatukogule uue kodu loomisel, **Elle Tarikut** erksa vaimu ja järjekindluse eest raamatukogunduse edendamisel. ERÜ aasta-preemia 1998 vääriliseks tunnistati juhatause otsusega Vastse-Kuuste raamatukogu juhataja **Mall Kõpp**. Vastse-Kuuste raamatukogu on Põlvamaal üks aktiivsemaid ja suurema lugejaskonnaga, Mall Kõpp on kohaliku seltsielu eestvedaja nii kultuuri kui vabahariduse vallas

ning lugupeetavamaid ja arvestatavamaid inimesi kogu maakonnas. Mall Kõpp tänas oma sõnavõtus Avatud Eesti Fondi, Kultuuriministeeriumi ja Tiiu Valmi, Kultuurkapitali, Vastse-Kuuste vallavalitsust, Põlva Maakonna Keskraamatukogu ja kultuuriosakonda.

Juhatause tänukirja pälvivad ka ERÜ teenetepreemia esitatud – **Maia Kolk** Viljandi Linnaraamatukogust kauaaegse töö eest raamatukogus ja abi eest ERÜ-le, **Mare Lott** pikaajalise tulemusliku töö eest eesti raamatuteaduse õpetamisel ja erialase kaadri väljaõpetamisel, **Viivi Kallasaru** aktiivse töö eest raamatukogus (elav kirjanduselu, raamatuklubi "Vaimuvalgus", kirjanduslikud ekskursioonid ja palju muud). ERÜ teenetepreemia 1998. anti **Linda Kasele**, kes on ühingu hea käekäigu eest hoolitsenud selle taasloomisest alates ning nagu oli preemiaesildises kirjas "...kes siis veel sobiks paremini ERÜ teenetepreemiale ERÜ juubeliaastal!".

Aruandeaastal tähistas oma juubelit ajakiri "Raamatukogu" (kaasväljaandjaks ERÜ), mille sisu ja vorm on aastatega ainult paranenud. Juhatause tänu pälvivad ajakirja tegevtoimetaja **Ene Riet** ja toimetaja **Maire Liivamets**. Krista Talvi tänas kauaaegseid juhatause liikmeid **Malle Ermelit**, **Jüri Järsi** ja **Kalju Tammaru**, kes oma tegevuse ERÜ juhatuses selleks korraks lõpetasid.

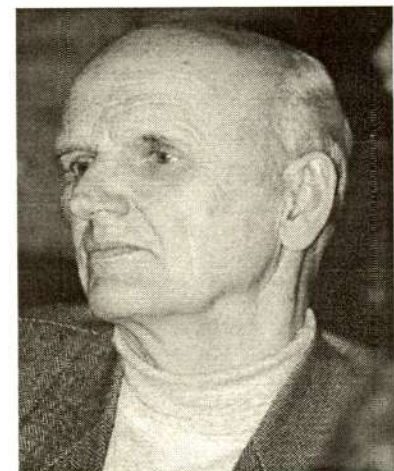
Juhatause ettepanekul valiti ERÜ uuteks auliikmeteks **Hilja Vihalem** ja **Arda-Maria Kirsell** Eesti Akadeemilisest Raamatukogust ning **Rein Aru** Eesti Rahvusraamatukogust.

Hilja Vihalem (s. 29.06.1920) töötab EAR-is alates 1947. aastast – raamatukoguhoidjana, bibliograafina, 22 aastat peabibliograafina ja nüüd teatmeosakonna vanembibliograafina. Ta on kaasa aidanud raamatukogu struktuuri, kogude komplekteerimise ja lugejateeninduse väljaarendamisele, olnud alusepanijaks esinduslikule teatmekogule. Eruditsioon, hea võõrkeelteoskus ja bibliograafikogemused on tema pagasiks Eesti teadlaste ja teadustegevuse abistamisel, artiklite ja bibliograafiate koostamisel, noorte kolleegide ja üliõpilaste õpetamisel.

Arda-Maria Kirsell (s. 11.09.1926) on töötanud Tartu Ülikooli Raamatukogus ja nüüd juba 26 aastat Eesti Akadeemilises Raamatukogus. 1956–1987 (vaheaegadega) oli ta mittekooesiseuline õppejõud Tartu Ülikoolis ja Tallinna Pedagoogilises Instituudis. A.-M. Kirsell on parim UDK spetsialist Eestis, tema initsiatiivil sai teoks UDK tabelite tõlkimine eesti keelde ja tänu temale on Eesti liigitajad kujunenud arvestatavateks partneriteks ka rahvusvahelises suhtlemises.

Rein Aru (s. 17.09.1934) töötab Eesti Rahvusraamatukogus ligi kolm aastakümnet, 1992. aastast peavarahoidjana. Rein Aru on põhjalike teoreetiliste teadmiste ja rikkalike praktiliste kogemustega spetsialist, tunnustatud ekspert ja konsultant kogu vabariigis. Aastakümnete jooksul on tema töö sisuks olnud kogude komplekteerimine ja hoidmine. Rein Aru ta oli ka üks omaaegse vabariikliku depositooriumi, praeguse Hoiuraamatukogu, loojaid ning selle tegevuse ja põhisuundade kujundajaid.

Aastakoosolek kuulas ära ERÜ büroo juhataja **Reet Olevsoo** esitatud ERÜ 1998. aasta finantsaruande, revisjonikomisjoni esimehe **Rutt Enoki** aruande ning kinnitas mõlemad.

Sõnavõtjad rääkisid sellest, mis neil südamel: **Tiiu Reimo** kutsus soovijaid kaasa lööma Eesti Raamatu Aasta (ERA) uurijate allkomitee poolt kavandatavast eesti raamatuloo biograafilise leksikoni koostamisest (kontaktisik Ülo Matjus). **Aivi Sepp** ERÜ koolitustoimkonnast tuletas meelde, et koolitustoimkonnas täienduskoolituse vajaduste selgitamiseks koostatud ankeetide temaatikat võib täiendada, soovitas neid täita ja kolleegidele jagada. **Maret Klaus** kogude toimkonnast teavitas koosolijaid, et toimkonnal on kavas täpsustada ja laiendada teadusraamatukogude komplekteerimisplaani, kaasates sellesse ka erialaraamatukogud. ERÜ juhatusse liige, EAR-i direktor **Anne Valmas** tõstas oma sõnavõttus raamatukoguarade kaitse probleemi (lugejad ei tagasta raamatuid, viivise võtmine on reguleerimata jm.) ja soovitas moodustada ERÜ juurde töögrupi, mis asuks tegelema selle problemaatika seadusandliku reguleerimisega. **Elga Kommel** avaldas tunnustust kõigile, kes raamatukogus töötavad, ja kahetsust, et raamatukoguhoidjast räägitakse ühiskonnas väga vähe. **Arda-Maria Kirsell** teatas, et viieliikmeline kolleegium tegevtoimetaja Marje Aasmetsa juhtimisel lõpetas töö eestikeelsete UDK tabelitega juba jaanuaris 1998 ja andis käsikirja arvutitöötluseks üle Jüri Järsile. Vaatamata Jüri Järsi järjest kasvavale töökoormusele peaks ta siiski leidma aega, et UDK tabelid trükivalmis seada. ERÜ auliige **Voldemar Miller** teatas, et Kodu-uurimise Selts on hakanud tegelema küla uurimisega ning kutsub maaraamatukogusid selles töös aktiivselt osalema.

Juhatus aseesimees **Malle Ermel** tutvustas 1999. aasta olulisemaid ettevõtmisi, mis üldkoosoleku poolt heaks kiideti.

Uuteks juhatusse liikmeteks valiti ERÜ kooliraamatukogude sektiooni esimees Tallinna Pedagoogilise Seminari raamatukogu juhataja **Ester Sõrmus** 258 poolt-

häälega, Tartu Ülikooli Raamatukogu rekataloogimisosakonna juhataja **Katrin Kaugver** 235 häälega ja Eesti Panga raamatukogu juhataja **Kersti Naber** 188 häälega. Juhatusse kandideerisid ka Tallinna Keskraamatukogu töötlusosakonna pearaamatukoguhoidja Aive Alamaa ja Viljandi Linnaraamatukogu komplekteerimisosakonna vanemraamatukoguhoidja Ülle Rüütel, kes jäid seekord juhatusse koosseisu valimata.

Pikk päev lõppes juba tavaks saanud koosviibimisega RR-i kohvikus.

ERÜ uus ja vana JUHATUS pidasid oma ühise KOOSOLEKU 1. märtsil. Arutati aastakoosolekul tehtud ettepanekuid ja kaaluti nendest tulenevaid ülesandeid. Uute juhatusse liikmete poolt esitatud abinõud (tellida juristilt õigusekspertiisi selgitamiseks, kuidas raamatukoguarad on kehtivate seadusaktidega kaitstud või tellida PR-firmalt raamatukoguhoidjat väärtustav reklaamikampaania) tundusid esialgu rahaliselt üle jõu käivana. Juhatusse koosseisust lahkuvatel liikmetel oli ettepanekuid töö paremaks korraldamiseks: ERÜ juhatusse ja Riigikogu kultuurikomisjoni ühisistungil kokkukutsumine, kõnekoosolekute traditsiooni jätkamine, märgukiri haridusministeeriumile vajadusest riiklikul tasandil paremini hoolitseda kooli- ja ülikooliraamatukogude eest, Eesti raamatukogude üksikasjalikuma arengukava koostamise algatamine. Arutati erialaraamatukogude ja/või teadusraamatukogude sektiooni(de) moodustamise vajadust.

RAHVARAAMATUKOGUDE KOMPLEKTEERIMISEGA

seotud küsimused olid raamatukoguhoidjate kokkusaamistel kõneaineks juba eelmisel aastal. Maaraamatukogude kokkutulekul Taeb-las tehti kokkuvõtteid teabekirjanduse jõudmisest maakogudesse, Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil Tartus leiti, et tuleks alustada rahvaraamatukogu komplekteerimispoliitika väljatöötamisega.

ERÜ juhatusse palvel kutsus juhatusse liige **Mare Ektermann** 18. märtsiks kokku maakondade/linnade keskraamatukogude komplekteerimisosakondade juhatajad, et mainitud küsimus veel kord läbi arutada.

Selgitamaks komplekteerimise olukorda ja kitsaskohti, täitsid kokkutulnud neile eelnevalt saadetud küsimustiku. Mare Ektermann esitas ankeedivastuste põhjal sündinud ülevaate. Oma kogemusi kirjanduse soetamisel kesk- ja külaraamatukogudele jagas Lääne Maakonna Keskraamatukogu komplekteerimisosakonna juhataja **Helle Kaljusaar**.

Elle Tarik Tartu Linna Keskraamatukogust nentis oma sõnavõttus, et ankeedivastustest jäi kõlama kaks põhilist takistust heatasemeliseks komplekteerimiseks – raha- ja infopuudus. Raha ei ole ega saa iialgi olema nii palju kui raamatukogu tahaks, info aga on näiteks Põhja-maades küll paremini korraldatud kui meil, kuid probleeme raamatukoguringkondades kogude täiendamisel jätkub. Põhiküsimuseks on valik ja selle tegemiseks vajaliku

ERÜ esimees Krista Talvi aastakoosolekul.

info tagamine. Elle Tariku arvates tuleks lahenduste otsimisega tegelda mitmel suunal:

raha (taotluste argumenteerimine raha taotlemiseks riigilt, omavalitsustelt ja sponsoritelt; põhimõtte, et riigi raha eest ostetakse eeskätt omakultuuri kandjaid, rakendamise);

suhtlemine kirjastajatega (kirjastustelt info ja näidiseksemplaride saamine, teaviku ilmumise-, trüki- ja autoriandmete täiustamine, kõite kvaliteedi küsimused, ettepanekud trükiste väljaandmiseks);

raamatukogunduse siseprobleemid (trükise raamatukoguliku töötlemise mahu ja teenustasu ühtlustamine, maakonnasisese raamatuvahetuse idee läbitöötamine, transpordikulude arvestamine komplekteerimisel, maakondlikud raamatukoguhoidjate kokkutulekud vähemalt kord kuus ja seejuures uudiskirjandusega *de visu* tutvumine, komplekteerimise tasakaalustamine, eriprogrammid ääremaadele ja kakskeelsetele piirkondadele, komplekteerimisprobleemide käsitlemine ajakirjades "Raamatukogu" ja "Raamatukoolitaja"). Mõttele, et igas keskraamatukogus peaks olema mikrobuss, vaieldi vastu, et sõiduvahendi üürimine on odavam ja ka see küsimusteriing vajab majandusanalüüsi. Ühiselt leiti, et iga keskraamatukogu koostab edetabeli "25 parimat 1998. aastal ilmunud teaberaamatut" külaraamatukogu jaoks.

Osavõtjail paluti kodutööna esitada 5. aprilliks ERÜ büroole oma seisukohad:

– kuidas ja millises järjekorras lahendada komplekteerimisega seotud probleeme, kas on vaja luua töögrupid ja millised;

– nimekiri kirjastustest, kellega hakata pidama läbirääkimisi tasuliste näidiseksemplaride saatmise teemal;

– kõige halvemate köidete tegijad (nimetus, kirjastus, trükikoda).

Üle hulga aja kokku saanud komplekteerijad olid ühel meelel, et lahendust ootavaid küsimusi jagub. Ühiste jõududega jõutakse mõned neist ehk lahendadaagi.

JA JUTTU JÄTKUS

18. veebruaril toimus ERÜ juhatuse pealehakkamisel järjekordne kõnekoosolek teemal "**Raamatukogu erakondade kultuuripoliitika**". Erakondadele oli see mõistagi hea võimalus valimiskampaaniat teha, raamatukoguhoidjate osaks jäi ära kuulamine. Küsimusi võis esitada ikka ka. Mida keegi saalis istumise ajal mõtles, jääb kahjuks teadmata, kuid põnev oleks kolleegidega nende arvamusi jagada. RK ilmub aga pärast Riigikogu valimist ja nõnda on ühe või teise erakonna jutu mõte hoopis teise aktsendiga. Kui aetud jutul ülepea tähendust on. Üht aga pidage, head kolleegid, meeles – **kõik kohaletulnud hindavad kõrgelt raamatukogusid ja raamatukoguhoidjaid ja ennustasid meile kestvate tulevikku!** Muud me ju ei vajagi.

Ega ma kaks tundi väldanud jutupuhumist sõna-sõnalt teieni kanda suuda, mõned väikesed tähelepanekud ja unustame kogu loo, poliitikutel on nüüd teised asjad ajada.

Üks tähtis mees, koosolekut juhatanud **Kalju Tammaru kuulutas prohvetlikult, et lõppev aastatuhat oli raamatu aastatuhat ja et raamatukogud ehk infokeskused ei kao ka järgmisel sajandil kuhugi!**

Kaheteistkümnest kandideerivast erakonnast istus laua taga kuue esindaja. Vabanduse puudumise pärast saatis Krista Kilvet Arengu-

parteist. Kohal olid **Ivi Eenmaa** (Koonderakond), **Andres Herkel** (Isamaaliit), **Silva Tomingas** (Keskerakond), **Kaie Holm** (Reformierakond), **Alar Ojalo** (EME), **Priit Ojamaa** (Põllumeeste Kogu). Kuna mul ei sobi oma isiklikku eelistust siinkohal kuulutada, siis osutan, et kaks raamatukogundust tundvat persooni olid eelisolukorras. Ivi Eenmaa isiksuse ja jõulise esinemise vastu ei saanud keegi. Loomulikult ta teab ja tunneb raamatukogude probleeme. Imestama ja kahtlema pani aga Kaie Holmi sõnaseade ja "väljenduskindlus". Ülejäänud nimetatutest olid samuti koduse töö ära teinud ja üritasid ERÜ-poolsetele küsimustele vastata.

Need olid järgmised:

1. Missugusena näete raamatukogude osa Eesti ühiskonnas?

2. Kas riigi poolt antav 18 krooni elaniku kohta aastas rahvaraamatukogudele kirjanduse ostmiseks on piisav?

3. Kas peate õigeks, et kõrgharidusega raamatukoguhoidja palk on ikka veel tuntavalt alla Eesti keskmise?

4. Kas Tartu Ülikooli ja riigiülikoolide teadusliku keskraamatukogu ülesandeid täitvate raamatukogude eelarve peaks olema riigieelarves eraldi välja toodud, kuigi nad on avalik-õigusliku juriidilise isiku osad?

Pildil vasakult: Ivi Eenmaa, Andres Herkel, Silva Tomingas, Kaie Holm, Alar Ojalo.

5. Milles te näete oma erakonna rolli Eesti Raamatu Aasta (aprill 2000 – aprill 2001) korraldamisele kaasaitamises?

Juttu jätkus kõigile. Esimesele küsimusele vastasid kõik üksmeelselt, küll erinevaid väljendeid kasutades: raamatukogude osa Eesti ühiskonnas kasvab. Ivi Eenmaa loetles üles ka kõik rahvaraamatukogud, kes tänu Koonderakonnale(!?) on uued hooned ja ruumid saanud. Nendest on ka käesolev ajakiri rääkinud, nii et üle ei korda. Olenes erakonnast, kas peeti primaarseks **majandust** või **kultuuri**. Kaie Holm sõnas, nagu erakonna kord nõudis, et kõige alus on majandus, Ivi Eenmaa oli vastupidisel arvamusel: "Ei maksa arvata, et tugev majandus soosib kultuuri, vastupidi, kultuuri ja teaduseta ei tule tugevat majandust." Keskerakonna esindaja oli kindel, et tugev majandus ja tugev kultuur käivad üheskoos. Andres Herkel oli veendunud, et tugev haridus kindlustab tuleviku. EME ja Põllumeeste Kogu liige rääkisid minu jaoks liiga kääneliselt, aga halbanad igatahes ei öelnud. Omavalitsuste tähtsusele osutasid samuti kõik kohalolijad. Teise küsimuse puhul leiti loomulikult, et raamatu pearaha tuleks tõsta, aga kui kõrgeks, seda täpselt ei teatud. Loodame, austatud Riigikogu, et te selle asja korda ajate – pearaha suurendamise asja nimelt! Põllumees Priit Ojamaa küsis küll iga kord saalilt – palju te tahaksite –, kui rahast juttu tuli. Kolmanda pärimise korral arvati viisakalt, et palk võiks suurem olla küll. Ojalo polnud rahul mõistega *keskmise*, aga põllumehed toetavad meid igal juhul. Keskerakond mainis, nagu nendele omane, et inimeste palkades on käärid, aga ümberjaotamisest siiski ei kõnelnud. Eenmaa osutas jälle tegudele, mida Koonderakond on teinud ja nimetas mõned arvud, millega ei oska hetkel midagi peale hakata. Isamaaliit sõnastas oma vastuse kombekalt – keskmisest kõrgemat palka saav inimene peab ka keskmisest paremini töötama. Hakkame siis mõõtma seda keskmist, tegelikult, eks seda kohtadel juba mõõdetaksegi... Teadlasena märkis Herkel paaril korral, et meie raamatukogude komplekteerimises on puudujääke,

parandada tuleks RVL-i tööd, suurendada andmebaaside ostmiseks antavat summat ja kindlasti säilitada raamatukoguvõrk. Herkel oskas tegelikult ainsana hinnata kogude tähtsust, kui ütles, et ainult ruumidest ei piisa, kui puuduvad vajalikud teavikud. Neljas küsimus tekitas vastajatele peavalu ja õiget selgust ei saanud minagi. Tundus, et kui seaduslikult kõik korda ajada, siis ülikooli raamatukogule võiks raha anda omaette reana. Holm ei ütelnud selle koha pealt midagi ärksat, Ojalo ütlust tsiteerin: "...ülikoolide eelarve kujunemine on omavalitsustes vedelikukujuline, nagu akvaariumist kuldkala püüdmine..." – mõte lõppes aga järgmiselt – jah, ülikoolide rida tuleb eelarveliselt eraldi näidata. Eenmaa oli nõus, et ülikooli rida tuleb eraldi välja tuua, tema ei karda midagi. Herkel kinnitas sama arvamust, lisades, et määratud summal peab olema mõistlik järelevalve. Nendega ühines põhimõtteliselt ka Priit Ojamaa. Holmi erakond toetab teatavasti kultuuri finantseerimist fondide ja stipendiumide kaudu, keskklassi rajava Keskerakonna arvamust teate minust paremini. Kuigi kõnekoosolekul midagi erakordset ei öeldud, näitab tulevik, mida antakse, mida võetakse.

Viimane küsimus sai positiivselt jaatava vastuse, ja mida sa hing oskad hinnalise Raamatu Aasta kohta lisada.

Üks tähelepanuväärivamaid raamatukoguhoidjaid – **Peter Oleski** – saatis koosolekule kirja. (Miks ta küll ise kohale ei ilmu?) Selle teksti võiks kui Eesti humanitaarkultuuri raamatukogundusliku näite ka avaldada, aga ma loodan, et riigikogulasena ja kord ministrina... lahendab ta kõik me mured. Märksõnad, millele ta minu arvates osutas, on järgmised: avariikulid ja raamatute varastamine (minu väljend – M.L.), raamatukoguhoidjate hoidmine ja säilitamine (ka minu interpretatsioon – M.L.), autoriõiguse süstemaatiline rikkumine ja kopeerimisprobleemid, spetsialisti positsioon, raamatukogude seadusandliku baasi vajadus ja positsioon. Kuulsin ka väljendeid "rumal poliitik" ja "tark spetsialist"! See on küll piiratud kokkuvõte, aga

paremat ei oska teha. Igal juhul järgin ma Peter Oleski nõuannet ja püüan edaspidi *jälle lugejat kasvutada...* et ta raamatuid pihta ei paneks. Kuidas vastasid erakonnade esindajad Oleski märksõnadele? Eks mõni oli vist ehmatanud, aga juttu jätkus. Üritan anda ühekaheksõnalisi vastuseid. Põllumeeste Kogu poetas sõna raha; EME kinnitas, et kokkulepped aitavad; Reformierakonna inimene rõhutas raamatukoguhoidja rolli tähtsust ja et riik peab aitama autori õigusi kaitsta. Keskerakond oli viimasega nõus ja lisas, et spetsialistidele tuleb anda sõna. Eenmaa mõõnas, et Oleski puistas südant, sest ta ei leia ühist keelt ülikooli rektoraadiga. Intellektuaal Isamaaliidust toetas seadusandliku baasi tähtsust ja suurendamist, ka ei pea ta heaks tavaks kopeerimist ja kinnitas, et väärtkirjandust ei tohi avariikulitele panna, rääkimata raamatukoguhoidjast, see tähendab, meid ei tohi enam koondada.

Maire Liivamets

* * *

27.–28. jaanuarini toimus Riias LÄTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU KONGRESS

Raamatukoguhoidjate kutseühing asutati 1929. aastal ning taas asutati 1989. aastal. Liikmeid on praegu alla 300. Läti Raamatukoguhoidjate Ühing tegutseb Läti Rahvusraamatukogu juures. Ühingu president valitakse kolmeks aastaks. Seekord valiti taas kolmeks aastaks kümneliikmelise juhatusetteotsa Silvija Linina. Erinevalt meist on lätlastel moodustatud ka teadus- ja kooliraamatukogude ühing. Läti Raamatukoguhoidjate Ühingu juures tegutsevad hariduse- ja täiendõppe, raamatukogude ajaloo, raamatukogude automatiseerimise, kodulootöö, bibliograafia ja lasteraamatukogude sektsioon. Raamatukoguhoidjate Ühingu töösse on aktiivselt lülitunud ka regionaalsed ühendused. Piiräärsetel aladel aitavad need suhelda näiteks leedulastega. Regionaalsed ühendused korraldavad täienduskoolituse üritusi – seminare, õppusi, kohtumisi, paljundavad väljaandeid.

*Krista Talvi
Katrin Niklus*

FRIEDRICH PUKSOO AUHIND MÄÄRATUD

22. jaanuaril 1999 anti Tartu Ülikooli Raamatukogu konverentsisaalis taas kätte Fr. Puksoo auhind. Raamatuhuvilistele ei tohiks olla uudiseks, et juba aastaid tähistab Tartu Ülikooli Raamatukogu Fr. Puksoo päevaga oma kauaaegse juhataja sünniaastapäeva ja kuulutab samas välja ka auhinna eelmisel aastal trükitud raamatuloos, raamatuteaduse, raamatukogunduse ja bibliograafiaalase töö või bibliograafia eest. Teist aastat jagavad koos auhinda Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing ja Tartu Ülikooli Raamatukogu.

Žüriile esitati 13 tööd, lisaks üks hilinemisega. Tegelikult tuli tutvuda publikatsioonidega, mis sisaldasid mitut artiklit või trükist. Kuna tööd olid küllalt erinevad, siis oli nende võrdlemine ja hindamine üpris keeruline. Lisaks tuli mitmel juhul kaaluda kirjutise sobivust auhinna statuudiga. Puksoo auhinna määramisel oli žürii üksmeelne. Auhinna pälvis **koguteose "Tarto maa rahwa Näddali-Leht: uurimusi ja allikmaterjale"** koostaja ja üks autor **Tõnu Tannberg**. Nimetatud raamat on Eesti kultuuriloo ja trükisõna ajaloo uurimisel oluline sündmus, sest tegu on jäljetult kadunuks peetud trükise taasleidmise ja avalikustamisega. Peale faksiimilet sisaldab väljaanne mitmeid teaduslikke artikleid, mis käsitlevad "Näddali-Lehte" mitmekülgset. Hinnatav on ka uurijate töö kujundamine tervikuks. Teksti täiendab asjakohane valikbibliograafia. Loodan, et eesti raamatu ja perioodika ajaloos leidub teisigi väljaandeid, mis väärivad sama põhjalikku käsitlust. Žürii hindas ka teisi raamatus avaldatud artiklite autoreid (Juhan Peegel, Sergei Issakov, Jaak Peebo) ja bibliograafia koostajat (Merike Kiipus).

Äramärkimise vääriliseks pidas žürii ka **Valve Jürissoni** koostatud **Eduard Tubina bibliograafiat**, mis ilmus kolmes osas aastatel 1995–1998. See on üks mahukaim personaalbibliograafia Eestis. Autor on talle omase põhjalikkusega kogunud materjali laiemalt, kui ainult trükitud avaldatud tööd.

Ljudmila Dubjeva kirjutised võib koondada pealkirja "Traditsiooniliste infootsüsteemide ja nende kasutamise uurimine raamatukogu varade igakülgselt avamiseks automatiseeritud infootsüsteemidele üleminekul" alla. Need viimastel aastatel ilmunud artiklid käsitlevad nii kataloogide ajaloolist arengut kui ka nende kasutamist Tartu Ülikooli Raamatukogus. Lisaks raamatukoguajaloolisele väärtusele on Dubjeva artiklil ka teaduslooline tähendus. Nimelt annavad uurimuste tulemused teavet uute elektrooniliste infootsüsteemide edukamaks kavandamiseks. Autori järjekindlus vahendatud teema läbitöötamisel on tähelepanuväärne.

Sisuliselt väärivad äramärkimist ka konkursile esitatud **kaks köidet Eesti Rahvusraamatukogu toimetisi**. Mõlemad on välja kasvanud rahvusvahelistest uuringutest ja nende tulemustele pühendatud konverentsidest. Nii "Kirik ja kirjasõna Läänemere regioonis 17. sajandil" kui "Teadusraamatukogud riiklikus infosüsteemis: teeninduskvaliteedi hindamisest" sisaldavad arvukalt väärtuslikke artikleid ja omavad tunduvalt laiemat kandepinda kui ainult RR. Sisukas on ka RR-i 80. juubeliks ilmunud **artiklikogumik** "Eesti Rahvusraamatukogu 80". Ajaloolistest uurimustest nimetaks **E.-L. Jaanson** artiklit Tartu Ülikooli trükikojast 17. sajandil "Die Buch-druckerei der Universität Dorpat in 17. Jahrhundert", mis ilmus 1998. a. Tübingenis avaldatud koguteoses *Stadt und Literatur im deutschen Sprachraum der frühen Neuzeit*. Bd. II.

Kõrget hinnangut väärivad, kuid ilmselt mitte Puksoo auhinnaga, mitmed tööd: ajakirja "Raamatukogu" toimetaja Maire Liivametsa artiklid ja intervjuud ajakirja 1998. a. numbrites, Eesti Lastekirjanduse Teabeskuse väljaanne "Nukits" ja Tartu Linna Keskraamatukogu väliseesti kirjanduse kogu 10. aastapäevale pühendatud näituse kataloog "Väliseesti kirjandusest". Viimane on märkimisväärsel tasemel

teostatud raamatunäituse kataloog ja ootab kindlasti hindamist koos selle tööga, mida mainitud raamatukogus on tehtud väliseesti kirjanduse kogumisel ja vahendamisel. Toreda näite raamatukogu varade avamisest laiemas kultuuri-kontekstis leidis žürii Tartu Ülikooli Raamatukogu välja antud raamatu "Kirjad Kenyast Eestisse: Joy Adamsoni kirjad Helle Rätsepale". Hilinemisega jõudis žüriini Eerik Tederi koostatud raamat "20 aastat Tallinna Bibliofiilide Klubi".

Nagu eelnevatel aastatelgi, oli žürii seekordki seisukohal, et bibliograafiaväljaanded vajavad omaette auhinda ja konkurssi. 1998. a. ilmunust oli juba mainitud E. Tubina bibliograafia kõrval esitatud Eesti Põllumajandusülikooli Raamatukogus koostatud Loit Reintami personaalnimestikku ja "Raamatukogunduse bibliograafia" järjekordset väljaannet. Viimane on üks kõige järjekindlamalt ilmunud erialabibliograafia Eestis. Olgu märgitud, et žürii seisukoht leidis toetust ka ERÜ juhatuses ja EAR-is ning aastal 2000 annavad nad välja ka esimese bibliograafiaauhinna, millele võivad uuesti kandideerida ka juba esitatud tööd.

P. S. Kõigi esitatud tööde ja vastavate dokumentidega saab huviline tutvuda ERÜ bürosos.

Kalju Tammaru

* *

Fr. PUKSOO PÄEVA

22. jaanuaril tähistati **TEADUSKONVERENTSIGA**,

mille korraldasid Tartu Ülikooli Raamatukogu ja ERÜ vanaraamatu toimikond. Üldisema ettekandega "Kust me raamatuteadust õpime?" esines Peeter Olesk. Ülejäänud ettekanded käsitlesid Eesti raamatulugu: Juhan Kreem rääkis Johannes Reneri Liivimaa kroonika illustratsioonidest, prof. Liivi Aarma Georg Mülleri raamatuloolisest ajast, Ene-Lille Jaanson *Typographia Academiae Dorpatensis* väljaannetest Tartus ja Pärnus 1632–1710, Tiiu Reimo trükiprivileegidest Baltimail 17.–18. sajandil, Larissa Petina krahv Bobrinski raamatukogust Põltsamaal ning Rene Haljasmäe Eesti 18. sajandi köitest.

MISSUGUNE RAAMAT ON EESTIKEELNE

Niiviisi küsima ajendas järgmine seik. Otsisin riulist ühe näituse väljapanekuks Ferdinand Johann Wiedemanni raamatuid. Igaks juhaks heitsin pilgu retrospektiivsesse nimestikku "Eestikeelne raamat 1851–1900" ja "Eestikeelne raamat 1901–1917". (Viited vastavalt I ja II ning järjenumbrer.)

Leidsin Wiedemanni *Ehstnisch-deutsches Wörterbuch* (I, 5130) ja *Grammatik der Ehstnischen Sprache* (I, 5130a). Arvasin võivat sellest järeldada, et teistes keeltes kirjutatud eesti keele grammatikad on eestikeelsed raamatud. Kindlust lisas see, et eestikeelseks on arvatud nt. ka Eduard Ahrensi *Grammatik der Ehstnischen Sprache Revalschen Dialektes* (I, 42a).

Ometi pole kõik võõrkeeles kirjutatud eesti keele grammatikad eestikeelsed. Muidu oleks eestikeelne ka Wiedemanni *Versuch ueber den werroehstnischen Dialekt* (St.Petersburg, 1864), milles on eestikeelset teksti protsentuaalselt umbes niisama palju kui sama autori eesti keele grammatikas.

Kinnitust ei leidnud ka teine oletus: kui eestikeelseks on arvatud üks sõnaraamat, eks siis ole eestikeelsed ka teised. Ometi ei ole eestikeelne Wiedemanni *Aus dem inneren und äusseren Leben der Ehsten* (St.Petersburg, 1876), mis on sisult eesti-saksa sõnaraamat – kõnekäänu- ja vanasõnaraamat.

Õigeks ei osutunud ka oletus: kui võõrkeeles avaldatud eesti keele grammatika on eestikeelne raamat, siis on eesti keeles kirjutatud võõra keele grammatika võõrkeelne raamat. Carl Heinrich Niggoli "Vene keele grammatika. Sõnaõpetus" (I, 3247) on ka eestikeelne.

Või teisiti. Eestikeelse pealkirjaga, kuid venekeelseid raamatunimetusi sisaldav "Paide Eesti laenu raamatukogu nimekirj 1906. a." (II, 4045a) on eestikeelne, kuid venekeelse pealkirjaga, ent eestikeelseid raa-

matunimetusi sisaldav "Katalog knig, razsmotrennõhh Ossobõm Komitetom i odobrennõhh Popetsitelskim Sovetom Rizskago utšebnago okruga" (Jurjev, 1911) ei ole eestikeelne raamat.

Järjekindlust ei oska leida trükiste arvamises perioodikaks ja raamatuteks. Georg Mülleri *Neununddreissigi Estnische Predigten* ei ole raamat. See leidub "Eestis ilmunud saksa-, vene- ja muukeelses perioodikas 1675–1940" nr. 401 all. Kõik Õpetatud Eesti Seltsi toimetised on arvatud perioodikaks. Kes oskab, leiab mainitud teose nimeregistrist Mülleri nime järgi. Samas sarjas ilmunud Joachim Rossihniuse *Südestnische Uebersetzung des Lutherischen Katechismus...* jääb aga leidmata, sest Rossihniust nimeregistris pole, ka ei sisalda ÕESI toimetiste selle köite kirje andmeid autori (või käesoleval juhul tõlkija) olemasolu kohta.

Seega võib arvata, et toimetised on perioodika. Ent ei, Eesti Kirjameeste Seltsi toimetised on raamatud. Loogilisena ei tundu ka oletus, et välismaal ilmunud toimetised ei ole, aga Eestis ilmunud toimetised on perioodika.

Kui Õpetatud Eesti Seltsi toimetised on perioodika, siis peaksid kuuluma perioodikasse ka Soome Kirjanduse Seltsi toimetised. Ometi jälle jah ja ei. Jakob Hurda "Setukeste laulud" on eestikeelne raamat (II, 1744), ehkki kuulub Soome Kirjanduse Seltsi toimetistesse (104. köide). Ent nt. Lauri Kettunen *Viron kielen äännehistorian pääpiirteet* (Helsinki, 1917, Soome Kirjanduse Seltsi toimetiste 156. köide), ei ole eestikeelne raamat, ehkki analoogia põhjal Wiedemanni grammatikaga võiks olla.

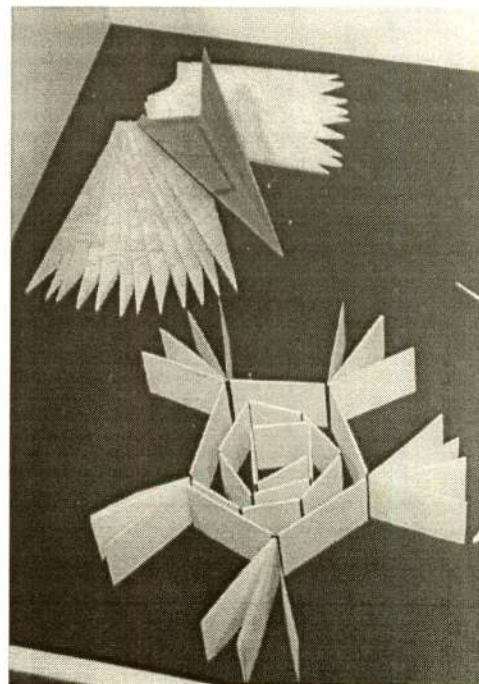
Näiteid võiks lisada, kuid selgus selles, missugune raamat on eestikeelne, jääb saamata.

Uno Liivaku

TARVILIK RAAMAT

12.–27. märtsini toimus RR-i peanäitusesaalis Nahakunstnike Liidu korraldusel köitenäitus "Tarvilik raamat". Näitusel olid väljas 30 kunstniku tööd pakkumaks erinevaid lahendusi küsimusele, milline raamat on kellegi jaoks tarvilik.

Näitus kajastas üsna ülevaatalikult meie praeguse köitekunsti suundumusi. Tööd võiks jagada kahte gruppi. Kõigepealt traditsioonilised kvaliteetköited, kus põhitähelepanu on pööratud kas köitetehnilistele probleemidele (Ruuda Maarandi, Luule Maari ja Naima Suude prantsusköited, Ivi Laasi marmoreeritud nahaga sõnaraamatud, Sirje Kriisa ja Lennart Männi tõsised täpse teostusega tööd) või siis kaanekompositsioonile (Urmas Orgusaare askeetlikud suured küllalisraamatud, Tiiu Vijari värviline "Nukuraamat", Mall Metsa figuralse kaanelahendusega küllalisraamatud, Tiiu Tulevi omapäraseid pärgamentkaaned, Eve Vetemaa kõrge reljeefiga raamatud). Köitenäitusele on iseloo-

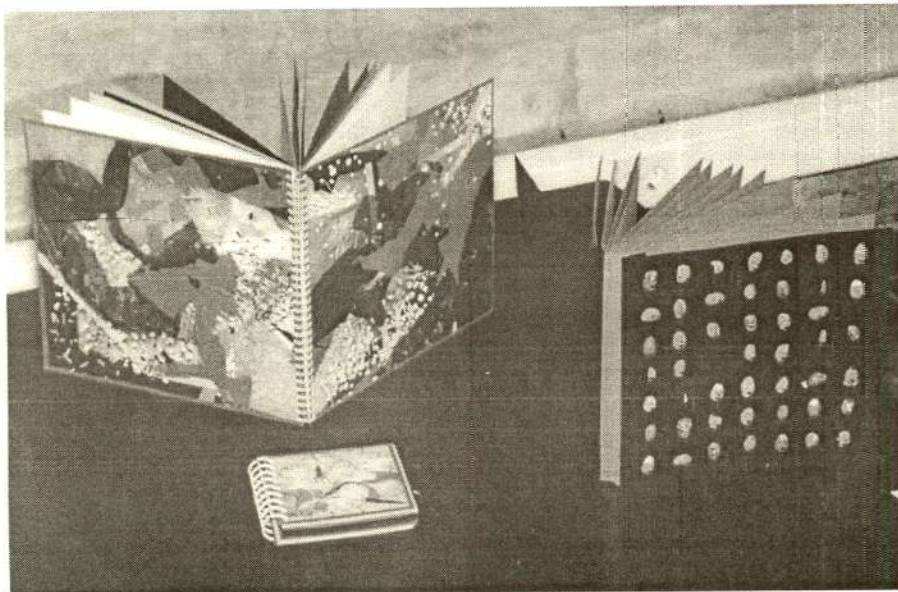
mulik, et mitmed autorile enesele olulised detailid jäävad vaataja jaoks kaane alla ja nähtamatuks. Nii võiks kõite struktuuridega tegelemist võrrelda kirurgiaga, kaanekujunduse viimistlemist aga kosmeetikaga. Alahinnata ei saa kumbagi tahku.

Teise gruppi kuuluvad kunstnikuraamatud, teosed, mille puhul raamatu tekst on teisejärguline või puudub hoopis; tööd, kus autor käsitleb raamatut kui kunstiobjekti, kui kunstiteose loomise vahendit. Need lahendused on mängulisemad, vabameelsamad, sageli humoorikad. Heaks näiteks on Tiina Piisangu läbipõimitud lehtedega telefoni-raamatud, Sirje Kriisa kilekammkõited, mida saab riputada vitraažina akna ette, Rene Haljasmäe "Pisiblufi käsiraamat", ühendatud arvutihiirega, ja Pille Kivihalli "Mitte ainult leivast"-kokaraamat, mille lehed on pressitud kruupidest, riisist, kaerahelvestest ja muust sarnasest – absurdini viidud tarvilikkus – murra raamatu küljest leht ja pista potti!

Maarja Undusk

Teisipäeval, 30. märtsil esitleti RR-i konverentsisaalis **Andreas Oplatka raamatut "Elu Eestile. Kahekõne presidendiga."** Saksakeelse raamatu ligi 400 leheküljele koondatud mälestuste aluseks on 1997. a. juulis ja 1998. a. jaanuaris peetud nädalapikkused vestlused Lennart Merega tema suvekodus Paslepas. Raamatus on püütud säilitada suulise vestluse võlu, saksa keelt hästi valdava presidendi sõnastust ja väljendeid. Interjooju eesmärgiks oli maalida portree Eestile olulisest isikust ning ühtlasi näidata tema mälestuste kaudu ajaloosiindmusi, mis on sellel sajandil mõjutanud Eesti saatust. Raamatu valmimisest rääkis lühidalt autor Andreas Oplatka, sõna võtsid presidenti sünnipäeva ning raamatu valmimise puhul õnnitlema tulnud sõbrad Uffe Ellenan Jensen, Paul Goble ja Peeter Olesk. Ligi 500 krooni maksev raamat on trükitud Šveitsis Zürichis 2000 eksemplaris. Fotol president Lennart Meri ja raamatu autor Andreas Oplatka.

LINDA MASING – 90

ÕNNITLEMINE

Fotod: Teet Malsroos

NORDINFO esseevõistlus Baltimaade noortele raamatukoguhoidjatele

Võistlustöös tuleb pakkuda oma tulevikunägemus raamatukogude osast infoühiskonnas, toetudes kodumaa näitele.

Esseest peab selguma

- autori nägemus oma tööst elukutselise infotöötajana 2005. aastal;
- millises asutuses ja millist tööd tahaksite teha;
- mis suunas peaks kulgema infoühiskonna rahvuslik areng kohalikul, piirkondlikul või riiklikul ja rahvusvahelisel raamatukogude koostöö tasandil.

Inglis-, taani-, norra- või rootsikeelse essee pikkus peab olema 4000–5000 sõna.

Auhinnaväärilised esseed valib komitee, kuhu kuuluvad ka antud maa esindajad. Esseed esitatakse hindamisele anonüümselt.

Kõigist kolmest riigist selgitatakse kaks parimat esseed, mis avaldatakse NORDINFO ajakirjas NORDINFO-Nytt.

Esseede autoreid premeeritakse kuuajalise viibimisega ühes või kahes Põhjamaade raamatukogus. Auhinna saajatel on õigus raamatukogud ise valida, kuid valik peab lähtuma nende praegusest tööst või tulevikunägemusest.

Kaetakse sõidukulud ja makstakse päevaraha.

Osalemiseks vajalikud omadused

Võistlusel osaleda soovijad peavad tundma siirast huvi informatsiooni, raamatukogude juhtimise ja arendamise küsimuste vastu.

Essele peab autor lisama oma **lühieluloo**.

Nõuded osalejale:

- alaline elukoht Eestis, Lätis või Leedus;
- vanus kuni 30 aastat;
- haridus peab vastama raamatukogunduslikele / akadeemilistele nõuetele, mis esitatakse teadusraamatukogude töötajatele antud Balti riigis;
- inglise, taani, norra või rootsi keele oskus nii kõnes kui kirjas;
- vähemalt kolmeaastane töökogemus teadusraamatukogus või infoasutuses.

Võistluse tähtajad

Tööd tuleb saata NORDINFO-le postiga 1. septembriks 1999. Hiljem laekunud tööd võistlusel ei osale. Võitjad tehakse teatavaks kõige hiljem 31. detsembril 1999. Auhinnareis tuleb teha aasta jooksul pärast võitjate väljakuulutamist.

NORDINFO sekretariaadi ***kontaktandmed:***

NORDINFO, Sekretariat, P. O. Box 237

FIN-00171 HELSINKI, FINLAND

Tel. +358 9 180 0480

Faks: +358 9 180 0482

E-post: nordinfo@nordinfo.helsinki.fi

<http://www.nordinfo.helsinki.fi>

SUMMARY

Kaie Holm, director of the Tallinn Central Library, introduces the plans for the year 1999. She discusses the problems of the branch libraries network. As Tallinn has grown during the last years, the Library must open new branches in new quarters and close some less used ones. The last unpopular activity is not understood by the residents. Some changes will be made in the Central Library, too. More attention must be given to the acquisition of foreign literature. The repairing of the main building is concerned about. Some changes will take place in reader service: the service of medical institutions, physically handicapped people and olsters will increase, the service of different institutions will decrease. The use of Internet will be extended. It is necessary to link up with some other system because Kirjasto 3000 is not quite suitable for the Central Library. There are 1,199,200 items in the Tallinn Central Library and its branch libraries. All essential numeral data about the Library are given in the article.

* *

In her article "140 Years of the Public Library in Paide" Malle Kull, director of the Central Library of Järva County, gives a survey of the library history in Central Estonia and library activities today. The first circulation library in Central Estonia was founded in Paide (Weissenstein) by the local bookseller Aleksander Meyer in 1844. The foundation of the city library was initiated in 1858 and on February 1, 1859 was opened for the public. The literature was mainly in the German language, and only in the beginning of the 20th century the literature in Estonian was obtained. In the Soviet time the Library was a typical central library of this time. Many social events – ideological, as well as literary were organized there. New trends and also new troubles were met after the re-establishment of the independent state. Many Estonian central libraries have moved into new rooms or buildings, but the Central Library of Järva County has not solved its housing problems. The new home for the Library will be the former schoolhouse, but the repair work hasn't begun yet.

* *

In her article Ljudmila Dubjeva, librarian at the Tartu University Library (TUL), introduces the hundred-year-old library of humanities, popularly called "seminarka" (semi-

nary). In 1898 Jevgeni Shmuro, professor of history, proposed to found a special library for the Faculty of History and Languages by the Tartu University Library. The Library of Humanities is one of the four branches of the TUL. It contains 13 so-called seminaries (Slavonic, Romanic, Germanic, Finno-Ugric, English languages and culture; theology, literary, science, history of literature, history, ethnography, philosophy, philology, pedagogy, folklore). One can find there the literature from 1568. In 1899 when it was founded, only the students of the Faculty of History and Languages could use it. In connection with the reorganization of the University, on the basis of the Faculty of History and Languages, the Faculty of Philosophy was founded. All the libraries of the departments (seminaries) were gathered together and the name "seminarka" (seminary) came into being.

* *

In the interview with the well-known and long-standing public librarian Elle Tarik the problem of librarians' erudition and its quality in public libraries and also generally speaking has been raised. She speaks about the character of librarians and mediates upon the fact that librarians keep to the same profession for their whole life. Elle Tarik expands on the problem of the changing of generations in libraries. She expresses her opinion also on the Public Lending Right.

* *

In the series "Estonian History of Ideas" Tiiu Tosso introduces Rudolf Tobias's collection of articles "In puncto musicorum". The well-known Estonian composer Rudolf Tobias (1873–1918) was the first Estonian in the composition class of the Conservatoire of St. Petersburg. He was the first composer of symphonic work, string quartet and piano concert. He also laid the foundation of the development of the Estonian musical science. Estonian music was first in his heart. The articles he has written are full of lively spirit and humour, they comprehend erudition and flight of thought. His oratorio "Jonah's Mission" belongs to the world music.

* *

In her article "Estonia on the Old Postcards" Marita Paas, librarian at Estonian Academic Library, introduces the history of an Estonian picture postcard. In 1894 the bookseller Ferdinand Wassermann advertised in local newspapers of Tallinn that he was selling the postcards with Tallinn's views. At first the publishing of postcards was the priority of the booksellers of German and Russian origin. Since 1910 there are picture postcard publishers in every town. In the beginning postcards were printed in Sweden and Germany. The most productive publisher of postcards was R. von der Ley who issued 1,200 views of Tallinn and its surroundings. The Collection of Picture Postcards in the Estonian Academic Library Baltica Department holds about 14,000 postcards and photos, most of them published before 1940.

CONTENTS

■ FIRST COLUMN	Meeli Veskus	4
■ PUBLIC LIBRARY		
Tallinn Central Library in 1999	Kaie Holm	5
140 Years of the Public Library in Paide	Malle Kull	7
Library Council in Lääne County Library	Ilme Sepp	9
Impressions of Danish Librarians in Estonian Libraries		10
■ RESEARCH WORK		
New Trends in Information Science	Anu Nuut	11
■ RESEARCH LIBRARY		
Library of Humanities – 100 Years Old	Ljudmila Dubjeva	14
■ * * *		
Estonian Public, Special, Research and School Libraries in 1997		16
Estonian Public Libraries in 1998		20
Diploma Papers of Viljandi Culture College Graduates of Library Science in 1998		20
■ RECENT LITERATURE ON LIBRARIANSHIP		21
■ INTERVIEW		
Elle Tarik Speaks about Librarians and Their Erudition	Maire Liivamets	25
■ BOOK HISTORY		
Estonia on the Old Postcards	Marita Paas	27
Books Cult. Douglas Coupland "Generation X"	Aimar Ventsel	28
■ ESTONIAN HISTORY OF IDEAS		
Rudolf Tobias's Collection of Articles "In puncto musicorum"	Tiiu Tosso	30
■ PUBLIC RELATIONS		
Library PR	Triin Soone	32
■ CRITICAL REVIEW		
Verba volant, scripta manet	Milvi Tedremaa	33
■ ESTONIAN LIBRARIANS ASSOCIATION		34
Overview of the ELA Annual Meeting		
Pre-election Political Meeting in ELA	Maire Liivamets	37
Friedrich Puksoo Prize Awarded	Kalju Tammaru	39
■ READER'S COLUMN		
What kind of a Book is called a Book in the Estonian Language	Uno Liivaku	40
■ NEWS		40
■ SUMMARY		42

RK

